

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

25 — 27 чэрвеня ў Навагрудку – святкаванне 600-х угодкаў Грунвальдскай бітвы і V Фэстываль сярэднявечнай культуры “Навагрудскі замак”.

Да 27 чэрвеня ў Акцябрскім, што на Гомельшчыне, “карагодзіць” шостага па ліку “Берагіня”.

25 — 26 чэрвеня Віцебск упершыню святкуе Дзень горада ў новым фармаце.

ЛАСКАВА ЗАПРАШАЕ ФЕСТИВАЛЬНЫ ЎІК-ЭНД

С. 3, 22.

“Дняпроўскія галасы ў Дуброўне” звянец з 25 па 27 чэрвеня.

Сёння — трэці дзень, як у Бабруйску сплятаюць “Вянок дружбы”.

“Александрыя збірае сяброў”

Летні фест “Александрыя збірае сяброў” стане традыцыйным. Аб гэтым 19 чэрвеня заявіў на свяце Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка.

Фота Максіма ГУЧАКА, БелТА

“Мы зробім усё, каб гэтая акцыя стала традыцыйнай. Магчыма, прымяркуем яе да нашага ўсенароднага свята і будзем збірацца тут на Івана Купалу”, — сказаў Кіраўнік дзяржавы. Аляксандр Лукашэнка адзначыў, што ідэя правядзення свята нарадзілася спантанна. “Мы не планавалі гэтае свята летась і нават сёлета”, — сказаў ён, падкрэсліўшы, што хоць ненадоўга, але кожны год прыязджае ў родныя мясціны.

Паводле слоў Кіраўніка дзяржавы, ён не чакаў, што дадзенае мерапрыемства ператворыцца ў такое грандыёзнае свята, на якое прыехалі людзі не толькі з навакольных вёсак, але і з Оршы, Шклова, Магілёва і нават сталіцы. Прэзідэнт пажадаў удзельнікам свята добра настрою, шчасця, поспеху, матэрыяльнага дабрабыту і працы на карысць беларускага народа.

Пасля прыбыцця на свята Прэзідэнт наведаў Горад майстроў, пагутарыў з народнымі ўмельцамі. Спецыяльна для Кіраўніка дзяржавы кавалі зрабілі падкову на шчасце, у стварэнні якой Аляксандр Лукашэнка і яго малодшы сын Мікалай таксама прынялі ўдзел.

У летнім фэсце “Александрыя збірае сяброў” прымалі ўдзел больш як тры тысячы чалавек. Мерапрыемства праходзіла на беразе Дняпра каля моста, які нядаўна злучыў не толькі дзве суседнія вёскі — Александрыю і Копысь, — але і дзве вобласці — Магілёўскую і Віцебскую.

Для ўдзельнікаў і гасцей фэсту была арганізавана шырокая культурная праграма, пачынаючы ад працы Горада майстроў ды магчымаці пакаштаваць традыцыйныя беларускія стравы і напоі і заканчваючы выступленнямі народных калектываў, а таксама канцэртамі з удзелам вядомых артыстаў беларускай эстрады. Былі таксама фэерверк і лазернае шоу.

Як адзначаюць арганізатары, фэст — гэта своеасаблівы пілотны

праект. Ідэя арганізаваць тут падобнае мерапрыемства ўзнікла не на пустым месцы. Здаўна Днепр быў важнай суднаходнай артэрыяй Беларусі, часткай шляху “з варагаў у грэкі”. Таму ў вёсках Александрыя, Копысь і горадзе Шклове традыцыйна праводзіліся кірмашы і народныя гуляні. Так, напрыклад, Шклоў славіўся сваімі ўмелымі разьбярамі па дрэве, якія выраблялі іканастасы для храмаў у Маскве і Смаленску, Александрыя знакамітая майстрамі лозапляцення, а ганчары з Копысі былі вядомы не толькі ў Беларусі, але і ў Расіі. Таму гэтае мерапрыемства мае глыбокія гістарычныя карані. Яно з’яўляецца важным элементам захавання культурных, моўных традыцый беларускага народа, рамёстваў.

Акрамя таго, цяпер актыўна прапрацоўваецца магчымаць арганізацыі турыстычных маршрутаў па Дняпры. І дадзенае мерапрыемства, калі яно будзе праводзіцца рэгулярна, таксама прывабіць пачатковых турыстаў народным каларытам.

Варта таксама адзначыць, што сёлета фэст праводзіўся ў дзень народнага свята — Фядота-ўраджайніка. Па традыцыі, у гэты дзень народ варажыў, спадзёчыўся на добры ўраджай.

**Паводле паведамлення Прэс-службы
Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь**

Начальнік аддзела культуры Шклоўскага райвыканкама Галіна Валозіна распавядае “К”, што сёлета летні фест “Александрыя збірае сяброў” прайшоў літаральна на адным дыханні.

Фэст ладзілі ўпраўленне культуры Магілёўскага аблвыканкама, аддзел культуры Шклоўскага райвыканкама. У Александрыі была годна прадстаўлена традыцыйная творчасць кожнага з раёнаў Магілёўшчыны. Ад Шклоўшчыны святочны тон у дзень Фядота-ўраджайніка задавалі два народныя калектывы: ансамбль песні і музыкі “Бліскавіца” раённага Дома культуры, ансамбль народных інструментаў “Спадчына”. Дзіцячай школы мастацтваў.

Александрыйскае сяброўскае свята, як вядома, стане штогадовым. Аграгарадок “Александрыя” вызначаецца цудоўнай сацыяльна-культурнай інфраструктурай. Так што на парадку сённяшняга дня — толькі арганізацыйныя моманты па правядзенні і мастацкім аздабленні наступнага фэсту “Александрыя збірае сяброў”.

23 чэрвеня ў Шклоўскім райвыканкаме прайшла нарада пад старшынства намесніка старшыні Магілёўскага аблвыканкама Валерыя Малашкі. На нарадзе былі агулены прапановы абласнога ўпраўлення культуры па арганізацыі наступнага фэсту “Александрыя збірае сяброў”.

Лампада вечнасці

Адным з цэнтральных мерапрыемстваў, прысвечаных Дню Незалежнасці Рэспублікі Беларусь, стане адкрыццё 2 ліпеня крыпты Храма-помніка ў гонар Усіх Святых і ў памяць бязвінна забітых у нашай Айчыне, а таксама ўрачыстае перапахаванне там рэшткаў трох невядомых салдат, якія загінулі пад час вайнаў: 1812 года, Першай сусветнай і Вялікай Айчыннай.

Ва ўрачыстай цырымоніі плануецца ўдзел Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лукашэнка, Мітрапаліта Мінскага і Слуцкага, Патрыяршага Экзарха ўсяе Беларусі Філарэта, Мітрапаліта Мінска-Магілёўскай архідыяцэзіі Рымска-каталіцкай царквы ў Рэспубліцы Беларусь архіепіскапа Тадэвуша Кандрусевіча, прадстаўнікоў іншых канфесій, а таксама кіраўнікоў дыпламатычных прадстаўніцтваў, вэтэранаў Вялікай Айчыннай вайны.

Пад час мерапрыемстваў на пляцоўцы перад храмам у выкананні Нацыянальнага акадэмічнага сімфанічнага аркестра Рэспублікі Беларусь, свецкіх і царкоўных хораў, Ансамбля званароў Мінскай епархіі будзе выканана уверцюра Чайкоўскага “1812 год”.

Як адзначыў у гутарцы з карэспандэнтам “К” настаўніцель храма, старшыня Каардынацыйнага савета знешніх сувязей Беларускага Экзархату, протаіерэй Фёдар Поўны, ад пачатку праектавання да завяршэння работ па афармленні крыпты прайшоў менш за тры гады. За гэты час айчыннымі і замежнымі спецыялістамі быў створаны ўнікальны помнік архітэктуры і сакральнае месца для ўсяго беларускага народа. Ужо сёння ў цэнтры крыпты размешчана лампада, у якой будзе пастаянна гарэць агонь, прывезены ад Труны Гасподняй. Па словах протаіерэя, вакол лампады — у сценах храма — будучы за-

У Дзень Незалежнасці

Вялікі гала-канцэрт адбудзецца 3 ліпеня ў межах Рэспубліканскай грамадска-культурнай акцыі “Беларусь — гэта мы!” на пляцоўцы каля стэлы “Мінск — горад-герой”.

Пасля мерапрыемства артысты і гледачы, па традыцыі, разам выканаюць Дзяржаўны гімн Рэспублікі Беларусь, а неба расквеціць святочны салют.

А некалькімі днямі раней, 1 ліпеня, у Палацы Рэспублікі адбудзецца канцэрт майстроў мастацтваў Беларусі. Апоўдні ж 3-га ліпеня ў сталіцы распачнецца шэсце ветэранаў Вялікай Айчыннай вайны — да помніка Перамогі ўскладуць кветкі і вянкi. Пасля абеду свята прымуць ва ўсіх раёнах сталіцы.

Пройдуць у Мінску і Фэстываль нацыянальных культур “Пад белымі крыламі Беларусі”, выстаўка “Вызваленне Беларусі” ў Беларускай дзяржаўнай музеі гісторыі Вялі-

кай Айчыннай вайны, міжнародная сустрэча дзіцячых харэаграфічных калектываў “Вясёлка талентаў” і іншыя мерапрыемствы.

4 ліпеня ўпершыню пройдзе гуляне каля новага Музея гісторыі Мінска на вуліцы Рэвалюцыйнай. Як паведаміў на прэс-канферэнцыі ў Нацыянальным прэс-цэнтры, прысвечанай падрыхтоўцы да святкаванняў, начальнік аддзела па справах мастацтваў упраўлення культуры Мінгарвыканкама Уладзімір Анціповіч, канцэрт, мастацкая выстаўка і тэатралізаванае прадстаўленне будучы радаваць тут наведвальнікаў на святы і надалей.

Фота Юрыя ІВАНОВА

хоўвацца сасуды з зямлёй, сабранай на месцы гістарычных бітваў і трагічных падзей. Усяго прадугледжана запоўніць 504 такія нішы.

З адкрыццём крыпты ў прыходзе плануецца адкрыць адмысловы экскурсійны аддзел і музейную экспазіцыю, дзе будучы захоўвацца каштоўныя рэчы, звязаныя з мінулым нашай краіны. Таксама, па словах айца Фёдара, штогод у ноч на 22 чэрвеня ў крыпце будзе праходзіць малітоўнае памінанне ўсіх, хто загінуў у час Вялікай Айчыннай вайны.

К.А.

Рэспубліканскі баль лепшых выпускнікоў вышэйшых навучальных устаноў з удзелам Прэзідэнта нашай краіны Аляксандра Лукашэнка і па традыцыі выпускнікі чакаюць з нецярпеннем. Выдатнікі, стыпендыяты спецыяльнага фонду Прэзідэнта краіны па падтрымцы таленавітай моладзі з усёй краіны прыедуць 29 чэрвеня ў сталічны Палац Рэспублікі на свята. Дзесятка самых таленавітых выпускнікоў творчых ВНУ Беларусі таксама прымае ўдзел у традыцыйным балі.

стэрства. Увогуле, БДУКІМ — лідэр па колькасці выпускнікоў сярод творчых ВНУ, што будучы святкаваць заканчэнне вучобы ў гэтым годзе ў Палацы Рэспублікі: іх пяцёрка. Ёта Раман Усманаў з таго ж факультэта, што і Ксенія, Вольга Кулік (факультэт інфармацыйна-дакументных камунікацый), Вераніка Броўка (факультэт культуралогіі і сацыякультурнай дзейнасці) ды Яўген Ермалковіч (факультэт музычнага мастацтва).

А пра “разыначку” свята ў гэтым годзе паведаміла нашаму карэспандэнту яго галоўны рэжысёр Уладзіслава Арцюкоўская: “Дасягненні Беларусі ў культуры, навуцы, спорце — на гэтым мы вырашылі зрабіць акцэнт у афармленні фае Палаца Рэспублікі і ў праграме свята. Маладых людзей яшчэ на ўвахо-

Сакрэты балю ў Палацы

“Быць зацікаўленымі ў сваёй прафесіі, мець цікаўны розум, увесь час самаўдасканалвацца і заўсёды імкнуцца творча падыходзіць да працы”, — такое пажаданне для студэнтаў малодшых курсаў і абітурыентаў выказала адна з удзельніц Рэспубліканскага балю выпускнікоў — Паліна Тамашэўская ў гутарцы з карэспандэнтам “К”. Яна скончыла тэатральны факультэт Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў па спецыяльнасці “Кінатэлевізійнае і чатыры разы становілася стыпендыятам спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Паліна ўзрадаваная магчымаці трапіць на баль: “Ёта добрая ўзнагарода за напружаную дзейнасць цягам вучобы”. Зусім хутка дзяўчына прыйдзе на працу ў аддзел планавання Белтэлерадыёкампаніі.

Яна ўпэўнена, што зможа паўплываць на развіццё тэлевізійнай культуры, рэалізуецца ў сваёй прафесіі, паспрыяе з’яўленню новых цікавых праектаў.

Разам з Палінай у Палацы Рэспублікі Акадэмію мастацтваў прадставяць дызайнер Павел Канановіч і скульптар Алена Ліпінская. З ліку ж выпускнікоў Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі ў балі прымуць ўдзел дзве выпускніцы фартэпіяна-кампозітарска-музыказнаўчага факультэта: піяністка Улада Шацкая (ёй, дарэчы, 23 чэрвеня ў ліку дзесяці лепшых выпускнікоў ВНУ аб’яўлена Падзяка Кіраўніка дзяржавы) і Эльміра Сіфулаева, радзіма якой — Татарстан. Дарэчы, выпускнікі, што былі замежнымі студэнтамі, ужо не ўпершыню трапляюць на баль з Прэзідэнтам краіны, як заўважыў Першы прарэктар установы Юрый Златкоўскі. “Традыцыйна колькасць удзельнікаў балю з нашай Акадэміі не такая ўжо вялікая, але нароўні з беларусамі такі гонар атрымліваюць і іх калегі, што прыехалі з-за мяжы”, — паведаміў ён.

Яшчэ адна ўдзельніца свята — выпускніца факультэта традыцыйнай беларускай культуры і сучаснага мастацтва Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Ксенія Наліўкіна нарадзілася ў Архангельску. Неаднойчы пад час вучобы ў Беларусі яна становілася пераможцай конкурсаў прыгажосці і харэаграфічнага май-

дзе сустрэне своеасаблівага Галерэя свавы, якая дэманструе фотаздымкі значных падзей у краіне і іх герояў, выявы помнікаў гісторыі, што сімвалізуюць славы гарады Беларусі”.

Па традыцыі Рэспубліканскага балю, Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка заўсёды вітае моладзь, даючы ёй наказ на будучую стваральную працу на карысць краіны, а дзесятка лепшых з лепшых атрымлівае Падзяку Прэзідэнта па выдатных поспехі ў вучобе і актыўны ўдзел у грамадскім жыцці. Сёлета адбудзецца і такі ўрачысты момант: Клятву вернасці дзяржаве і каштоўнасцям, якія прыняты ў нашым грамадстве, прамовяць заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ірына Дарафеева, сярэбраны прызёр Алімпійскіх гульняў Іна Жукава, урач Алег Румо, які ажыццявіў першую ў краіне аперацыю па перасадцы печані. Выпускнікі ж прысягнуць гэтай клятве.

Дарэчы, выпускнікоў творчых ВНУ — удзельнікаў Рэспубліканскага балю — 29 чэрвеня чакае яшчэ адна сустрэча. А 15-й гадзіне ў Гарадской ратушы Мінска іх прывітае міністр культуры Рэспублікі Беларусь Павел Латушка.

**Алена САБАЛЕЎСКАЯ
На здымку: Паліна Тамашэўская,
Улада Шацкая, Яўген Ермалковіч,
Вольга Кулік, Павел Канановіч,
Вераніка Броўка.
Фота Юрыя ІВАНОВА**

Імідж краіны сёння

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман Матульскі гэтымі днямі знаходзіцца ў Вашынгтоне. 21 — 29 чэрвеня ў бібліятэцы Кангрэса ЗША праходзіць пасяджэнні ўдзельнікаў Сусветнай лічбавай бібліятэкі (WDL). У мерапрыемствах бяруць удзел тысячы бібліятэчных работнікаў свету.

Летась Нацыянальная бібліятэка Беларусі падпісала пагадненне аб далучэнні да WDL, а ў сакавіку бягучага года падпісала статут гэтай арганізацыі і стала яе паўнаўрачэсным партнёрам.

Р.Матульскі, апрача прадстаўлення свайго ўстановы, рэпрэзентуе праект “Беларусь сёння”. Яго ініцыятары — міністэрствы культуры і інфармацыі Рэспублікі Беларусь пры падтрымцы Міністэрства замежных спраў. Згодна з праектам, Раман Матульскі перадае бібліятэцы Кангрэса ЗША каля ста лепшых кніг айчынных выдавецтваў: гэта мастацкая, навуковая літаратура, даведнікі, энцыклапедыі, альбомы, што ўсебакова адлюстроўваюць сацыяльна-эканамічнае і палітычнае жыццё нашай краіны, яе гісторыю, культуру. Мэта акцыі — працягнуць стварэнне пазітыўнага іміджа Беларусі ў свеце і папулярызацыю краіны за мяжой.

Дарэчы, наша рэспубліка плануе перадаць падобныя падборкі кніг у фонды пці найбуйнейшых бібліятэк свету.

Першае пасяджэнне Савета

25 чэрвеня ў Авальнай зале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі адбылося Першае пасяджэнне Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежа.

Савет створаны пры Міністэрстве культуры ў мэтах паляпшэння каардынацыі сувязей і аказання дапамогі з боку дзяржаўных органаў Рэспублікі Беларусь грамадскім арганізацыям беларусаў замежа.

У склад Кансультатыўнага савета ўвайшлі прадстаўнікі шэрагу органаў дзяржаўнага кіравання, кіраўнікі беларускіх аб'яднанняў Латвіі, Літвы, Малдовы, Польшчы, Расіі, Украіны і Эстоніі, грамадскіх аб'яднанняў Беларусі і іншых.

На першым пасяджэнні абмеркаваны Палажэнне аб Кансультатыўным савета і план работы, пытанні выканання Плана мерапрыемстваў па рэалізацыі крытычных заўваг і прапановаў, выказаных удзельнікамі V З'езда беларусаў свету; падрыхтоўкі праекта Закона Рэспублікі Беларусь “Аб суайчынні-

ках”; правядзення ў 2011 годзе Фэстывалю беларусаў замежа.

У пасяджэнні прынялі ўдзел прадстаўнікі Міністэрства культуры краіны, Міністэрства замежных спраў, Міністэрства адукацыі, апарата Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцей, мясцовых улад Беларусі.

Праграма Першага пасяджэння Кансультатыўнага савета прадугледжвае наведванне Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь і прагляд спектакля “Чорная панна Нясвіжа” Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы. 26 чэрвеня члены Савета прымуць ўдзел у мерапрыемствах, прысвечаных 600-годдзю Грунвальдскай бітвы, у Навагрудку, наведваюць Мірскі замак.

Гарачыя дні

Гэтымі днямі Навагрудак прымае Фэстываль сярэднявечнай культуры “Навагрудскі замак-2010”.

Карэспандэнт “К” ледзь звязваюся з начальнікам аддзела культуры Навагрудскага райвыканкама Аляксандрам Карачанам: увесь час у тэлефоннай слухавіцы чуліся кароткія гудкі. Як пасля патлумачыў сам Аляк-

сандр Мікалаевіч, у гэтыя дні ягоныя тэлефоны — і службовы, і мабільны — літаральна распальваюцца ў прамым сэнсе слова. Колькі хвілін таму ён тэлефанаваў у Міністэрства культуры Расійскай Федэрацыі, куды неабходна было адправіць праграму фэстывалю, а за якое імгненне да майго званка размаўляў з Польшчай: гасцей з суседняй краіны таксама чакаюць у Навагрудку.

— Рыхтуемся да свята вельмі сур'ёзна, — распавёў Аляксандр Карачан. — Ужо ў чацвер будаўнічыя арганізацыі распачнуць асноўныя работы на тых пляцоўках,

дзе будуць праходзіць фэстывальныя мерапрыемствы. Плануем зрабіць агароджу для лучнікаў, якія будуць праводзіць свой турнір каля Замкавай гары. Там жа будуць праходзіць і беларускі этап Адкрытага Кубка Еўропы па гістарычным фехтаванні ды конны турнір.

А ўжо 25 чэрвеня Навагрудак чакае гасцей з Акадэміі навук Беларусі, гісторыкаў і навукоўцаў з краін СНД і Еўропы: у Цэнтральнай бібліятэцы горада пройдзе “Круглы стол” “Грунвальд у гісторыі Беларусі”.

Рэкорд сёмага

Як і мастацкую вартасць беларускіх стужак ацэньвалі два склады журы на чале з эстонскім рэжысёрам ігравога кіно Пётрам Сімам і літоўскім дакументалістам Альвідасам Шляпікасам. Лепшай стужкай прызнана драма “Ваўкі” Аляксандра Колышова, які быў абвешчаны і лепшым беларускім рэжысёрам. Дыпломам за лепшы ігравы фільм ўзнагароджаны стваральнікі стужкі “Інсайт” на чале з Рэнатай Грыцковай. Лепшым тэлевізійным праектам стаў

3 20 па 24 чэрвеня ў Брэсце праходзіў VII Рэспубліканскі фэстываль беларускіх фільмаў, дзе былі прадэманстраваны 53 мастацкія, дакументальныя і анімацыйныя карціны — своеасаблівы рэкорд...

“Снайпер” Аляксандра Яфрэмава. Самым яркім дэбютантам журы назвала Дзмітрыя Ляся за тэлевізійную стужку “Трамвай у Парыж”. Аператарская работа Віктара Бандаровіча ў стужцы “Дняпроўскі рубеж” была прызнана вартай спецпрыза імя Юрыя Марухіна. Лепшай кінаактрысай была названа Ганна Палупанова за ролю ў “Трамваі ў Парыж”, а лепшым кінаакцёрам — Сяргей Бязрукаў за тэлекарціну “У чэрвені 41-га”. Работа дакументаліста Віктара Дашука ў

стужцы “Жарсць” была прызнана лепшай у сваім жанры.

Прызам за таленавітае ўвасабленне нацыянальнага характару і вялікі ўнёсак у развіццё айчыннага кінамастацтва ўзнагароджана народная артыстка Беларусі Марыя Захарэвіч. Упершыню на фэстывалі нацыянальнага кіно адзначалася праца кінарэжысёра. Лепшым з кінапракатных арганізацый было прызнана КУП “Мінаблкінавідапракат”.

Міні-“Еўрабачанне” на “Славянскім...”

Канцэрт удзельнікаў Міжнароднага конкурсу песні “Еўрабачанне” з розных краін адбудзецца 10 ліпеня ў межах “Славянскага базару ў Віцебску”.

Шоу “Зоркі “Еўрабачання” з'яўляюцца зборам на віцебскай Плошчы Перамогі шасцёра салістаў і калектываў, што выступалі нядаўна ў Осла, а таксама ўдзельнікаў спаборніцтва з Беларусі і Еўропы мінулых гадоў. Пра гэта паведаміў карэспандэнту “К” галоўны спецыяліст аддзела культуры Віцебскага гарвыканкама Ігар Баярынцаў.

Беларускі калектыв “3+2”, уладальнікі Другога месца “Еўрабачання-2010” — група “MaNga” з Турцыі, уладальнікі III месца — румынскі дуэт Полу Сілінг і Ові Марцін, ізраільянцін Харэл Скаат, армянка Ева Рыас, дацкія выканаўцы Чэні і Томас Нэвэргрын прымуць ўдзел у свяце. Нашу краіну на ім прадставяць таксама Пётр Ялфімаў, Руслан Аляхно, Аляксандра & Канстанцін ды іншыя. А 14 ліпеня, тут жа, з вялікім канцэрт-там выступіць Дзіма Білан. Плошча ператворыцца ў вялікі танцпол: білеты на абодва мерапрыемствы — вельмі танныя.

“Плошчы Перамогі і Свабоды, дзе адбудуцца канцэрты “Славянскага базару”, і пляцоўка перад Цэнтрам народных рамёстваў і мастацтваў “Дзвіна” ўжо гатовы

прыняць гасцей, — адзначае Ігар Баярынцаў. — У Летнім амфітэатры абнаўляюць тэхнічнае абсталяванне, адбываецца невялікі рамонт. Увогуле, аблічча горада вельмі змянілася: усе зоны адпачынку, лакальныя мерапрыемстваў былі ўдасканалены і набылі еўрапейскі выгляд. Адных “луна-паркаў” будзе чатыры. Вялікую ўвагу надалі таксама ілюмінацыі Віцебска ў вечаровы час і ноччу: яна — незвычайная! Вернецца на фэстываль “Вернісаж”: карціны беларускіх мастакоў будуць выстаўлены на пешаходнай зоне і вуліцы імя Суворова. Знакавыя экспазіцыі пабачыць наведвальнікі Віцебскага абласнога краязнаўчага музея і Віцебскага мастацкага музея”.

Таксама стала вядома, што наш канкурсант Дзяніс Вяроўка выступіць на “Славянскім базару ў Віцебску” крыху з іншай праграмай. Працяглы пошук “сваёй” песні зноў прывёў яго да “Птушак” Дзмітрыя Даўгалёва на словы Валянціны Паліканінай у перакладзе Людмілы Кебіч. Гэтая песня ўжо была ў яго рэпертуары, штораз зарочуючы слухачоў асаблівай “простай прыгажосцю” мелодыі і глыбокім філасофскім сэнсам.

—Няхай вашы чытачы не хвалююцца, — адказаў Дзяніс на наша тэлефанаванне. — Падрыхтоўка ідзе па плане, графік вытрымліваецца, мы ўсё паспяваем.

25 — 26 чэрвеня віцябчане святкуюць 1036-ы дзень нараджэння Віцебска.

Пасланне Віцебска

З улікам пажаданняў віцябчан гэтак жа ўпершыню будзе праводзіцца асобна ад фэсту “Славянскі базар у Віцебску”. Таксама ўпершыню, па ініцыятыве губернатара вобласці Аляксандра Косінца, у горада з'явіўся вызначаны дзень нараджэння — 25 чэрвеня.

Святочныя мерапрыемствы распачаліся ўчора на Васкрасенскай плошчы ля гарадской ратушы, дзе адбылася гістарычная “сустрэча” — сённяшняга мэра Віктара Нікалаікіна з легендарнай заснавальніцай горада княгіняй Волгай. Тут жа была закладзена капсула з Пасланнем нашчадкам. У той жа дзень у КЗ “Віцебск” пасля ўрачыстага пасяджэння прайшоў святочны канцэрт. А ўвечары жыхароў і гасцей горада чакалі яшчэ два прадстаўленні — у Летнім амфітэатры і на плошчы Перамогі.

Сёння ж горад сустракае тэатралізаванае шэсце і аўта-парад, байк-шоу і конкурс графіці... А на вуліцы “Праўды” адбудзецца арт-акцыя “Вуліца УНОВІСа”. Яе ўдзельнікі паспрабуюць узнавіць атмасферу горада 20-х гадоў мінулага стагоддзя.

Алена АЛІМАВА

Традыцыйнае танцавальнае, вакальнае і музычнае мастацтва Карэі прадэманстравалі творцы з гэтай краіны ў Вялікай зале Белдзяржфілармоніі 25 чэрвеня. Праграма “Карэя — душа ў Гуку” сабрала калектывы і салістаў, якія выканалі творы, што ўваходзяць у Спіс нематэрыяльнай культурнай спадчыны UNESCO. Канцэрт адбыўся ў межах Тура карэйскіх традыцыйных прадстаўленняў у 2010 годзе.

зыкі Іі Се-Хван. На канцэрце можна было пабачыць музычныя інструменты гэтай краіны і шыкоўныя касцюмы.

Па словах супрацоўніка па адміністрацыйных і культурных пытаннях Пасольства Рэспублікі Карэя ў Рэспубліцы Беларусь Юліі Верацельнік, гэты тур — гастролі карэйскіх артыстаў па краінах СНД і Еўропы з мэтай наладзіць пастаяннае культурнае супрацоўніцтва. Ініцыяваў яго

прэзідэнт карэйскага Фонду культурнай спадчыны Кім Хонг-Рэал.

Фонд культурнай спадчыны Карэі ажыццяўляе розныя міжнародныя праекты: прэзентацыю абрадаў і традыцыйнай кухні, выстаўкі, адукацыйную дзейнасць, культурны турызм. Гэта робіцца з мэтай прадставіць карэйскую культуру і традыцыйны лад жыцця іншым народам.

С.Ю.

Чытач — Газета — Міністэрства

Я працую ў Краснапольскай школе мастацтваў Магілёўскай вобласці выкладчыкам па класе фартэпіяна. Маю нагрукку 36 га-дзін: дзве стаўкі. Адкажыце мне, калі ласка: даплата за катэгорыю, штомесячная прэмія і надбаўка за складанасць налічваюцца на стаўку або на дзве?

На пытанне адказвае Ніна АЛЯКСЕЕВА, кансультант аддзела бюджэтнага фінансавання эканамічнага ўпраўлення Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь:

— У адпаведнасці з пунктам 10 Інструкцыі па методыцы вылічэння ставак педагогічных работнікаў з улікам педагогічнай нагруккі, зацверджанай пастановай Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь № 25 ад 30 сакавіка 2007 г., надбаўкі педагогічным работнікам, якія маюць кваліфікацыйны катэгорыі, устаноўленыя ў адпаведнасці з пунктам 3 дадатку 1 да пастановы Міністэрства працы Рэспублікі Беларусь № 6 ад 21 студзеня 2000 г., выплываюцца прапарцыянальна педагогічнай нагрукцы.

У адпаведнасці з падпунктам 2.8 пункта 2 дадатку 1 да пастановы Міністэрства працы Рэспублікі Беларусь № 6 ад 21 студзеня 2000 г. “Аб мерах па ўдасканаленні ўмоў аплаты працы работнікаў бюджэтных арганізацый і іншых арганізацый, што атрымліваюць субсідыі, работнікі якіх прыраўнаваны па аплаце працы да работнікаў бюджэтных арганізацый” кіраўнікі арганізацый у межах фонду заробковай платы маюць права вызначаць над-

баўкі спецыялістам і служачым за складанасць і напружанасць працы ў памеры да 50 працэнтаў акладу (стаўкі), накіроўваючы на гэтыя мэты выдаткаваная з бюджэту сродкі ў памеры 10 працэнтаў планавага фонду заробковай платы работнікаў арганізацыі. Канкрэтныя памеры надбавак вызначаюцца ў залежнасці ад уласнага ўкладу супрацоўніка ў павышэнне эфектыўнасці мерапрыемстваў, якія праводзяцца, і работ (паслуг), якія выконваюцца. Указаныя надбаўкі памяншаюцца або адмяняюцца поўнацю пры пагаршэнні якасці працы.

Умовы прэміравання і памеры прэміі супрацоўнікаў бюджэтных арганізацый вызначаюцца палажэннем аб прэміраванні, зацверджаным кіраўніком арганізацыі, і (або) калектывным дагаворам. Канкрэтныя памеры прэміі супрацоўнікаў вызначаюцца ў адпаведнасці з іх уласным укладам у агульныя вынікі працы і максімальнымі памерамі не абмяжоўваюцца. У адпаведнасці з пунктам 2 пастановы Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь № 13 ад 5 лютага 2002 г. “Аб зацвярджэнні пераліку дадатковых выплат стымулюючага і кампенсуючага характару, на якія налічваецца прэмія” налічэнне прэміі супрацоўнікам бюджэтных арганізацый адбываецца на тарыфных стаўкі (службовыя аклады), разлічаныя з улікам устаноўленых павышэнняў, і дадатковыя выплаты стымулюючага і кампенсуючага характару згодна з устаноўленым гэтай пастановай пералікам.

Паважаныя чытачы!

Калі ў вас ёсць пытанні ў рубрыкі “Чытач — Газета — Міністэрства” і “Юрыдычныя тонкасці”, накіроўвайце іх на адрас рэдакцыі: 220013, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 77, альбо на электронную скрыню: kultura@tut.by

“Погляд...” — адбыўся!

Днямі ў Пасольстве Баліварыянскай Рэспублікі Венесуэла ў Рэспубліцы Беларусь адбылося ўзнагароджанне ўдзельнікаў выстаўкі-конкурсу “Погляд насустрач”, што праходзіла ў галерэі “Акадэмія” Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў.

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Венесуэлы ў нашай краіне Амерыка Дыяс-Нуньес зазначыў, што будзе чакаць ад гэтай ВНУ новых ідэй сумесных праектаў, каб з задавальненнем іх рэалізаваць.

Перш чым уручыць студэнтам дыпламы ды падарункі, Пасол заўважыў: “Мы сталі сведкамі сапраўднага мастацкага эксперыменту. Спадзяёмся, што беларускія студэнты, якія прадставілі свае работы на выстаўцы, стануць шырока вядомыя не толькі ў сваёй краіне, але і за яе межамі”.

Самыя лепшыя творы, якія адабралі глядацкае журы шляхам галасавання на выстаўцы, былі прадэманстраваны на гэтым мерапрыемстве. Хутка яны ўвойдуць у архіў Лацінаамерыканскага культурнага цэнтра імя Сімона Балівара. Яго дырэктар Херарда Эстрада адзначыў, што ўсе яны будуць у адкрытым доступе, і кожны ахвотны зможа пазнаёміцца з творчасцю беларускіх студэнтаў. Дыпламам I ступені была ўзнагароджана Валерыя Лазуровіч: супрацоўнікі Пасольства былі вельмі ўражаны яе работай. Выклікаў шмат эмоцый і твор Алесі Карповіч, якая заняла II месца. Падзякамі і дыпламамі адзначаны выкладчыкі БДАМ.

У завяршэнне цырымоніі рэктар Акадэміі мастацтваў Рычард Смольскі сказаў: “Сярод студэнтаў конкурс выклікаў шырокі рэзананс. Пасол жа Рэспублікі Венесуэла прадэманстравалі

глыбокія веды ў старажытным і сучасным мастацтве гэтай краіны, і БДАМ разглядае прапанову аб прысуджэнні яму звання Ганаровага прафесара Акадэміі”.

На здымку: Амерыка Дыяс Нуньес, Херарда Эстрада.

“Вянок дружбы”

24 чэрвеня ў Бабруйск пачалі прыязджаць удзельнікі Міжнароднага фэстывалю народнага мастацтва “Вянок дружбы”.

Як распавёў “К” дырэктар Магілёўскага абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці і культасветнай работы Алег Хмялькоў, у мерапрыемстве сёлета бяруць удзел мастацкія калектывы з Арменіі, Балгарыі, Ірана, Латвіі, Эстоніі, Малдовы, Польшчы, Турцыі, Украіны...

У пятніцу зранку прайшла фэстывальная прэс-канферэнцыя з удзелам кіраўніцтва Бабруйска. А ўвечары адбылося ўрачыс-

тае адкрыццё “Вянка дружбы”. “Бабруйск-Арэна” запрасіла гасцей на гала-канцэрт ансамбля “Сябры”.

Сёння Бабруйскі мастацкі музей імя Г.Паплаўскага адкрыў выстаўку іранскага мастацтва. Працуюць нацыянальныя падворкі. Ахвотныя удзельнічаюць у Свяце моды. На плошчы Леніна распачынаецца канцэртная праграма “Вясёлка фэстывалю запалілася над Бабруйскам”. У нядзелю прадоўжыць працу Горад майстроў. Перад гасцямі свята выступяць творчыя калектывы вобласці. Магілёўскі абласны тэатр драмы і камедыі прадставіць тэатралізаваны канцэрт “Дарогамі вайны”. А ў гарадскім парку распачнецца дзіцячае свята.

Тур традыцый

Старадаўні танец будыйскіх манахаў пад назвай “Сынгму”, народны танец з веерамі, музыка народных інструментаў Санджо — гэтыя ды іншыя яркія нацыянальныя “разыначкі” прадэманстравалі беларускім глядачам знаныя артысты. Ударнік Ііі Тае-баек, які з’яўляецца захавальнікам музыкі шаманаў з вострава Джындо (таксама аб’екта нематэрыяльнай культурнай спадчыны ў Карэі), выканаў пад акампанемент барабана традыцыйную карэйскую оперу Пансоры. Старадаўняя паззія пад акампанемент аркестра — Кагок — прагучала ў выкананні прэзідэнта Асацыяцыі карэйскай традыцыйнай му-

Рычард СМОЛЬСКІ:

— Летась дзве нашы акадэміі — мастацтваў і музыкі — праводзілі падлік балаў на прыёмных іспытах па новай, эксперыментальнай, сістэме. Да адзнак, атрыманых на творчых іспытах (а менавіта прадэманстраваныя там здольнасці і вызначаюць прыдатнасць абітурыента да абранай ім спецыяльнасці), далучаўся сярэднеарыфметычны падлік адзнак па цэнтралізаваным тэсціраванні і атэстаце. Падводзячы вынікі, мы адзначылі, што новая сістэма папраўдзе дае дарогу самым таленавітым. Многія з іх абіраюць сваю прафесію яшчэ ў дзяцінстве.

А “выпадковых” абітурыентаў адсеевае папярэдняя камісія, якой, перш чым падаваць дакументы, яны прад’яўляюць свае ранейшыя творчыя работы. Вядома, рашэнне камісіі мае рэ-

Не паспелі завяршыцца абароны дыпламаў у творчых ВНУ, як літаральна з пачатку ліпеня ўжо распачнуцца прыёмныя іспыты. Хто ж прыйдзе на змену выпускнікам-пяцікурснікам? І як складзецца лёс новаспечаных маладых спецыялістаў? На абмеркаванні надзённых пытанняў пад цудоўнымі назвамі “Абітурыент-2010” і “Выпускнік-2010” кіраўнікі трох вядучых устаноў культуры сабраліся ў рэдакцыі “К” на своеасаблівы “рэктарат”.

У размове ўзялі ўдзел рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Рычард СМОЛЬСКІ, прарэктар па вучэбнай рабоце гэтай ВНУ Лідзія БЯРОЗКІНА, рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Аляксандр РАШЧУПКІН, рэктар Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў Барыс СВЯТЛОЎ, рэдактары аддзелаў газеты “Культура” Таццяна КОМАНАВА, Яўген РАГІН і Надзея БУНЦЭВІЧ.

Надзея БУНЦЭВІЧ:

— У Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў і музыкі, здаецца, сітуацыя крыху іншая. Некаторыя, наколькі я разумею, вызначаюцца са сваім выбарам у апошні момант. Таму, мабыць, і да эксперыменту вы далучыліся пазней?

Барыс СВЯТЛОЎ:

— Я з вамі не пагаджуся. Калі ў дзвюх акадэміях праводзіўся эксперымент, мы трымалі руку на пульсе. Сёлета ж гэтая спроба ўжо сталася практыкай і будзе ўжараняцца, у тым ліку, і ў нашым універсітэце. Таму сёння больш дакладна казаць не пра далейшы працяг эксперыменту, а пра ягонае ператварэнне ў заўсёдную практыку, якая будзе рэалізавана і ў нашай установе. Чаму летась мы не прымалі ўдзел у эксперыменце? Таму што існавала некалькі спецыяльнасцей, якія не трапілі ў рамкі яго правядзення. У астатнім жа — гатовы былі і летась праводзіць прыём па новай сістэме падліку балаў.

Надзея БУНЦЭВІЧ:

— А ці адыгрывае ролю ўзрост абітурыента? Калісьці, памятаю, на кампазітарскае аддзяленне кансерваторыі прыма-

най адукацыі, так і да нас павінны прыходзіць людзі, якія ўжо маюць пэўны вопыт у гэтай сферы дзейнасці.

Таццяна КОМАНАВА:

— Так, пасля школы многімі кіруюць адно мары, а ў больш дарослых, спрактыкаваных абітурыентаў, акрамя ўсяго, існуе і прагматычны погляд на прафесію — як на тое, чым ён сапраўды будзе займацца ўсё астатняе жыццё, а не проста прынясе дыплом сваім бацькам, каб іх узрадаваць.

Лідзія БЯРОЗКІНА:

— Так што ў дадзеным выпадку ўзрост — яшчэ і гарантыя таго, што падрыхтоўка такога спецыяліста, якая патрабуе вялізных грошай, не будзе марнай. Бо чалавек, які мае сваю матывацыю і не глядзіць на прафесію скрозь ружовыя акуліцы, ужо не збочыць з абранага шляху. А ўжо сёння можна засведчыць, што цікавасць да новага факультэта і яго спецыяльнасцей — вельмі вялікая. Нягледзячы на тое, што інфармацыя размешчана і на сайце, і ў адпаведных даведніках, нам тэлефануюць ды тэлефануюць: мабыць, вельмі важнымі аказваюцца менавіта жывыя стасункі. Прычым звоняць, у асноўным, тыя, хто ўжо скончыў або заканчвае нейкую ВНУ і збіраецца паступаць менавіта на рэжысуру: яны свядома ідуць не на

цэртных пляцоўках. А як быць Універсітэту культуры і мастацтваў? Многіх са сваіх абітурыентаў яны бачаць упершыню, ды і потым бывае складана прасачыць, што з імі адбываецца. Як вы вызначаеце матывацыю? Што робіце, каб чалавек застаўся ў сваёй прафесіі, а не змяніў яе, паклаўшы дыплом на паліцу?

Барыс СВЯТЛОЎ:

— Думаю, гэта не зусім так. Большасць нашых студэнтаў таксама прыходзіць у нашу ВНУ абсалютна свядома, з дакладна вызначанай матывацыяй. І адбываецца гэта таму, што ў нас добра наладжана сістэма прафарыянтацыйнай працы. Існуе яна літаральна з дня заснавання нашай ВНУ і ўключае разнастайныя формы, у тым ліку выезды выкладчыкаў у рэгіёны — у абавязковым парадку. Дзяржаўныя іспыты ў вучылішчах і каледжах, куды нашы прафесары часта запрашаюцца старшынямі камісій, даюць поўнае ўяўленне пра нашых абітурыентаў. Здаецца, асабліва таленавітым нашы выкладчыкі ненавязліва нагадваюць, каб “не забыліся” паступіць ва Універсітэт на тую ці іншую спецыяльнасць. Ёсць у нас і такая форма, як прыём на аснове дамовы, з мастацкімі каледжамі адразу на другі курс. Бывае, такіх абітурыентаў набіраецца амаль цэлая вучэбная група. Так што з матывацыяй у нас усё ў парадку. Дый з

АКЦЭНТ

НА ЭКСПЕРЫМЕНТ

камендацыйны характар, але гэтая мера дапамагае абітурыентам рэальна ацаніць свае сілы. І, можа, — своечасова зрабіць выбар іншай ВНУ.

Аляксандр РАШЧУПКІН:

— У нас вельмі падобныя ўмовы. Бо, прыходзячы паступаць у Акадэмію музыкі, кожны з абітурыентаў ужо гадоў адзінаццаць займаецца музыкай, маючы за плячыма сем гадоў навучання ў музычнай школе і чатыры — у музычным вучылішчы. Гэта не тычыцца хіба вакалістаў: калі ў чалавека ёсць спеўны талент, ён можа прыйсці да нас без усялякай падрыхтоўкі. І такія выпадкі — нярэдка. Возьмем хаця б некаторых салістаў Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі: Дзмітрый Капілаў прыйшоў да нас з будаўнічай ВНУ, Алег Гардынец быў спартсменам, нават рэкардсменам рэспублікі па цяжкай атлетыцы... І яшчэ. Існуе меркаванне, што выкладчык ВНУ не павінен займацца падрыхтоўкай абітурыентаў, бо гэта вядзе да карупцыі. Але з музыкай сітуацыя — акурат супрацьлеглая. Існуе шмат розных выканальніцкіх школ, тэхнік, метады. І для юнага музыканта няма нічога горшага, як сёння навучацца па адной сістэме, заўтра — па другой, змяняць тую ж пастаноўку рук. Гэта азначае — штораз пачынаць усё спачатку і не рухацца наперад. Таму ў свой час мы імкнуліся да таго, каб лепшыя выкладчыкі кансерваторыі адначасова выкладалі і ў музычным ліцэі пры кансерваторыі. Бо толькі такі падыход, калі з маленька да юнацтва ажыццяўляецца паслядоўная перадача вопыту (у дачыненні да музыкантаў — “з рук у рукі”), і забяспечвае пераемнасць музычных традыцый. А ў выніку дазваляе скласці і развіваць надалей нацыянальную выканальніцкую школу. Выкладчыкі Акадэміі і цяпер адначасова працуюць у сярэднім звяне, а да таго ж, актыўна ездзяць па рэспубліцы, кансультуюць адораных дзяцей. Без гэтага папросту немагчыма! Так што яшчэ задоўга да пачатку прыёму мы сваіх абітурыентаў ведаем у твар, многіх — літаральна з пяцігадовага ўзросту.

лі, за рэдкім выключэннем, тых, хто ўжо аднойчы скончыў гэтую навучальную ўстанову па якой-небудзь з іншых спецыяльнасцей. З цягам часу на кампазіцыі такія ўмовы зніклі, але захаваліся, да прыкладу, у прыёме на оперна-сімфанічнае дырыжыраванне...

Рычард СМОЛЬСКІ:

— Для тэатральна-рэжысёрскіх спецыяльнасцей узрост таксама мае значэнне.

Лідзія БЯРОЗКІНА:

— На акцёрскія спецыяльнасці мы імкнёмся прымаць маладых людзей да 23-х гадоў, бо гэта самы спрыяльны ўзрост для фарміравання творчай асобы. Сваю ролю адыгрывае і пол: хлопцаў трэба прыняць амаль удвая больш за дзяўчат. І не таму, што яны, маўляў, лепшыя. Зірніце на сусветны тэатральны рэпертуар: большасць роляў у п’есах — мужчынскія.

Аляксандр РАШЧУПКІН:

— Затое галоўныя ролі, здаецца, часцей жаночыя. Ды яшчэ якія яркія, каларытныя! Тут і Джульета, і лэдзі Макбэт, і Клеопатра — каму не захочацца гэта сыграць?

Лідзія БЯРОЗКІНА:

— Для паўнаватасных пастановак мужчын патрабуецца болей. Адпаведна, і шанцаў у хлопцаў пры паступленні крыху больш. На рэжысёрскія ж спецыяльнасці — расклад іншы. Сюды часта імкнуцца ўчарашнія школьнікі, а прафесія гэтая — надзвычай складаная: яна патрабуе і жыццёвага вопыту, і арганізатарскіх здольнасцей, і ўмення знаходзіць паразуменне з самімі людзьмі, што таксама напрацоўваецца гадамі, і сфарміраванага ўяўлення аб пастановачным працэсе. Вядома, бяром і школьнікаў, і ў многіх атрымліваецца добра, працуюць яны паспяхова. Але, як паказала практыка, для рэжысёраў мастацкага, дакументальнага кіно і нават анімацыі патрэбны яшчэ больш сур’ёзны погляд на свет, асэнсаванне сабе ў гэтым свеце. І мы абмяркоўваем прапановы, наадварот, узняць узроставы ценз пры прыёме на гэтыя спецыяльнасці, каб да нас трапілі людзі, магчыма, ужо з вышэйшай адукацыяй, з цалкам сфарміраваным поглядам на прафесію. Як у Акадэмію музыкі збольшага не паступіш без папярэдняй музы-

перападрыхтоўку, а на атрыманне другой вышэйшай адукацыі. Таму можна казаць, што працэс адбываецца двухбаковым.

Рычард СМОЛЬСКІ:

— Абапіраемся мы і на еўрапейскі вопыт. Калі рыхтавалася адкрыццё факультэта экранных мастацтваў, я вывучаў напрацоўкі замежных школ. І высветліў тое ж самае. У Берлінскую кінашколу на рэжысёраў бяруць пасля 25 гадоў, у Лондане, дзе ажно дзве буйныя кінашколы, — таксама. У выніку туды прыходзяць інтэлектуальна развітыя, цалкам сфарміраваныя творчыя асобы, якія ведаюць, што яны хочучь сказаць.

Надзея БУНЦЭВІЧ:

— І навучаюцца, адпаведна, таму, як выказаць тое, што неабходна, на мове тэатра і кіно. Тое ж тычыцца і дырыжораў. Акрамя харавога, у Акадэміі музыкі выкладаецца аркестравае дырыжыраванне. Але, як я заўважыла, часам студэнты, набыўшы прафесійныя навыкі мануальнай тэхнікі (так бы мовіць, “рукамі маханя”), не заўсёды гатовы самастойна вызначыць, якім павінен атрымацца прадырыжыраваны імі твор: якую з партый, можа, трэба падкрэсліць, а якую, наадварот, крыху “схаваць у цень”, — ад гэтага ж можа змяніцца не толькі драматургія, але і стылістыка, сам сэнс твора! Да такога разумення безлічы трактовак і ўмення знайсці сваю, адметную, а не проста паўтараць знойдзенае вялікімі майстрамі, трэба проста дарасці. Бо калі ты граеш сола або ў ансамблі, зрабіць гэта прасцей. А ў тым жа аркестры? Трэба ж яшчэ, каб музыканты адгукнуліся на твае прапановы, а не ігнаравалі іх, працягваючы граць так, як калісьці вывучылі. Таму і на оперна-сімфанічнае дырыжыраванне, і на оперную рэжысуру ў Акадэмію музыкі прымалі людзей з вышэйшай музычнай адукацыяй — гэта цалкам справядліва.

Таццяна КОМАНАВА:

— Але ж вашым дзвюм ВНУ прасцей, бо вы ці ведаеце сваіх абітурыентаў літаральна з малку, ці атрымліваеце ўжо сфарміраваную індывидуальнасць. Дый надалей — можаце без цяжкасцей сачыць за далейшым творчым лёсам выхаванцаў, назіраючы іх на сцэнічных і кан-

размеркаваннем — таксама: усе ідуць працаваць па сваёй спецыяльнасці. Бюджэтыкаў, якія атрымалі вольны дыплом, менш, чым адзін працэнт. Больш за тое: дзесьці з мінулага года ўзнікла тэндэнцыя, калі выпускнікі-платнікі, якія навучаліся за ўласныя сродкі, просяць уключыць іх у колькасць тых, хто падлягае размеркаванню, што мы, дарэчы, і робім.

Надзея БУНЦЭВІЧ:

— Але дзе гарантыя, што, адпрацаваўшы вызначаны законам тэрмін, малады спецыяліст не пакіне сваё месца працы або, тым больш, атрыманую прафесію? А менавіта так нярэдка і адбываецца. Як жа забяспечыць сяло спецыялістамі?

Барыс СВЯТЛОЎ:

— А гэта ўжо іншы бок справы. Яны і згодны былі б застацца, калі атрымалі б адпаведныя ўмовы: тое ж жыллё, добры заробак. Але мы не можам ім у гэтым дапамагчы: усё гэта — у кампетэнцыі мясцовых улад. І калі малады чалавек не задаволены, ён будзе шукаць сабе іншае месца працы — канешне, бліжэй да сталіцы, калі не ў ёй самой.

Яўген РАГІН:

— Ці вядзецца статыстыка: апошнім часам больш маладых спецыялістаў застаецца або ўсё ж з’яжджае?

Барыс СВЯТЛОЎ:

— Больш застаецца. Але дэфіцыт на нашых выпускнікоў усё роўна існуе: на аднаго выпускніка — дзве заяўкі.

Яўген РАГІН:

— А ці супрацоўнічаеце вы з упраўленнямі, аддзеламаі культуры рэгіёнаў?

Барыс СВЯТЛОЎ:

— Так, і вельмі цесна. Думаю, адно з выйсцяў — мэтавая падрыхтоўка, калі чалавек, адвучыўшыся на дзённым аддзяленні, вяртаецца ў тую ўстанову, якая дасылала яго вучыцца. Гэта адзін з тых рэзерваў, што яшчэ не вычарпаны. Што ж да завочнікаў, дык тут трэба развіваць філіялы на месцах. У прыватнасці, у нас існаваў філіял у Мазыры. Можа, спачатку не ўсё там было, як след, але мы давалі да ладу, а сёлета пачынаем набор у Магілёве на бібліятэчную справу, каб ліквідаваць дэфіцыт у гэтай галіне.

Аляксандр РАШЧУПКІН:

— Адкрыццё філіялаў і іх далейшае развіццё — на мой погляд, гэта адзін з мэтазгодных шляхоў забеспячэння рэгіёнаў кадрамі. Мы гэта бачым па выніках працы сваіх філіялаў. Дваццацігадовы вопыт работы нашага філіяла ў Магілёве даў 300 выпускнікоў, і 250 з іх працуюць у рэгіёне. А ўсе хваляванні наконт якасці такой адукацыі — дайце філіялам стаць на ногі і разгарнуцца. Ну, не просім жа мы чатырохгадовае дзіця вывучыць на памяць усяго “Яўгенія Анегіна”! Так і тут. Але іншага шляху папросту няма! Бо зразумела, што дзяўчына, якая прыехала вучыцца ў Мінск, напрыклад, з Гродна, і хлопец, скажам, з Баранавічаў, калі пабяруцца шлюбам, дык не паедуць ні ў Гродна, ні ў Баранавічы, а здымуць кватэру ў Мінску і застануцца працаваць тут — тым больш, што вакансій у сталіцы хапае. Калі ж яны адвучацца на месцы, дык там жа, хутчэй за ўсё, і ажэняцца ды застануцца ў родных мясцінах.

Яўген РАГІН:

— Я часта бываю ў камандзіроўках, менавіта ў раёнах, і паўсюль чую адныя і тыя ж запыты: дашліце да нас харэографу — хай не з вышэйшай, а нават з сярэдняй спецыяльнай адукацыяй, — дайце нам акампаніятару! Па прось-

ографу кватэру, каб толькі застаўся. Дык і застаўся ж! І працуе выдатна: вынікі відавочныя па тым жа конкурсе “Зорка ўзышла над Беларуссю”.

Аляксандр РАШЧУПКІН:

— У любой установе, звязанай з адукацыяй, павінны працаваць людзі з вышэйшай адукацыяй — нават у дзіцячым садку. Калі ў малодшых класах агульнаадукацыйнай школы працуе чалавек, які скончыў педагагічны ўніверсітэт, дык чаму ў музычную школу павінен прыходзіць чалавек з вучылішчам за плячыма? Тым больш, што ў музыцы вельмі важныя менавіта першыя крокі, звязаныя з правільным гуказдабываннем: здараецца, гэта ўжо не пераробіш, і для адоранага ад прыроды дзіцяці закрываюцца дзверы ў акадэмічнае выканальніцтва.

Тацяна КОМАНАВА:

— Дык мо лаўрэатам міжнародных конкурсаў варта працаваць на імідж краіны?

Аляксандр РАШЧУПКІН:

— Не скажыце. Кожны вольны сам абіраць свой шлях, і камусьці ў рэгіёне куды камфортней, бо ён як творца адчувае сваю значнасць, незаменнасць, а для мастака гэта вельмі важна. Рэгіёны ўвогуле павінны быць своеасаблі-

вымі “не дадаць”? Вядома, ва ўсе часы на ўсіх спецыяльнасцях былі і будуць людзі “выпадковыя”, якія проста “становяцца ў чаргу” за дыпламам. Але ў сферы мастацтваў іх працэнт зусім маленькі — зноўку, з-за матывацыі, пра якую мы шмат гаварылі. Прывяду і такі прыклад, які мне давалося назіраць у адной з камерцыйных ВНУ. Прафесар сядзіць перад маніторам і чытае курс лекцый па эканоміцы. У гэтай аўдыторыі — каля 50 — 60 студэнтаў. І яшчэ ў некалькіх, дзе замест жывых стасункаў з прафесарам студэнты слухаюць яго па маніторы, — па столькі ж. У выніку на аднаго прафесара прыходзіцца каля 300 студэнтаў. Гэта, мабыць, і ёсць адукацыйны бізнес. У мастацтве такое немагчыма: тут цалкам індывідуальны падыход да кожнага студэнта, незалежна ад таго, на якой форме аплаты за навучанне той знаходзіцца. Дый дзяржава цяпер дапамагае платнікам, заснаваўшы крэдыт на навучанне.

Лідзія БЯРОЗКІНА:

— Групы настолькі маленькія, што кожны — навідавоку. І калі хтосьці не вытрымлівае канкурэнцыі з больш таленавітымі, дык папросту сыходзіць сам. Калі ж у чалавека ёсць

станойку, зняць кіно, а гэта патрабуе вялізных капіталаўкладанняў. Нават — калі бацькі нас угаворваюць: маўляў, мы прададзім кватэру, каб толькі наша дзіця атрымала гэтую прафесію! Мы ж кажам у адказ: а навошта? Бо цяпер яны прададуць машыну, дачу, кватэру, а што будзе іхняе дзіця рабіць надалей? Ёсць прафесіі, дзе аднымі ведамі не абыздзецца, — абавязкова патрэбны здольнасці, і немалыя.

Рычард СМОЛЬСКІ:

— Можна заўважыць і такую ўзаемазвязь. Адкрыццё той або іншай спецыяльнасці ці нават рэгуляванне плана прыёму пачынае ўздзейнічаць на адпаведную сферу культуры. Скажам, адкрылі мы ў сябе рэжысуру, не спадзеючыся адно на выпускнікоў ВГІКа, — і гэта прынесла ўздым айчынных спецыялістаў у гэтай галіне.

Надзея БУНЦЭВІЧ:

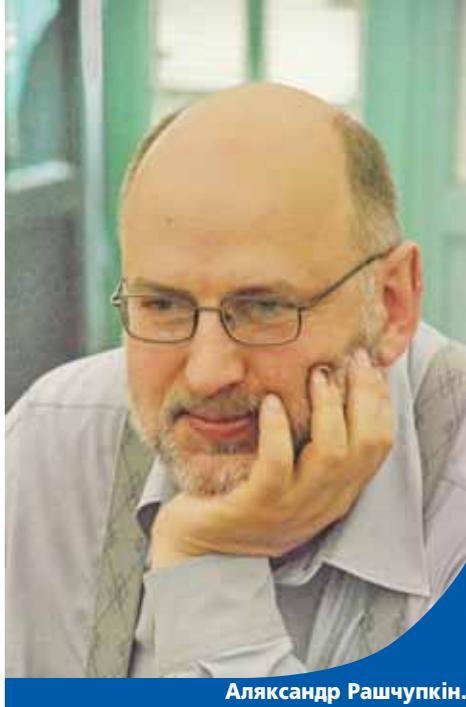
— Ужо сёння заўважнымі становяцца малядыя оперныя рэжысёры — плён працы Акадэміі музыкі. Тая ж Ганна Маторная, пачаўшы з опернай студыі БДАМ, выйшла і на іншыя праекты, у тым ліку сумесна са студэнтамі Акадэміі мастацтваў.

Рычард СМОЛЬСКІ:

— Плануем зрабіць набор і на рэжысуру цырка: таксама спадзяёмся, што гэта ўскалых-

Барыс Святлоў.

Аляксандр Рашчупкін.

Рычард Смольскі.

Лідзія Бярозкіна.

бе шматлікіх работнікаў культуры з рэгіёнаў адрасую гэтыя пытанні да Акадэміі музыкі. Можа, баяцца вашы выпускнікі сучаснага сля? Не ведаюць яго спецыфікі? Таму і едуць, адразу разлічваючы, каб пры першай жа магчымасці вярнуцца ў сталіцу.

Аляксандр РАШЧУПКІН:

— Зноў-такі, калі рэгіён забяспечвае ўмовы, туды з задавальненнем едуць выпускнікі: не скажу, што выключна Акадэміі музыкі, але музычных вучылішчаў — дакладна.

Яўген РАГІН:

— Так, у райцэнтр.

Аляксандр РАШЧУПКІН:

— Не толькі: у сяло — таксама.

Яўген РАГІН:

— У тых жа Бялынічах на Магілёўшчыне...

Аляксандр РАШЧУПКІН:

— Дык там шакоўны Цэнтр культуры!

Яўген РАГІН:

— Сапраўды так, працуюць. Тым больш, што побач пралягае траса “Мінск — Магілёў”. А дзесьці ў глыбінцы — спецыяліста не дачакаешся.

Лідзія БЯРОЗКІНА:

— Думаю, усё ж такі сяло павінны забяспечваць выпускнікі найперш сярэдняга звяна. Ці мэтазгодна ўкладаць такія грошы ў падрыхтоўку спецыялістаў экстракласа, каб тыя потым ехалі на сяло? Тых жа мастакоў мы штогод набіраем усяго шэсць. Што ж яны паедуць на вёску, калі ёсць выпускнікі і мастацкіх вучылішчаў, і БДПУ імя Максіма Танка, якія могуць выкладаць тое ж маляванне! Але ёсць і зваротныя прыклады. Той жа Дзмітрый Дрыневіч цяпер заканчвае магістратуру. Вы, пэўна, яго ведаеце — па шматлікіх бігбордах з рэкламай, дзе ён здымаўся. І вось той смешны, абаяльны акцёр, якога запрашаюць паўсюль, паедзе сёлета ў сяло. Для чалавека яго прафесіі нават два гады там — вялікая школа жыцця, магчымасць спасцігнуць тое, без чаго ён потым не зможа сыграць тыя або іншыя ролі. Так што ў кожным асобным выпадку падыход павінен быць строга індывідуальным.

Яўген РАГІН:

— Ведаю шмат прыкладаў, калі добрых выпускнікоў у рэгіёнах імкнуцца ўсімі сіламі затрымаць. У тым жа Рагачове — далі харэ-

вым магнітам: свежае паветра, сырадой... Таленавіты чалавек прынясе карысць на любым месцы — і зможа зрушыць саму культурную інфраструктуру раёна.

Яўген РАГІН:

— Такія прыклады ёсць. Хойнікі, рэжысёр аматарскага драматычнага тэатра: у яго — прэм’ера за прэм’ерай, усе яго ведаюць, паважаюць, вельмі любяць. А былі б у яго такія ўмовы ў Мінску? Наўрад ці.

Рычард СМОЛЬСКІ:

— Усё роўна гэтакімі мерамі праблему караў на сяле хутка не вырашыць, бо гэта, хутчэй, выключэнні з правілаў, а не само правіла. А што Універсітэт культуры і мастацтваў узяў курс на адкрыццё філіялаў у рэгіёнах, сапраўды зможа вырашыць многія праблемы. Да таго ж, у сферы культуры існуюць як масавыя прафесіі — тыя ж бібліятэкар, работнік клуба — так і эксклюзіўныя — скажам, кінарэжысёр. Мы ж не будзем арыентаваць яго на сяло, бо ён патрэбны на “Беларусьфільме”. У іншым выпадку — будзе на тэлебачанні (зноў-такі, сталічным) здымаць тэлесерыялы. Таму і падыходы як да навучання такім прафесіям, так і да размеркавання тут прынцыпова розныя.

Лідзія БЯРОЗКІНА:

— Акцёры ж — калі ласка, едуць працаваць ва ўсе абласныя тэатры. Так што нельга сказаць, што мы ўсіх сваіх выпускнікоў затрымаем у сябе.

Тацяна КОМАНАВА:

— Цікава, наколькі тады апраўдвае сябе платная адукацыя ў сферы мастацтваў? Бо існуе такое паняцце, як прэстыж прафесіі. Ці не шкодзіць гэтаму платнае навучанне? Бо асабіста мне неаднойчы даводзілася чуць, што платная адукацыя — гэта, маўляў, ні што іншае, як легальная, узаконеная форма набыцця дыплама. Ці згодныя вы з такім сцвярджаннем? І ці сустракаліся з падобнай тэндэнцыяй?

Рычард СМОЛЬСКІ:

— Я абсалютна не згодны з падобнымі фармулёўкамі. Бо і бюджэтнікі, і платнікі займаюцца па адных і тых жа праграмах, у адных і тых жа выкладчыкаў, і патрабаванні да іх — аднолькавыя. І калі прафесар чытае адну для ўсіх лекцыю, ці ж можа ён камусьці чаго-

патэнцыял, але ён не здолеў выявіць яго напоўніцу на прыёмных іспытах (надта хваляваўся або крыху разгубіўся, не змог сканцэнтравацца), дык ён потым развівае яго — здараецца, лепей за іншых. І наадварот: калі не спраўляецца, “не цягне”, мы спачатку спрабуем зрушыць яго з месца. Калі ж — безвынікова, дык адлічваем, нягледзячы ні на якія грошы: прэстыж навучальнай установы даражэйшы.

Аляксандр РАШЧУПКІН:

— Думаю, аптымальны варыянт тут — пакідаць яго на другі год: на тэрмін, які патрэбны, каб ён навучыўся. І ўсе гэтыя гады хай плаціць грошы! Калі ж сур’ёзна, дык хацеў бы дапоўніць, што на платнае навучанне трапляюць зусім не “двоечнікі”, а тыя, хто крыху не дабраў балаў па конкурсе. Улічваючы ж тое, як падлічваліся балы раней, калі агульнаадукацыйныя дысцыпліны маглі “пераважаць” бал па спецыяльнасці, можна з яшчэ большай доляй упэўненасці канстатаваць: нашы студэнты-платнікі не горшыя за бюджэтнікаў. Праводзілі мы і падлікі. Высветлілася, што роўна палова платнікаў вучыцца на “выдатна” і “добра”. Яшчэ чвэрць — гэтакія “сярэднячкі”. І, нарэшце, чвэрць — у меру здольнасцей, як кажуць, вучацца суды-туды. Нагадаю і тое, што існуе сістэма пераводу з платнага навучання на бясплатнае, прадугледжаны і зніжкі. І ў нас даволі высокі працэнт тых, каго мы пераводзім з платнага на бясплатнае і хто атрымлівае зніжкі. Гэта — яшчэ адзін доказ таго, што вучацца платнікі вельмі добра. Да таго ж, усе цудоўна разумеюць, што атрымаць дыплом у нашай сферы — гэта толькі палова справы. Бо калі той дыплом са “здавальняючымі” адзнакамі, дык працаўладкавацца будзе папросту немагчыма: хто такога музыканта возьме? Бо бяруць не па дыпламе, а — па ўменні, якое, у адрозненне ад дыплама, трэба абараняць не толькі штогод, але і штодня. Да таго ж, ва ўсе аркестры, творчыя калектывы заўсёды праводзіцца конкурс. І калі ты яго не праходзіш, дык пра што можна гаварыць?

Лідзія БЯРОЗКІНА:

— Мы, да прыкладу, не прымаем на платнае навучанне рэжысёраў. Бо, каб атрымаць дыплом, ім давядзецца самастойна здзейсніць па-

не галіну, прывядзе да новых творчых здабыткаў. Ну, а падрыхтаваных спецыялістаў трэба падтрымліваць. Тыя ж мастакі сёння не ў лепшых умовах. А між тым, можна прадугледзець, каб замажны інвестар, укладаючы грошы ў навабуд, адзін-тры-пяць працэнтаў ад сабекошту закладаў на эстэтызацыю асяроддзя. Няхай на гэтыя грошы беларускія мастакі і скульптары ставяць помнікі, узводзяць манументы, няхай развіваецца наша нацыянальнае мастацтва!

Барыс СВЯТЛОЎ:

— Што да нашага Універсітэта, дык апошнім часам стала зразумела, што неабходны асобны факультэт эстраднага мастацтва.

Тацяна КОМАНАВА:

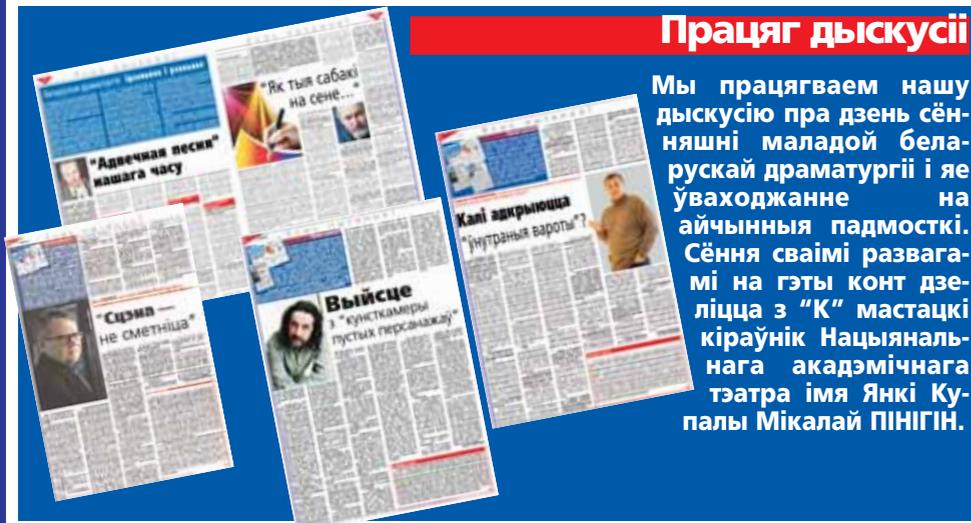
— А як вы ўвогуле падлічваеце, колькі аб’ігурыентаў на якія спецыяльнасці прымаць?

Барыс СВЯТЛОЎ:

— У адрозненне ад Акадэміі, дзе агульная колькасць навучэнцаў — невялікая, у нас працуе маркетынговая цэнтр — ён і займаецца гэтымі разлікамі. Бо адзін выпускнік на дзве прапановы працаўладкавання — гэта сярэднеарыфметычны паказчык. А ёсць спецыяльнасці, на якія попыт большы за прапанову ледзь не ў чатыры разы! Здавалася б, выйсце — у элементарным павелічэнні вытворчых магчымасцей. Іншымі словамі — у будаванні новага інтэрната і павелічэнні прыёму на самыя запатрабаваныя спецыяльнасці (Дарэчы, леташні конкурс на некаторыя складалі больш за 12 і нават за 18 чалавек на месца!). Але ж дзе ўзяць выкладчыкаў? Да таго ж, пагоня за масавасцю можа прывесці да страты адпаведнага ўзроўню падрыхтоўкі, а мы не можам гэтага дапусціць.

Надзея БУНЦЭВІЧ:

— Вядома, дадзенае пасяджэнне не вырашыць усіх пытанняў. Але добра, што яны былі ўзняты. Такое сумеснае абмеркаванне, трэба спадзявацца, будзе цікавае не толькі ўласна абітурыентам, але і ўсім, хто цікавіцца беларускай нацыянальнай культурай, бо яе развіццё наўпрост залежыць ад дзейнасці навучальных устаноў, якія і фарміруюць нацыянальныя мастацкія школы, забяспечваючы пераемнасць і захаванне лепшых традыцый.

Працяг дыскусіі

Мы працягваем нашу дыскусію пра дзень сённяшні маладой беларускай драматургіі і яе ўваходжанне на айчынныя падмосткі. Сёння сваімі развагамі на гэты конт дзеліцца з "К" мастацкі кіраўнік Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы Мікалай ПІНІГІН.

Дзе спалучаюцца "хачу" і "магу"?

— Мікалай Мікалаевіч, ці верыце вы ў дачыненні да беларускай драматургіі на айчыннай сцэне ў дыялектычны закон пераходу колькасці ў якасць?

— Хутчэй так, чым не.

— І маеце для такога меркавання пэўныя падставы?

— Гэта агульная практыка: у буйным мегаполісе добрых артыстаў больш, чым у якім меншым горадзе, — проста таму, што там народу больш.

Калі мы кажам пра сучасную беларускую драматургію, то павінны ўсведамляць, што гэта працэс, які музіць быць належным чынам арганізаваны. У свой час Рэспубліканскі тэатр беларускай драматургіі існаваў у статусе лабараторыі, дзе маладыя драматургі якраз і мелі магчымасць спрабаваць свае сілы. Сёння гэта звычайны рэпертуарны тэатр са сваім планам, які яны павінны выконваць. А я лічу, што было б добра, калі ў Мінску ўзнікла б яшчэ адна адмысловая пляцоўка, магчыма, пад эгідай Акадэміі мастацтваў, дзе маладыя людзі маглі б ажыццяўляць свае пастаноўкі, у тым ліку і па п'есах аўтараў-пачаткоўцаў.

— Такая адмысловая пляцоўка, між іншым, ёсць: Цэнтр беларускай драматургіі і рэжысуры пры РТБД. І там віруе сваё жыццё. Іншая справа, што амаль ніхто з тэатральнага люду не ведае, што там адбываецца. Асабіста я не бачыла на іх паказах нікога з "купцоў": ні дырэктараў тэатраў, ні мастацкіх кіраўнікоў...

— Чаму ж, я глядзеў там "Сталіцу Эраунд", пастаўленую Вольгай Саратокінай, "Вяртанне Галадара" Кацярыны Аверкавай.

— Але гэта спектаклі, якія выйшлі на вялікую, асноўную сцэну. Я ж кажу менавіта пра лабараторную работу, шматлікія чыткі новых п'ес. Іншая справа, што я асабіста не веру ў тое, што як толькі з'явіцца пэўная структура, дык адразу ж пачнуць, як грыбы пасля да-

жджу, "вырастаць" новыя цікавыя драматургі.

— Добра, не трэба структуры. Але той факт, што з маладымі драматургамі неабходна займацца, для мяне неаспрэчны. Бо яны сёння ў сваёй пераважнай большасці проста не валодаюць элементарным рамяством, не здольныя выбудаваць драматычную структуру. Усе пішуць тэксты, у якіх адсутнічае драматургія. Тэксты гэтыя — цікавыя, але ў іх, прыкладам, няма фіналу: таму што не ведаюць аўтары, пра што ім пісаць. І гэта праблема не толькі нашых творцаў. Думаю, у сувязі з гэтым варта які раз вярнуцца да праблемы адсутнасці ў нас спецыяльнага часопіса для маладых драматургаў, дзе, за адносна невялікія грошы, на самай проста паперы, плён іх працы друкаваўся б, а пасля распаўсюджваўся па тэатрах.

— А які сэнс у гэтым? Для таго, каб рэжысёры чыталі тыя ж недаробленыя тэксты і разумелі: не, я гэта ставіць не буду?

— У мяне няма адказу на гэтае пытанне. Як рэжысёр я чытаю шмат падобных тэкстаў — сам, не перадаючы іх літчастцы. Адзначаю для сябе: тут ёсць сёе-тое цікавае. Але ставіць іх у тэатры не буду. І не хачу, каб гэта ў мяне ставілі маладыя рэжысёры: не бачу ў тым ніякага сэнсу.

— Гэта кажа рэжысёр, які зрабіў сабе імя на нацыянальнай драматургіі?

— Але я ніколі не браў маладых беларускіх аўтараў. Я ставіў класічныя п'есы, і толькі тады, калі разумеў, навошта яны патрэбны.

Я не магу браць на сябе функцыі па навучанні драматургіі — ніколі выкладаннем асноў напісання п'ес не займаўся і, шчыра кажучы, не ведаю, як гэта робіцца. У якасці рэжысёра магу ўзяць твор і патлумачыць аўтару, што мяне ў ім не задавальняе, дзе правальваецца структура, адсутнічае канфлікт, характары. А вучыць пісаць п'есы павінны спецыялісты ў гэтай справе.

— Значыць, галоўнае, чаго

Чаму Мікалай Пінігін кажа: "Не веру!"?

не хапае сёння маладым драматургам, — прафесійных навыкаў пісьма?

— Што б мы ні казалі, а ў любой прафесіі існуе рамяство. Вось перад табой стол, і ты адразу бачыш, зрабіў яго прафесіянал або нейкі "дзядзька Ваня" збіў трыма цвікамі. А далей ужо можна разважаць, з'яўляецца гэты стол творам мастацтва ці не. Драматургічнаму рамяству і неабходна навучаць маладога аўтара: каб ён, першае, навучыўся ясна выказвацца. А па-другое, — але гэта ўжо пытанне таленту і адчування часу, — зразумей, пра што ён хоча нам раскажаць. Што такога ў яго баліць, каб гэта магло стаць фактам мастацтва?

— Зрэшты, у нас існуе падрыхтоўка літработнікаў ва Універсітэце культуры і мастацтваў; з гэтага года пісьменніцкім навыкам пачнуць вучыць на факультэце журналістыкі БДУ...

— Мне падаецца больш мэтазгодным арганізацыя падрыхтоўкі на базе добрай філалагічнай адукацыі. Бо адсутнасць цікавай сучаснай драматургіі звязана не ў апошнюю чаргу з агульнай культурай. Што чытаюць нашы маладыя аўтары і ці чытаюць увогуле? Наколькі глыбока ведаюць яны класічную літаратуру, сур'ёзную драматургію?

— Ёсць такое "моднае" меркаванне: маўляў, падобная "нагрузка" прыводзіць да таго, што малады аўтар страчвае свой арыгі-

Мне ж увесь час "падсоўваюць" гісторыі пра тое, як дрэнна жывецца сёння маладым людзям, як "шыраюцца" наркаманы, якія няшчасныя алкаголікі... А я не хачу гэтага бачыць у тэатры! Мяне цікавіць асоба, якая ўспрымала б наваколны свет іначай, — магчыма, больш пэўна... Зусім нядаўна глядзеў "Трохграшовую оперу" ў пастаноўцы Кірыла Сярэбранікава, дзе ён расказвае, што Масква напоўнена прастытуткамі, злодзеямі і забойцамі, прычым праз вобразы інспектара Браўна і

— Проста так чакаць — бессэнсоўна. Рамяству іх усё роўна трэба навучаць. Бо калі чалавек не ведае літар, як ён зможа чытаць?

— Ці магчымае існаванне беларускага тэатра без сучаснай беларускай драматургіі?

— Гэта вельмі абстрактнае і філасофскае пытанне. Кожны рэжысёр займаецца тым, што шукае для пастаноўкі добрую, цікавую п'есу. І я не веру, што калі такая з'яўляецца, яе ніхто з рэжысёраў не ставіць. Не веру! Але калі мне прапаноўваюць п'есу Паўла Пражко з ненарматыўнай лексікай персанажаў і кажуць, што, маўляў, у Маскве яго ставяць, я адказваю: няхай ставяць! Не бачу праблемы і прычын рабіць гэта тут, у нас, бо для падобнай драматургіі існуюць адпаведныя тэатры. Купалаўскі ж я бачу тэатрам "буржуазным".

— У якім сэнсе — "буржуазным"?

— У сэнсе мастацкага і творчага цэнтрызму. Ёсць элітарны Оперны тэатр, — ёсць тыя сцэны, дзе ставяцца спектаклі пра наркаманаў, алкаголікаў і маргіналаў. Мы ж знаходзімся недзе пасярэдзіне і музім трымаць пэўную раўнавагу. У прыватнасці, не размаўляць са сцэны вулічнай мовай, мацюкамі. Хачу, каб у Купалаўскім тэатры ішла насамрэч годная літаратура.

— Дарэчы, як ацэньваюць рэпертуар Купалаўскага тэатра гледачы?

— Нядаўна студэнты Універсітэта культуры і мастацтваў праводзілі на гэты конт сацыялагічнае апытанне. Рэспандэнтамі былі маладыя людзі ад 12 да 30 гадоў. Цікавая акалічнасць: на пытанне аб тым, чаго ім не хапае ў рэпертуары, адказвалі: нацыянальнай класікі. Але дзе ж яе ўзяць? Няма! Што зробіш, калі так склалася, што наша драматургічная спадчына не вельмі багатая?..

— Але калі няма сучаснай п'есы і "не засталася" не пастаўленай яшчэ класічнай, як жа беларуская тэма будзе прадстаўлена на беларускай сцэне?

— У мяне ёсць на гэты конт пэўныя планы. Цяпер мы ў тэатры будзем рабіць спектакль пад назвай "Выкраданне Еўропы" — па творах Уршулі Радзівіл, — які злучыць балет, оперу, традыцый дэль артэ. Потым планую падабрацца да "Пана Тадэвуша" Адама Міцкевіча...

Хачу падкрэсліць гэты вельмі важны момант: што маюць на ўвазе гледачы, калі кажуць пра жаданне бачыць на нашай сцэне нацыянальную класіку? Гэта зусім не значыць, што яны — супраць адных п'ес і за другія. Проста, для іх надзвычай важна, жывучы ў прасторы, у многім прадкватанай расійскім тэлебачаннем з тамтэйшымі жыццёвымі рэаліямі, прыйсці ў тэатр і зразумець, чаму яны — беларусы? Ім вельмі важна пра гэта думаць, і акурат таму гаворка ідзе пра патрэбу ў нацыянальнай класіцы, якая адзіная сёння можа даць для гэтага глебу.

Гутарыла
Таццяна КОМАНОВА
Фота Юрыя ІВАНОВА

Мэкі-Нажа дэманструе пэўнае зліццё міліцыі і крыміналу. Але калі так гэта штодня паказваюць па кожным тэлеканале, і ўсе ўжо стаміліся ад падобнай інфармацыі, навошта такія рэчы цягнуць у тэатр? Я пасля першай жа дзеі сышоў.

Тэатр музіць рашуча размежавацца з тэлебачаннем — гэта яшчэ адна праблема, пра якую ідзе гаворка не ад сённяшняга дня. Нашы ж маладыя аўтары ў сваіх п'есах мысляць серыяльнымі катэгорыямі. Яны і жывуць праз тэлеэкраны, а не праз уласнае жыццё.

— Але праз тэлеэкраны жыве, па сутнасці, усё сучаснае пакаленне.

— Значыць, трэба ставіць класіку. Магчыма, праз некаторы час з'явіцца пакаленне "гуманоідаў", якое будзе распавядаць пра іншыя, неведомыя мне рэчы...

— Дык чаму ж не паставіць пра гэта спектакль цяпер?

— Відаць, веды гэтыя пакуль што не адкрываюцца і не даюцца: адпаведнага тэатральнага тэксту няма. Чаму ў свой час драматургія Чэхава стала для тэатра адкрыццём і своеасаблівым шокам? Яму адкрыліся новыя веды, і персанажы ў п'есах загаварылі інакш, так, як да гэтага ў тэатры ніхто не размаўляў: паўзы, недагаворванні, мігценне...

— Але такі быў не адзін Чэхаў — у розных кутках Еўропы пачалі прарастаць і распускаяцца падобныя "пупышкі": Ібсен, Стрындберг...

— І гэта адлюстроўвала агульны стан чалавечай свядомасці ў той перыяд. Нешта змянілася, ссунулася, — на змену класічнаму, фундаментальнаму прыйшло асколачнае светаадчуванне. Значыць, і нам сёння неабходна проста чакаць таго моманту, калі нешта зменіцца. Бо для таго, каб маладыя драматургі штосьці нам казалі, патрэбна, каб яны хацелі гэта сказаць і, самае галоўнае, маглі: каб ім гэтае "нешта" адкрылася.

— Будзем чакаць?

Ляціць над Нёманам жораў

Птушка, песня і душа...

Лірычныя, пранікнёныя песні, што гучаць так натуральна, бы нараджаюцца і спяваюцца самі, — адна з “разыначак” творчасці народнага артыста Беларусі Леаніда Захлеўнага. У гэтай жа разам зліліся і Нёман, на беразе якога прайшло дзяцінства кампазітара, і жораў — сімвал роднай старонкі, і песня, што параўноўваецца з палётам птушкі, і ансамбль “Бяседа”, выступаваны творцам, бы роднае дзіця. Як высветлілася, такі “збег абставін” аказаўся невыпадковым.

— Мне здавён, — распавёў Леанід Канстанцінавіч, — вельмі хацелася напісаць песню пра свае родныя мясціны — пра Гродна, Нёман. І звязць іх з вобразам жорава, бо гэтая птушка найчасцей сустракаецца менавіта на захадзе Беларусі, таму стала ўжо адным з сімвалаў рэгіёна. Але усё штосыці не трапляліся адпаведныя словы. Тады я напісаў, як кажуць у такіх выпадках, “рыбу” — мелодыю з “прыблізнымі” словамі-вобразамі. І перадаў яе паэту Леаніду Пранчаку, з якім мы разам стварылі не адзін дзесятка песень. А ўжо ён як майстар паэтычна-песеннага слова выклаў усё гэта стройнымі радкамі.

Я адчуваў, што гэтую песню павінна ўвасобіць “Бяседа”. Вядома, напісана яна не ў фальклорным стылі, наадварот: вельмі лёгкая, нават “паветраная”, і па мелодыцы, і па аранжыроўцы. Але, як можна было заўважыць, рэпертуар ансамбля ўвесь час пашыраецца не толькі ў колькасных адносінах, але і стылёва. І песня “Ляціць над Нёманам жораў” — акурат “бяседаўская”, бо ў ёй душа зліваецца з музыкай. І гэтка ж пачуцці яна павінна выклікаць у слухачоў, абуджаючы любоў да Радзімы — такую ж лёгкую, як палёт птушкі-душы.

Музыка Л. Захлеўнага Словы Л. Пранчака

Нам лёсам суджана сустрэцца, спяваць і марыць давідна. Шчымлівым сумам адгукнецца у сэрцы даўня вясна. І расцвітуць зімою ружы, і ноч азорыцца святлом. Сагрэе песня нашы душы, і ўвойдзе песня ў кожны дом.

Прыпеў:

Ляціць, ляціць над Нёманам жораў.
Ляціць, як песня над роднай зямлёй.
Ад светлай песні, дзіўнай той,
Душа становіцца святой.
Ад светлай песні, дзіўнай той,
Душа становіцца святой.

Няхай самотны усміхнецца, настрой паможа песня ўзняць.
Атуліць ласкай вашы сэрцы яе цяпло і дабрыня.
Ад шэрых дзён выратаванне яна паслана мне з нябёс:
Маё жыццё, маё каханне і мой шчаслівы зорны лёс.

Прыпеў:

3 роздумам $\text{♩} = 80$

Нам
ле - сам су - джа - на су - стрэ - ца, сля - ваць і ма - рыць да - ві - дна. Шчы -
хай мор - хот - ны у - смі - хнеці - ца, па - мо - жа пе - сня сум су - ваць. А -

млі - вым су - мам ад - гу - ўнеці - ца у сэр - ца даў - ня - я вк - снв. І
ту - ліць лас - кай ва - шы сэр - ца а - е ца - пло і да - бры - ня. Ал

рас - ці - тучь зі - мо - ю ру - жы, і ноч а - зо - рыць - на сля - тлом. Са -
шэ - рых дзён вы - та - ван - не а - на па - сля - на мінэ зня - бёс. Ма -

гра - е пе - сня на - шы ду - шы, і - вой - дзе пе - сня ўно - шы - ладна. Ле - шь, ля -
е жмы - ці, ма - ё ка - хан - не і мой шчы - сні - вы жор - ны лёс. Ле - шь, ля -

14 ПРЫПЕЎ

шь над Нё - ма - нам жо - раў. Да - шь ка пе - сня над ро - днай зям -
лёй. Ал све - тлай пе - сні дзі - ўнай той ду -
ша ста - но - віць - ца сля - той, ад све - тлай пе - сні дзі - ўнай

той ду - ша ста - но - віць - ца сля - той.

Па гэтай лініі складаці

Паважаныя культасветнікі!

У гэтым выпуску “Куфры-радцы” прапануем п’есу Ігара Скрыпкі “Барон Мюнхаўзен і яго сябры”, якая ў цікавай і нескладанай для пастаноўкі форме распавядае вядомыя па кнігах Эрыха Рудольфа Растэ гісторыі з жыцця легендарнага аматара прыгод. “Сцэнарны партфель” нашага “Куфры” папаўняецца распрацоўкамі, дасланымі на абвешчаны рэдакцыяй конкурс. Сёння прапануем сцэнарый, які атрымалі з Камянца.

Рэпертуар вакалістаў, па традыцыі, узабагачаем як творамі нашых вядомых кампазітараў, так і атрыманымі “з пошты “Куфры”. Вашай увазе прапануем песні Леаніда Захлеўнага, Алены Атрашкевіч і Таццяны Вяско. Працягваюць рашаць “кампазіцыйныя задачы” і аматары шашак.

Да новых сустрэч!

“КУФРА-РАДЦА”

ВЫПУСК
№ 5 (41)

“Сцэнарыі вельмі патрэбныя”

Сцэнарый вечара паэзіі “Вайна праз сэрцы новых пакаленняў”, які прадстаўляем у гэтым выпуску “Куфры-радцы”, прысвечаны 65-годдзю Вялікай Перамогі над нямецка-фашысцкімі захопнікамі. Свой твор на адрас нашай рэдакцыі ў рамках конкурсу “сцэнарыстаў” даслала галоўны бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу Камянецкай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя Ігнатоўскага Ніна Нікіцюк.

Яшчэ ў 1973 годзе Ніна Астапаўна скончыла бібліятэчны факультэт Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя Максіма Горкага. І адразу па прыездзе ў Камянец узначаліла Цэнтральную раённую бібліятэку. На гэтай пасадзе яна заставалася да мінулага года. І, нягледзячы на тое, што праца дырэктара ЦРБ патрабуе шмат высілкаў ды намаганняў, ніколі не губляла цікавасці да занятку літаратурнай дзейнасцю.

Зусім нядаўна Ніна Астапаўна ўдзельнічала ў распрацоўцы раённай праграмы “Адраджэнне да духоўнага жыцця” на 2010 — 2012 гады, для якой стварыла цэлы пакет сцэнарыяў разнастайных мерапрыемстваў бібліятэкам раёна. І тыя

паспяхова ўвасабляюцца бібліятэкарамі ва ўсіх кутках Камянецчыны. Да таго ж, згодна з вышэйназванай раённай мэтай праграмай, у бібліятэках, акрамя тэматычных вечароў, таксама праходзяць выстаўкі праваслаўнай літаратуры, афармляюцца куткі сямейнага чытання, запрашаюцца на сустрэчы святары, і з іх дапамогай ладзяцца гутаркі са школьнікамі ды наведвальнікамі аматарскіх аб’яднанняў...

Сцэнарый, прадстаўлены ў “К”, ужо прайшоў “абкатку” на раённым узроўні: спачатку быў прадстаўлены ўсім бібліятэкарам на семінары, а пасля тры разы ставіўся як у Цэнтральнай бібліятэцы, так і ў трох сельскіх бібліятэках Камянецчыны.

— Сцэнарыі, падобныя да гэтага, — упэўнена Ніна Астапаўна, — вельмі патрэбны бібліятэкарам. Тым больш, у нашым раёне аб’яўлены конкурс на лепшае мерапрыемства, таму неабходнасць у сцэнарыях яшчэ большая, чым заўсёды.

Цяпер Ніна Нікіцюк распрацоўвае сцэнарый пра жыццёвы і творчы шлях свайго ўлюбёнага мастака Ісака Левітана. Да сцэнарыя будзе прыкладацца прэзентацыйны дыск, дзе будуць змешчаны рэпрадукцыі карцін славутага майстра. Так што задумак у галоўнага бібліятэкара аддзела маркетынгу Камянецкай ЦРБ вельмі шмат. І Ніна Астапаўна паабяцала і найдалей дзяліцца сваімі творчымі праектамі з чытачамі “К”.

Ю.Ч.

Вайна праз сэрцы новых пакаленняў

Сцэнарый вечара паэзіі да Дня вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

Да вечара рэкамендуем аформіць кніжную выстаўку “Вайна. Перамога. Памяць”, на якой варта прадставіць творы сучасных паэтаў пра вайну. Мы карысталіся з большага мясцовым матэрыялам: творамі паэтаў Брэстчыны.

Гучыць песня “Перамога” (словы М.Ясеня, музыка І.Лучанка).

Чытальнік: Мікола Маляўка. “Дзякуй за мір, Перамога!”

Край наш святочна прыбраны,
Кветак ля помнікаў многа.
Дзякуй за мір, ветэраны!
Дзякуй за мір, Перамога!

Мы прывячаем з пашанай
Франтавіка дарагога,
Дзякуй за мір, ветэраны!
Дзякуй за мір, Перамога!

Культурна. № 26 26 чэрвеня — 2 ліпеня 2010 г.

Першы вядучы: Усё далей і далей ад нас суровыя часіны ваеннага ліхалецця. Минула 65 гадоў з таго незабыўнага часу — 9 мая 1945-га. Загаіліся шрамы акапаў, зніклі пажарышчы, выраслі новыя пакаленні. Мы не маем права забываць аб тых, хто загінуў або быў скалечаны, абараняючы Радзіму дзеля таго, каб мы цяпер жылі. Мы абавязаны памятаць пра тых гады, напоўненыя горам і пакутамі мільёнаў людзей. У часу — свая Памяць...

Чытальнік:

Хведар Гурыновіч. “Памяць”
Цвіце над горадам салют,
Чуваць святочны залп гарматаў!
І зноў спяшыць на плошчу люд,
Як і ў далёкім сорак пятым.

*Зноў медзь мажорная грыміць
На скразняку зялёным, звонкім...
Пажоўклі ў шафах пахаронкі,
А боль у сэрцах не спыніць.*

*І нам ніколі не забыць
Тых пераможных дзён ваенных.
Усіх мы помнім паіменна,
Хто мог сягоння з намі быць.*

*Твой бацька. Дзед. Старэйшы брат.
Чацвёрты кожны. Родны. Блізкі.
Стаяць у полі абеліскі
Ля кожнай вёскі акурат.*

*Іван... Мікола... Колькі іх!
З такімі яснымі вачыма.
За мацярок, дзяцей сваіх
У полі леглі. За Айчыну!*

*І ў чалавечых сэрцах — не —
Ніколі боль не зарастае.
То памяць наша аб вайне.
Невычарпальная! Святая!*

Другі вядучы: Мы ніколі не чулі выцця сірэны, не бачылі разбураных гарадоў і вёсак, не ведалі, што гэта такое — мізэрная ваенная пайка. Нам цяжка ўявіць, што чалавечыя жыццё можна абарваць гэтак жа проста, як ранішні сон...

Паэты новых пакаленняў звяртаюцца да падзей той вайны. На струнах Памяці вяртаюцца яны да мінулага свайго народа, каб з пазіцыі сучаснасці асэнсаваць жыццё,

вядуць размову праз гады з тымі, хто ваяваў. Гэтая лірыка — не толькі аб мінулым, але і аб будучым, як перасцярога, як рэквіем Подзвігу.

Паэты — рознага ўзросту, але іх творы краюць і захапляюць, трывожаць і ўзвышаюць...

Першы вядучы: Трывожным акордам у творчасць сучасных паэтаў урываецца трагедыя той вайны. Яны адчуваюць на сабе строгі позірк загінулых, чысціню іхніх сэрцаў, адказнасць перад Памяццю гэтых людзей, якія завяшчалі сваім дзецям свае непражытыя гады...

Другі вядучы: Вялікая Айчынная вайна — гэта не толькі кроў, пакуты і смерць. Гэта і ўзлёт чалавечага духу, найвышэйшая ступень мужнасці, высакароднасці, вернасці. Вайна правярала людзей на самаадданасць, сумленнасць і адважнасць. Час не ўладарны над Памяццю людзей. Пачуццё зведанай страты... Ахвяры вайны... Наўрад ці што больш узрушала чалавечае сэрца ва ўсе часы. Таму сёння мы помнім “кожнага трэцяга”...

Чытальнік:

Людміла Забалоцкая. “Бяроста ў гільзе адстралянай...”

Бяроста ў гільзе адстралянай,
Тры словы: “Любая, не плач”.
Хто напісаў — не разгадана,
Над Сожам крумкае крумкач.
У чорных комінах вуголле
Астыгла. Бежанцы ў лясках.
А бой ідзе ў полі голым,
І перамога ў галасах,
І бачыць воінаў бярозка,
Упаў адзін, яна заве:
“Тваім я буду адгалоскам,
Схаваеш гільзу ў траве!”
І ён, паранены смяротна,
Бяросты клапцік адкрамсаў,
І напісаў ён неўмалотна,
Тры словы толькі напісаў.
Хто ён — не ўведаем ніколі,
Імя і адрасу няма.
Тры словы толькі. У чыстым полі
Іх шэпча восень і зіма
Па-беларуску, з плачам золкім,

Як Яраслаўна ў даўні час.
Быў беларус ён, і вясёлка
Была ў расплюшчаных вачах.
Хто ён — той родны, невядомы?
Чый сын, каханы, дарагі?
Ён — беларус. Загінуў дома.
Мо не чацвёрты, а другі?
Адкуль ён — з Крыжава ці Брэста?
З якіх рабінавых мясцін?
Тры словы, нібы з поля вестка,
З бяросты будуць нам свяціць.

Першы вядучы:

Рамонкаў белыя пялёсткі
І галавешкі стойкі чад.
Вайною спаленыя вёскі
Маўчаць, нямыя ад прыгад.

Песня “Салаўі Хатыні” (слывы Н.Тулупавай, музыка І.Лучанка).

Першы вядучы: Паўсюль, дзе з’яўляліся ворагі, яны пакідалі крываваыя сляды. Спаленыя Хатынь, Лескі, Зялёны Гай, Боркі, Драмлёва... Усяго 627 вёсак сталі сімваламі крывавай сутнасці фашызму.

Чытальнік:

Іван Арабейка

Сяло Драмлёва
немцы спалілі

Музыкальная партытура для першага вядучага. Тэкст пад спінамі нот:

Ж. Лю - лі, лю - лі... На май-скім не - бе яс - ных
М. Лю - лі, лю - лі, лю - лі, лю - лі... Умай - скім не - бе

чы - выць, зо - рак не злі - чыць, не злі - чыць, па - ра ма - лень - кім і да - рос - лым ад - па чыць... па - ра усім ад - па - чыць, ад - па - но - чы па - жа да - аць, пры - сс - ла край - ку ста - па — Зай - шла ма - ту - ля доб - рай но - чы па - жа - дань, ба - ю, бай, чыць. Зай - шла доб - рай но - чы...

ці - хень - ка шан та - аць: “Ча - му ты, ма - ма ка - лы - хан - ку не - спя - е ба - ю, ба - ай: “Ча - му ты ма - ма не спя - еш, не спя - еш? Так ло - бім слу - хаць пе - сні, как - кі мы тва - е е, а ка - лі мо - ліш - ся, то еш, так ло - бім слу - хаць мы тва - е, мы тва - е, а ка - лі мо - ліш - ся, то

па - ма - лі - ся ўспя - хам, нам не зас - нуць без муд - рых, па - ма - лі - ся ўспя - хам, нам не зас - нуць без іх, без слоў тва - іх. Я у жур - бе я па - маў - чу - у, ўдзяць не - ра - мо - гі ўсё за - гі - нуў - шых злі - чу -

бе я па - маў - чу, па - маў - чу, за - гі - нуў - шых злі - чу, я злі - чу

Музыкальная партытура для другога вядучага. Тэкст пад спінамі нот:

у. Вар - ну - ся баш - ку мні у рэз - на - е са - ло - во, а коль - кіе іх зні - ны да - чу, ваш ба - цяка у род - на - е ся - ло, а коль - кі - х - ты не прый - шло. Ва - чы - ма зо - ра - чак гля - дзях я - ны ші па - не прый - шло. Ва - чы - ма зо - ра - чак на нас, на - ас, каб свет ло - бо - ві ўпа - пах сэр - цах не на - га - ас, не уста - не со - ней - ка для не па - га - ас, нас, каб свет ло - бо - ві не па - гас, не па - гас, не уста - не со - ней - ка для іх у свет - лы дзень, у па - мя - ці ло - дзей! іх у свет - лы дзень, у па - мя - ці ло - дзей!

Р Ве - чна - я па - мяць, веч - на - я па - мяць, ве - чна - я Мм... па - мяць. Р На май-скім не - бе яс - ных зо - рак не злі - чыць, не злі - чыць. Умай скім не - бе..

чыць. У го - нар па - мя - ці іх свет - лый па - маў - чым, па - маў - чым! у го - нар па - маў - чым, па - маў - чым!

Зорная калыханка

З пошты "Куфра"

Словы і музыка Таццяны Вяско

Калыханка Іяланта

Гэтую песню даслалі нам калегі Таццяны Вяско — старшыня вытворчай арганізацыі інвалідаў па зроку Ірада Жыбіна і бібліятэкар Ларыса Ланейская (Гродна). Яны ж распавялі нам кранальную гісторыю стварэння песні. Тані было гадоў 12, калі аднойчы ўвечары, лежачы каля матулі, яна пачула, што тая нешта шэпча, і запыталася: "Мама, ты молішся?" "Не, дачушка, я лічу хлопцаў з нашай вёскі, якія не вярнуліся з вайны..."

Але ж уражвае не толькі тое, пра што гэтая песня, але і як яна зроблена. Пагадзіцеся, не так часта аўтары-аматары ствараюць шматгалосныя кампазіцыі а сарэла з цікава распрацаванымі харавымі партыямі. Але выбар менавіта такой музычнай фактуры шмат у чым дыктаваўся практыкай: з дзяцінства невідучая, Таццяна атрымала музычна-педагагічную адукацыю, і ўжо 35 гадоў кіруе аматарскім харавым калектывам "Іяланта" Таварыства інвалідаў па зроку.

Нашым тэлефонным званком яна была вельмі ўсхвалявана: — Вам сапраўды спадабалася? Я нават не ведала, што яны маю песню вам даслалі. Я вельмі ўдзячна Ірыне (мы так Іраду называем): гэта яна набрала ноты на камп'ютэры. Увогуле ж, я не такі апантаны аўтар, як вы можаце падумаць. Песень у мяне няшмат, бо я пішу іх толькі тады, калі не проста хочацца штосьці сказаць, а калі не напісаць — немагчыма. У дзяцінстве мне падабалася, як гралі вясковыя гарманісты. Я і сама спрабавала наліваць у бутэлеккі ваду і "сачыняць" на іх мелодыі. А калі ў школе ўпершыню пачула піяніна, адразу вырашыла навучыцца на ім граць. Так што асаблівых праблем з далейшым выбарам прафесіі не было: свет гукаў заўсёды быў для мяне чымсьці бліжкім і родным.

Эпіграф:

Я дзіцятка люляла ў калысцы
Пад чароўныя песні матулі.
Гукі іх на хвіліну вярнулі
Тое, што адбылося калісьці..

На майскім небе ясных зорак не злічыць,
Пара маленькім і дарослым адпачыць.
Зайшла матуля добрай ночы пажадаць,
Прысела з краю — стала ціхенька шаптаць.

"Чаму ты, мама, калыханку не спяеш?
Так любім слухаць песні, казкі мы твае...
А калі молішся, то памаліся ўслых, —
Нам не заснуць без мудрых, добрых слоў тваіх!"

"Ах, дзеці, сёння ў журбе я памаўчу,
У дзень Перамогі ўсіх загінуўшых злічу...
Вярнуўся бацька ваш у роднае сяло,
А колькі ж іх з вайны дахаты не прыйшло?"

Вачыма зорачак глядзяць яны на нас,
Каб свет любові ў нашых сэрцах не пагас,
Не ўстане сонейка для іх у светлы дзень,
Але ім жыць у вечнай памяці людзей!"

На майскім небе ясных зорак не злічыць...
У гонар памяці іх светлай памаўчым...

ў верасні 1942 года.

А тут ні свят, ні хат, ні слова, —
Адна ўчарнелая трава.
Не ўстаць табе, сяло Драмлёва,
Не ўстаць — нікога тут няма.

Яшчэ не раз успомніць восень,
Як людзі добрыя жылі.
Дагэтуль гнеўна вецер носіць
Трывогу па усёй зямлі.

Сярод пустэчы палыновай
Тут цішыня вастрэй нажа.
Няма, няма цябе, Драмлёва,
Ёсць толькі неба і шаша...

Другі вядучы: Чалавек на вайне сустракаецца твар у твар са смерцю. І ўзнікае патрэба пакінуць памяць аб сабе, перадаць сябрам і нашчадкам тое, што можа безнадзейна знікнуць.

Пад час бою не размаўляюць, не раскрываюць душу, не дзеляцца патаемным: на гэта няма часу. Застаецца жаданне выказацца ў хвіліну высокага душэўнага ўздыму. Таму ў час вайны з'явіўся звычай пакідаць запісы думак, імёнаў. Цяпер гэтыя надпісы дапамагаюць гісторыкам зразумець і растлумачыць вытокі нашай Перамогі. Надпісы на сценах Брэсцкай крэпасці... Камяні гавораць. Камяні распавядаюць... Камяні крычаць...

Чытальнік:

Іван Арабейка. "Паміраю, але не здаюся"

А каму гэты белы вянок?
Тут Фамін і сягоння ў змаганні...
Да абпаленых Холмскіх варот
Я іду з хваляваннем.

Аблачынка лягчэй дзьмухаўца.
Вербалозу галінка побач.
На пустым рукаве Мухаўца
Мост, як быццам павязка жалобы.

Я падаў бы таполі руку, —
Ды ў яе перабітыя рукі.
Мне, здаецца, на тым вунь суку
Крумкаў — толькі дарэмна! —
рупар.

Жыць хацелася хлопцам, павер.
Ды на цэгле — штыкамі,
мусіць, —
Векапомны пісалі верх:

"Паміраю, але не здаюся".

Першы вядучы: Гэтыя гордыя словы — магутныя і значныя, шчырыя і такія нязломныя.

Многія вершы напісаны як водгук на далёкія, але канкрэтныя падзеі, на баявыя аперацыі, на асобныя эпизоды вайны.

Чытальнік:

Мікола Пракаповіч. "Снілася, быццам з татам..."

Снілася, быццам з татам
Коней вядзём на папас.
...Атака.
Абстрэл.
Атака.
І контратака ў адказ.

Што ж, лейтэнант, — такая
Выпала доля сынам.
Радзіма — не забывае,
Не выбірае — вайна.
Дымна гараць святанні.
Ну хоць бы кроплю дажджу...

А ў гарнізоннай стайні
Забутыя коні ржуць.
Спачатку патрабавальна,
З глухім адчаем — пасля.
Ды пад абстрэлам шквальным
Курэла ад куль зямля.
Няма шляхоў з цытадэлі.
Выстаяць...
Зубы счэпіць...

Увага! Конкурс "сцэнарыстаў" працягваецца!

Рэдакцыя "Культуры" нагадвае: конкурс аўтарскіх сцэнарыяў для клубнага, бібліятэчнага, музейнага мерапрыемства — яркага, крэатыўнага і карыснага для любой установы культуры — працягваецца! У шматлікіх камандзіроўках нашы карэспандэнты пераканаліся: менавіта ў такім метадычным матэрыяле адчуваецца надзённа патрэба.

У конкурсе могуць браць удзел метадысты, клубнікі, бібліятэкары, музейшчыкі, выкладчыкі школ мастацтваў — карацей, усе работнікі культуры. Зрэшты, першыя работы ўжо дасланы!

Лепшыя сцэнарыі будзем штомесяц змяшчаць у пастаяннай укладцы да "К" — "Куфры-радцы" пад ужо знаёмай вам рубрыкай "Сцэнарны партфель". Крытэрыі адбору: якасць, выкарыстанне мясцовага матэрыялу, надзённасць, выхаваўчы і пазнаваўчы аспекты.

А коні не разумелі,
Коні хацелі піць.

У пыльных біклагах — пуста.
Агнём апякае рот.
Паўзе лейтэнант бязвусы
Не да ракі — да варот.
Смяротны метр за метрам,
Ударам клямку —
спляча...

І асляпіў пражэктар
Надзею ў конскіх вачах.
Адзіным нястрымным целам,
Гарачым і трапяткім,
У яблыках,
вогненны,
белы —
Ляцеў табун да ракі,

Туды, дзе ў пякельным гуле
Біў кулямёт узахлёб.
І натыкаўся на кулі
Ля самай вады галоп.

...Чаргой на дзвярах распяты,
Спаўзаў лейтэнант на брук,
І бачыў, як сумны тата
Коней вядзе на Буг.

Другі вядучы: Кажуць, у вайны — не жаночае аблічча, але гэта няпэўная ісціна. У час ліхалецця поплич з бацькамі, братамі, сынамі ваявалі жанчыны. Словы "Радзіма", "Маці" — жаночага роду. І ў гэтым — вялікая мудрасць.

Узнагарода для лепшых аўтараў — публікацыя ў "К" пра крэатыўныя формы дзейнасці таго культработніка, што напісаў сцэнарыі, пра работу ягонаў установы і, канешне ж, пра гісторыю самой распрацоўкі. Вядома, як і ўсім сваім аўтарам, "сцэнарыстам" газета выплачвае ганарары, таму не забудзьцеся пазначыць неабходныя звесткі пра сябе (іх пералік — на стар. 24). Такім чынам, неўзабаве на газетных старонках будзе створана своеасабліва "галерэя культработнікаў-крэатыўшчыкаў" праз рэпрэзентацыю іх твораў.
Наш адрас: 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 77.
Наша электронная скрыня: kultura@tut.by.
Сайт газеты ў Інтэрнеце: www.kimpress.by.

Са сціпых і выпакутаваных радкоў узнікае вобраз жанчыны — маці, жонкі, сястры. Вобраз пяшчотны і мужны. Ён жыве ў кветках, бярозках, у першых кроках дзяцей.

Не ўсе вярнуліся з той вайны да роднага парога. Сыны і бацькі, аддаўшы свае жыцці, зніталі гэтых жанчын адной доляй. Салдацкія ўдовы... Яны захоўваюць памяць аб тых, хто не вярнуўся, пакінуўшы родную хату...

Чытальнік:

Мікола Пракаповіч. "Маці"

*Вярбе паабразалі голле...
А маці аддала вайне сыноў,
І з той пары не спіць
спакойна болей,
Да веснічак прыслухваецца зноў.*

*У шыбы б'юць
асеннія дажджынкі,
Вяртаюцца дадому журавы,
А чорная старэнькая хусцінка
Свой не пакідае галавы.*

*Няма каго старой галубіць, песціць,
Няма каму ручнік падаць даўно.
...А вуліцай ідуць
салдаты з песняй,
Так на яе падобныя сыноў.*

Першы вядучы: Письмы з фронту і письмы на фронт былі як бы тым нябачным мастом паміж тымі, хто пайшоў ваяваць, і тымі, хто застаўся іх чакаць: у асноўным, гэта былі маці, жонкі, сястры, каханья, якія сваімі цёплымі, пяшчотнымі лістамі з дому

падтрымлівалі салдат у цяжкую хвіліну. Даўно скончылася вайна, але пісьмы з той вайны прыходзяць да гэтай пары.

Песня "Пісьмо з 45-га (слывы М. Ясеня, музыка І. Лучанка).

Другі вядучы: Колькі добрых і цёпрых слоў мы ні гаварылі б пра ўдзельнікаў вайны, колькі ні прысвятчалі б ім вершаў, песень, карцін, усё роўна гэтага недастаткова, каб апець іх самаахварнасць.

Песня! Гэта сіла духу, без якой немагчыма было выжыць і перамагчы! З ёю ішлі ў бой, адпраўлялі ў апошні шлях загінулых таварышаў, яна не дала счарсвецць чалавечай душы. Вера! Надзея! Любоў! — гэта пра песню. Перамога — таксама гучыць, як песня! Яна — Памяць са слязамі на вачах...

А песні тых вялікіх гадоў мы спяваем і цяпер, таму што яны дапамагаюць нам стаць дужымі, мужнымі, чалавечнымі. Ёсць у вайны свой летапіс — у песні! І сёння мы паслухалі шэраг з іх...

Першы вядучы: У нашых сэрцах заўжды будзе жыць Памяць аб тых, хто загінуў на той бязлітаснай, суровай вайне. Мы памятаем усіх: хто палёг за нашу святую зямлю.

Шрамы той вайны засталіся ў кожным горадзе, у кожнай вёсцы. Створаны мемарыяльныя комплексы, месцы баёў адзначаны абеліскамі, помнікі з чырвонымі

зоркамі захоўваюць імёны загінулых байцоў.

Чытальнік:

Віктар Шніп. "На адкрыцці абеліска".

*Сасняк вартуе цішыню паляны,
Дзе ў кумачах заблытаўся*

*вятрыска,
А ў ганаровай варце ветэраны,
Як абеліскі побач з абеліскам.
І я гляджу на бронзавыя твары,
І сэрца, зашчымеўшы, замірае.
...І чалавек, апалены ў пажары,
Гарэць агонь навечна бласлаўляе.
А слёзы шчодро коцяцца
ў маршчыны,
Бы ўрэчышчы, размытыя з гадамі.
І абеліск, як нітка пуцявіны,
Даў сувязь мёртвым для жыцця
між намі.*

Другі вядучы: Бязмежнай, як свет, бяздоннай, бы акіян, была радасць людзей у дні Вялікай Перамогі. Кожны аддаў ёй усё, што было ў яго сілах... Для нас 65 гадоў — гэта многа. Для ветэранаў гэта было — як быццам толькі ўчора...

Песня "Майскі вальс" (слывы М. Ясеня, музыка І. Лучанка).

Першы вядучы: З ліпеня, у Дзень Незалежнасці нашай краіны — Дзень вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў — ля Вечных агнёў па ўсёй краіне ў ганаровай варце стаяць нашчадкі тых, хто здзейсніў гераічны Подзвіг, завяшчаў нам жыць у міры і згодзе. Хай полымя Вечнага агню асвятляе наш шлях да міру! Хай заўжды свеціць сонца, спяваюць птушкі, зелянеюць нівы, але ніколі на смарагдавай траве замест расы не зазьяюць каплі чыёйсьці бязвіннай крыві!..

Мы ў вечным даўгу перад ветэранамі за шчасце жыць пад мірным небам. І толькі той, хто шануе мінулае свайго народа, можа лічыць сябе сапраўдным грамадзянінам і патрыётам Радзімы.

Песня "Малітва" (слывы Янкі Купалы, музыка А. Молчана).

Handwritten musical score for the song "На адкрыцці абеліска" (Victor Shnip). It features a vocal line (T) and piano accompaniment (B). The lyrics are written below the notes. The score includes dynamic markings like 'mf' and 'p'.

Handwritten musical score for the song "Майскі вальс" (Mikhail Yasenya). It features a vocal line (T) and piano accompaniment (B). The lyrics are written below the notes. The score includes dynamic markings like 'mf' and 'p'.

Handwritten musical score for the song "Малітва" (Yanka Kupala). It features a vocal line (T) and piano accompaniment (B). The lyrics are written below the notes. The score includes dynamic markings like 'mf' and 'p'.

Handwritten musical score for the song "Майскі вальс" (Mikhail Yasenya). It features a vocal line (T) and piano accompaniment (B). The lyrics are written below the notes. The score includes dynamic markings like 'mf' and 'p'.

Галоўнай кінападзеяй апошніх двух тыдняў на Беларусі сталі прэм'ерныя паказы мастацкай стужкі “Брэсцкая крэпасць”, створанай кінастудыяй “Беларусьфільм” і кампаніяй “Цэнтрал партнершып” па заказе Тэлерадыёвешчальнай арганізацыі Саюзнай дзяржавы. У мінулым нумары “Культура” падрабязна асвятляла перадпрэм'ерны паказ карціны з удзелам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь Аляксандра Рыгоравіча Лукашэнкі, што адбыўся ў сталічным кінацэнтры “Цэнтральны”. Кіраўнік краіны высока ацаніў майстэрства аўтараў “Брэсцкай крэпасці”. “Кінапракат гэтай карціны трэба арганізаваць на найвышэйшым узроўні. Як мага больш людзей павінна мець магчымасць паглядзець стужку”, — выказаў сваё меркаванне Аляксандр Лукашэнка.

У шырокі пракач “Брэсцкая крэпасць” выйдзе 4 лістапада, але яе афіцыйная прэм'ера адбылася ў ноч з 21 на 22 чэрвеня ля Цярэспальскіх варот Цытадэлі над Бугам: гісторыя легендарнай абароны ўвасобілася на вялікім экране, які быў усталяваны паміж чырвонай сцяной крэпасці-мемарыяла і рэчкы, за дзвесце метраў ад Дзяржаўнай мяжы Рэспублікі Беларусь.

“К” прапануе рэпартаж з прэм'еры і рэцэнзію на стужку.

Самая кароткая ноч

Дзень напярэдадні самай кароткай ночы года ў Крэпасці — заўсёды дзень клопатаў. На сцэне ля галоўнага манумента Мэмарыяла праходзяць апошнія рэпетыцыі мітыngu-рэквіема, які мае адбыцца на досвітку наступнага дня, правярэецца тэхніка, настройваецца абсталяванне. Але гэтым разам да памятных мерапрыемстваў дадалася сусветная прэм'ера стужкі Аляксандра Котта “Брэсцкая крэпасць”. З месцам прэм'еры ніякіх ваганняў не было: карціна (што ўнікальна для сучаснага як беларускага, так і расійскага кінамастацтва) цалкам здымалася на месцы гістарычных падзей, таму і паказваць яе першы раз было вырашана ля Цярэспальскіх варот — у тым месцы, дзе прагучалі першыя стрэлы Вялікай Айчыннай.

Стужка расійскага рэжысёра Аляксандра Котта яшчэ да выхаду ў шырокі пракач выклікала вялікую цікавасць грамадскасці. Сведчаннем таго была значная колькасць айчынных і замежных журналістаў, якія прысутнічалі на перадпрэм'ернай прэс-канферэнцыі. Канферэнц-зала Музея абароны Брэсцкай крэпасці была перапоўнена прадстаўнікамі газет і тэлекампаній. І нездарма: у Крэпасці сабраліся амаль усе асноўныя стваральнікі стужкі, выканаўцы галоўных роляў. Побач з Андрэем Мярэзікіным, Паўлам Дзеравянкам, Аляксандрам Коршунавым, рэжысёрам-пастаноўшчыкам Аляксандрам Коттам, мастаком-пастаноўшчыкам Алімам Мацвейчуком на пытанні журналістаў адказваў дырэктар Мемарыяльнага комплексу “Брэсцкая крэпасць — герой” генерал-маёр Валерыі Губарэнка.

“Стужка — атрымалася, — падзяліўся сваімі ўражаннямі Валерыі Уладзіміравіч. — Яна адпавядае гістарычным фактам і годна іх прадстаўляе сучаснаму глядачу”. Пра сучаснага, пераважна — маладога, глядача казалі і іншыя ўдзельнікі прэс-канферэнцыі. На думку стваральнікаў “Брэсцкай крэпасці”, менавіта новаму пакаленню нашчадкаў герояў 1941-га неабходна праўда пра подзвігі абаронцаў Айчыны. “Мы паспрабавалі зняць сучаснае ваеннае кіно з выкарыстаннем камп'ютэрнай тэхнікі, усіх магчымых спецафектаў, — кажа рэжысёр Аляксандр Котт. — Але не тэхналогіі былі для нас галоўнымі. Куды важнейшым было данесці да сучаснага глядача, што вайна тады перакрэсліла ўсё мірнае жыццё ў адну хвіліну”.

Аб неверагодным эмацыянальным уздыме пад час працы над стужкай казалі акцёры — выканаўцы галоўных роляў: роляў рэальных гістарычных асоб, чые імёны назаўсёды застануць сімвала-

Стваральнікі стужкі на прэм'еры ў Цытадэлі.

няцца і назаўсёды знікнуць праз імгненні ў грукаце выбухаў і полымі пажараў...

...Фінальныя цітры звычайна сігналізуюць пра тое, што сеанс скончаны і трэба разыходзіцца. Але гэтым разам глядачы сустракалі іх зразумелым маўчаннем: хвіліна ў гонар паўшых герояў, у паветры — трапяткія агенчыкі запальнічак... Яшчэ на ўваходзе ў Цярэспальскія вароты кожны

“Брэсцкая крэпасць”: прэм'ера ў Цытадэлі

мі перамогі чалавечага духу. Ужо непасрэдна перад паказам акцёр Андрэй Мярэзікін, што ўвасобіў вобраз лейтэнанта Андрэя Кіжаватава, з хваляваннем перадае ў рукі Валерыя Губарэнкі новы экспанат Музея абароны Крэпасці — тую самую форму, у якой здымаўся ў стужцы. Гэты сімвалічны жэст нібы звязвае час наш і — ваенны.

Прэм'ера ж стужкі непасрэдна на месцы гістарычных падзей — рэч ўнікальная сама па сабе. А прэм'ера “Брэсцкай крэпасці” была не толькі кінапраграммай для некалькіх сотняў першых глядачоў — ветэранаў, вайскоўцаў, жыхароў Брэста, журналістаў з Беларусі і Расіі, — яна ператварылася ў акт павагі да памяці паўшых у першыя дні вайны. Атмасфера адпавядала агульнаму настрою: удзельніцаў прэм'еры сустракалі салдатамі, апранутымі ў форму ўзору 1941-га года. Побач з экранам застыў шэраг байцоў з чырвоным сцягам. У хваляючай цішыні было чуць толькі шапаценне дрэў, якія схілілі свае кроны над Бугам. І вось прагучалі першыя рэплікі з экрана: на ім — апошнія мірныя хвіліны гарнізона Крэпасці, якія перапы-

атрымліваў салдацкую флягу з вадой — каб наталіць сваю смагу пад час дзвюх з паловай гадзін прагляду. І вось надышоў час хай сімвалічна, але ўсё ж такі наталіць смагу тых, каму так хацелася піць у чэрвені — ліпені 1941-га. Флягі запыняюцца вадой з Буга, і глядачы выпраўляюцца да знакамітага помніка “Смага”. Адна за адной кроплі вады падаюць у каску бетоннага воіна...

Глыбокаэмацыянальны фінал прэм'еры стужкі “Брэсцкая крэпасць” стаў толькі пачаткам яе экраннага жыцця. Вечарам 22 чэрвеня карціну пабачылі глядачы на VII Рэспубліканскім фестывалі беларускіх фільмаў у брэсцкім кінацэнтры “Беларусь” і ўдзельнікі Маскоўскага міжнароднага кінафестывалу на пазаконкурсным паказе ў расійскай сталіцы. “Брэсцкая крэпасць”, як і 69 гадоў таму, аб'яднала ўсіх нас. Няма сумненняў, што стужцы наканавана доўгае жыццё, а паказы ў ноч на 22 чэрвеня могуць стаць яшчэ адной адметнасцю жыцця Мемарыяльнага комплексу.

Сведчанне духоўнай перамогі

Што ёсць вайна? Вайна — гэта боль, гэта кроў, гэта страх. Героі з'яўляюцца потым на старонках газет — спачатку ж ёсць толькі людзі, загнаныя лёсам у смяротную пастку, выхад з якой — толькі праз неверагодныя выпрабаванні, што не-

дзвюх з лішкам гадзінах экраннага часу. Самае вялікае дасягненне стваральнікаў карціны — у тым, што вобразы рэальных герояў, пацверджаныя вуснымі і пісьмовымі крыніцамі падзеі, годна перанесены на экран і, разам з тым, з'яўляюцца зразумелымі сучаснаму глядачу. Як і вышэйзгаданая стужка Міхаіла Пташукі, фільм Аляксандра Котта створаны на актуальнай кінамаме. “Брэсцкая крэпасць” — відовішчы, якасны твор кінамастацтва, які прываблівае не забавальным ракурсам.

Выбар Котта на ролю рэжысёра трэба прызнаць удалым, бо гэты малады кінематаграфіст здолеў, паўтаруся, у сціслы тэрмін зрабіць вельмі прафесійную пастаноўку, якая, за выключэннем першых 20 хвілін, па сутнасці, уяўляе з сябе адну вялікую батальную сцэну. Паказальна, што баявыя дзеянні для Котта не абмяжоўваюцца стрэламі, выбухамі і танкамі. Чалавечыя лёсы, характары,

пранізвае ўсю стужку, аднак нават не набліжаецца да “кіношнага” натуралізму, створанаму “знарок”. Вялікае ўражанне пакідаюць дэкарацыі мастака-пастаноўшчыка Аліма Мацвейчука: даваляе адбудаваць Брэсцкую крэпасць наню, побач са старымі мурамі пад час здымак паўсталі іх дакладныя копіі па стане на 21 чэрвеня 1941 года. Бездакорнымі з'яўляюцца і касцюмы персанажаў аўтарства мастакоў Сяргея Стручова ды Уладзіміра Карэцкага. Сучасныя тэхналогіі дакладна перадаць гукавую палітру баявых дзеянняў.

“Брэсцкая крэпасць” — калектыўны партрэт абаронцаў-герояў лета 1941-га. Праз усю карціну праходзяць вобразы камісара Фаміна, лейтэнанта Кіжаватава, маёра Гаўрылава. На экране іх надзвычай таленавіта ўвасобілі Павел Дзеравянка, Андрэй Мярэзікін, Аляксандр Коршунаў. Юны акцёр Аляксей Капашоў вельмі пераканаўча выканаў ролю гадванца музычнага ўзвода Пятра Клыпы. Задзейнічаны былі і беларускія акцёры Сяргей Уласаў, Анатоль Кот, Генадзь Давыдзька, маладыя артысты мінскага тэатра, жыхары горада Брэста, якія з натхненнем прымалі ўдзел у здымаках. Асобая роля выпала Генадзь Гарбуку: ён з'яўляецца ў фінале, самым эмацыянальным месцы стужкі.

Сучаснае кіно наўздагон за ўсёй культурай імкнецца да глабалізацыі. Трэба адзначыць, што “Брэсцкая крэпасць” — з'ява сучасная і ў гэтым сэнсе. Таленавіты аўтары абыходзяцца без дадатковых слоў, каб перадаць маштаб ваеннай трагедыі, і без залішняга пафасу, каб паказаць духоўную моц абаронцаў. Стужка не з'яўляецца дакументальнай рэканструкцыяй, да якой за апошнія гады прывыкліся тэлевізійныя глядачы. Мастацкія прыёмы, што выкарысталі аўтары карціны, узнікаюць яе на куды вышэйшы ўзровень, зразумелы кожнаму, незалежна ад нацыянальнасці і гістарычнай падрыхтоўкі.

Кінематограф часта звяртаецца да ваенных падзей, але яшчэ часцей вайна на экране аказваецца імітацыяй. Так, шмат часу прайшоў, шмат стужак знята, кожны аўтар імкнецца сказаць новае слова, але не ўсе маюць на гэта маральнае права. Аўтары новай карціны “Брэсцкая крэпасць” такое права маюць: яго ім даюць чырвоныя муры Цытадэлі. Тое, што стужка відавочна атрымалася, — сведчанне суду спраўднага мастацтва, калі ідуць падаюць час, месца і талент.

“Брэсцкая крэпасць” яшчэ раз распавядае ўсю свету праўду аб духоўнай, маральнай перамозе над нацызмам і аб тых беларусах, рускіх, украінцаў, прадстаўніках іншых народаў, якія яе заваявалі. Таму гэтак кіно — больш чым кіно: сапраўды вялікі фільм аб Вялікай вайне.

Антон СІДАРЭНКА
На здымаках: кадры з фільма “Брэсцкая крэпасць”.

льга абмінуць, можна толькі годна трываць... Аб гэтым гавораць нам кадры “Брэсцкай крэпасці”, знятай менавіта на месцы Подзвігу, які здзейснілі абаронцы Айчыны 69 гадоў таму. Аўтарскі калектыў на чале з рэжысёрам Аляксандрам Коттам і генеральным прадзюсерам Ігарам Угольнікавым у неверагодна сціслы тэрмін стварыў відовішчы апошні пра першыя дні вайны і першую перамогу над ворагам. Калектыў сцэнарыстаў (Аляксей Дудараў, Канстанцін Вароб'еў, Яўгенія Цірдатава, Уладзімір Яромін) забяспечылі здымачную групу якасным драматургічным матэрыялам. Галоўны матэрыял стужкі — маральная перамога абаронцаў Крэпасці над ворагам — лепшым чынам увасоблены ў

асобы не адыходзяць на другі план за жудаснымі баямі, няхай і зробленымі на вышэйшым тэхнічным і мастацкім узроўні.

Менавіта абставіны здымак на святым, палітым крывёю месцы, плённае супрацоўніцтва з калектывам Мемарыяла, найперш — з яго дырэктарам, генерал-маёрам Валерыем Губарэнкам, садзейнічалі неверагоднаму рэалізму ў кадры. Паспяховае візуальнае рашэнне апэратара Уладзіміра Башты ўвасобілася ў шэрагу агульных планаў масавых сцэн з удзелам сотняў статыстаў і буіных маляўнічых планаў твараў герояў-абаронцаў. Ужо можна казаць, што стужка будзе этапнай для жанру батальнага кіно, прычым не толькі айчыннага. Гранічны рэалізм

На суісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь у галіне літаратуры і мастацтва

Мемарыял у яблыневым садзе

У вечных манументальных формах увасоблена даўняя грамадская ідэя будаўніцтва мемарыяла, прысвечанага дзяцінству, абпаленаму вайной. Ідэя была распрацавана Леанідам Левіным — выдатным майстрам прасторава-пластычных кампазіцый, адным з аўтараў сусветна вядомай “Хатыні”. Ён выдатна валодае ўсімі сродкамі мастацкай выразнасці, умее стварыць вакол сябе надзвычайную энергетычна моцную прастору, у якой плённа працавалі яго калегі-творцы — скульптар Аляксандр Фінскі і мастак-манументаліст Святлана Каткова, якія разам з ім вылучаны на суісканне Дзяржаўнай прэміі, а таксама скульптар Максім Пятруль і архітэктары Галіна Левіна і Аляксандр Капылю.

Комплекснае аб’ёмна-планіровачнае рашэнне мемарыяла “Чырвоны Бераг” было падказана кіраўніку аўтарскага калектыву тамтэйшымі мясцінамі. Яно было задумана і распрацавана як ландшафтная архітэктурна-мастацкая кампазіцыя, што моцным стрыжнем прыцягвае да сябе ўсё прасторавае асяроддзе, і ў першую чаргу — вялікі яблыневый сад, вясновае цвіценне якога надае асабліва шчыльнае адценне пры ўспрыманні асобных фрагментаў комплексу.

У дадзеным выпадку, выкарыстоўваючы вопыт комплекснага фарміравання прадметна-прасторавага асяроддзя сродкамі архітэктуры, скульптуры і манументальна-дэкаратыўнага мастацтва, творцы дасягнулі непаўторнага па эмасіўна-эмацыянальнай выразнасці ансамблевага вырашэння мемарыяла. Помнік валодае ўсімі якасцямі твора сінтэтычнага мастацтва. Ён быў задуманы аўтарамі як своеасабліва “Белая Хатынь”, як чысты белы аркуш паперы з ненапісанымі біяграфіямі ахвяр фашызму...

Кампазіцыйным ядром з’яўляецца “Плошча Сонца”. Ад яе разыходзяцца восем промняў, што абрываюцца ў яблыневым садзе. Адзін з промняў — цёмны, ён сімвалічна пранізвае ўмоўны школьны клас з 21 белай партай. За іх ніколі ніхто не сядзе. Ад класа гэтага адыходзіць перарывістая паласа з чырвонага граніту: у дзяцей канцлагера бралі кроў для лячэння нямецкіх салдат. Няма статыстыкі, колькі дзіцячай крыві было адабрана, але ў памяці людзей, якія наведлі мемарыял, назаўсёды застануцца імёны дзяцей з лагерных архіваў, напісаныя на ветразях папяровага карабліка ў цэнтры “Плошчы Сонца”. На чорнай паверхні сімвалічнай класнай дошкі дзіцячым почыркам адлюстравалі пісьмо дзяўчынкі Каці Сусанінай свайму бацьку з малюнкам аб вызваленні з германскага рабства (захавалася ў Віцебскім абласным краязнаўчым музеі). Асабліва балюча ўспрымаюцца звесткі аб колькасці дзіцячых канцлагераў, пададзення на адвартым баку ў выглядзе надламанага рэльефнай карты Беларусі, з месцамі іх размяшчэння. Такіх лагераў на нашай зямлі было 13. Адносна літаратурнасць асобных пластычных фрагментаў мемарыяла апраўдваецца дакладна распрацаванай аўтарскай рэжысурай кампазіцыі з усіх узаемадапаўняючых элементаў.

Ён паўстаў у беларускай вёсцы з прыгожай назвай Чырвоны Бераг у нечым дзякуючы шчасліваму выпадку. У 2005 годзе тагачасны кіраўнік Камітэта дзяржаўнага кантролю Рэспублікі Беларусь Анатолий Тозік (сёння ён — Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол нашай краіны ў Кітайскай Народнай Рэспубліцы) пацікавіўся закінутай з-за недахопу грошай будоўляй, і, даведаўшыся, што гэта — незавершанае будаўніцтва мемарыяльнага комплексу, прысвечанага беларускім дзецям — ахвярам вайны, далажыў аб гэтым Прэзідэнту. Фінансаванне аднавілася, і велічны помнік быў завершаны і прыняты Дзяржаўнай камісіяй з высокай ацэнкай мастацкіх вартасцей і тэхнічнай якасці будаўніцтва. Мемарыял “Чырвоны Бераг” набывае ўсенародную вядомасць у рэспубліцы, ён годна ўвекавечвае Памяць ахвяр беларускага народа ў гады Вялікай Айчыннай вайны, уключаны ў турыстычныя маршруты па краіне. Калектывам Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў творчая работа архітэктараў і мастакоў была вылучана на Дзяржаўную прэмію. Камітэтам па Дзяржаўных прэміях Рэспублікі Беларусь яна дапушчана да ўдзелу ў конкурсе на суісканне Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь 2010 года.

Мінску, а таксама некаторых пластычных кампазіцый на фасадзе Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета. Вышэйзгаданыя творчыя работы падцяраджаюць вялікі досвед сумеснай працы з архітэктарамі, што стала падставай запрашэння яго ў калектыв стваральнікаў мемарыяла.

Святлану Каткову, аўтара выразных паводле кампазіцыі і вобразнай дакладнасці дзіцячых малюнкаў, пераведзеных у манументальную тэхніку вітража, мы добра ведаем як майстра знакамітых манументальных роспісаў у Палацы чыгуначнікаў, Інстытуце праблем інфарматыкі, гасцініцы “Планета”, кінатэатры “Вільнюс” (у сааўтарстве з Зояй Літвінавай), а таксама многіх твораў станковага жывапісу.

Зрэшты, немагчыма асобна пералічваць дасягненні аўтараў мемарыяла, таму што іх працу мы ўспрымаем як адзіны і непаўторны твор мастацтва.

Леанід ДЗЯГЛЕЎ, мастацтвазнаўца, мастак
На здымак: фрагменты Мемарыяльнага комплексу “Чырвоны бераг”.

Існуе шэраг мастакоў, з творчасцю якіх гледачу даводзіцца знаёміцца толькі “ўскосна”. Іхнія работы мы бачым і нават ацэньваем, але вельмі рэдка атаясамліваем іх з самімі аўтарамі. Гэта — мастакі-сцэнографы і мастакі-пастаноўшчыкі, чыя плённая праца над кінастужкамі і спектаклямі нібы схавана за кадрам.

Габелен... простым алоўкам

Дапоўніць “фотакадры” цёплымі адносінамі

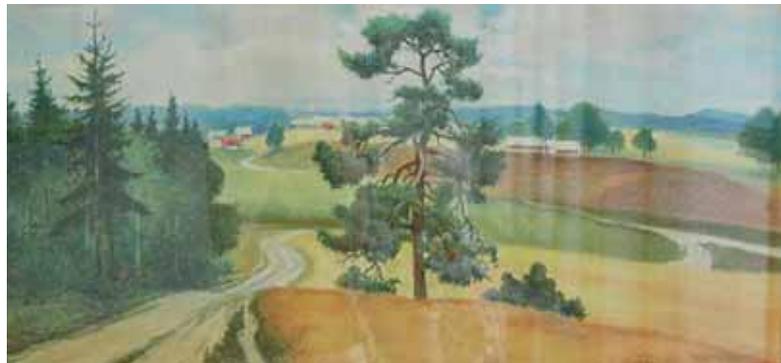
Успрымаюцца гэтыя творцы часцяком ўвогуле па-за межамі ўласна мастацкай рэчаіснасці: пастаянна працуючы над эскізамі і замалёўкамі, часу на стварэнне маштабных палотнаў не маюць, на выстаўках іх работ амаль не сустранеш, у пленерах удзелу не бяруць...

80-годдзе беларускага мастака Міхаіла Карпука — цудоўная нагода, каб змяніць такое ўспрыняцце мастакоў кіно і тэлебачання. З творчасцю Карпука дасведчаныя людзі добра знаёмыя. Дыяпазон ягонай працы вельмі шырокі: канцэртныя праграмы эстраднага, камернага і класічнага жанраў, дзіця-

гады працы майстар саткаў сапраўдны партрэт роднай зямлі. Дарэчы, знайшлося ў гэтым “габелене” месца і персаналіям: створаны Карпуком вобраз нашага краю ўдала дапоўняюць партрэты, у тым ліку і класікаў айчыннага слова Янкі Купалы і Якуба Коласа...

Майстар намагаецца стварыць максімальна аб’ектыўны партрэт навакольнай рэчаіснасці. Народны мастак Беларусі Георгій Паплаўскі трапна назваў работы Карпука “фотакадрамі, дапоўненымі цёплымі адносінамі”. Творца імкнецца занатаваць тое, што ўжо заўтра можа застацца толькі ў па-

М. Карпук. “Канец ліпеня”.

чыя перадачы і літаратурныя пастаноўкі, кароткаметражныя і шматсерыйныя мастацкія тэлевізійныя фільмы... Выстаўка ў Палацы мастацтва адкрыла шырокаму гледачу яшчэ аднаго Карпука — мастака-станкавіста.

Графічныя работы, выкананыя пераважна пастэллю, сангінай або простым алоўкам, уражваюць незвычайнай мяккасцю, плаўнасцю ліній і штрыхоў і, у той жа час, — дакладнасцю ў перадачы дэталей. Творы, у найвышэйшай ступені рэалістычныя, яны ўсё ж такі валодаюць лёгкім адценнем рамантычнасці: відаць, гэта — адбітак асабістага стаўлення аўтара да куточкаў беларускай прыроды. Урэшце, з іх за доўгія

мяці: буянне прыроды, якое бяследна знікае, ствараючы такім чынам своеасаблівы Чырвоны кнігу прыгожых куточкаў.

Над фільмамі і пастаноўкамі юбіляр працаваў да 1983-га, але ніводнага эскіза або сцэнічнай замалёўкі на выстаўцы, якая павінна нібыта падсумаваць пройдзены творчы шлях, няма. Чаму? На гэтае пытанне адказаў сам мастак: “Усё тое, чаму навучыўся пад час працы на кінастудыі, увасобілася ў прадстаўленыя пейзажы, а завершанасць кампазіцый і адчуванне прасторы ў творах з’явілася менавіта дзякуючы вялікай сцэнаграфічнай практыцы”.

Дар’я ДАНИЛЕВІЧ

Метафара аладак

Пакаштуецца “Шчасце...” на смак?

У галерэі Тызенгауза ў Гродне працуе мастацкая выстаўка Сяргея Уткіна “Шчасце ёсць”. Па-руску назва гучыць як “Счастье есть”, дзе апошняе слова мае падвойны сэнс — і сутнасці існавання жывой істоты, і працэсу прыёму ежы, чым сцвярджае дыялектычную непарыўнасць гэтых з’яў. Знешне серыя ўяўляе з сябе “смачныя” нацюрморты, складзеныя пераважна з прадметаў, звязаных з харчаваннем чалавека. Іх “ціхае жыццё” ў аўтарскім асэнсаванні выглядае дастаткова экспрэсіўна, раскрываючы знешнюю шматзначнасць экзистэнцыйных праў чалавечай сутнасці.

Большасць палотнаў пазначаны добрай іроніяй, і гэта адчуваецца, калі з задавальненнем разглядаеш абкладзенага гароднінай печаняга асятра на вялікім блюдзе, а побач — крышталёвы графічык. А калі ў нас цякуць сліні ад выгляду апетытнага смажанага парасяці, мы разумеем, што аўтар ужо адкрыта “здэкуюецца” з нас, але не крыўдзімся, бо згаджаемся са слушнасцю яго стаўлення — і не толькі да нас, але і да сябе самога. Лагічны шэраг могуць працягваць выявы аладак з ікрой, крэветак з півам...

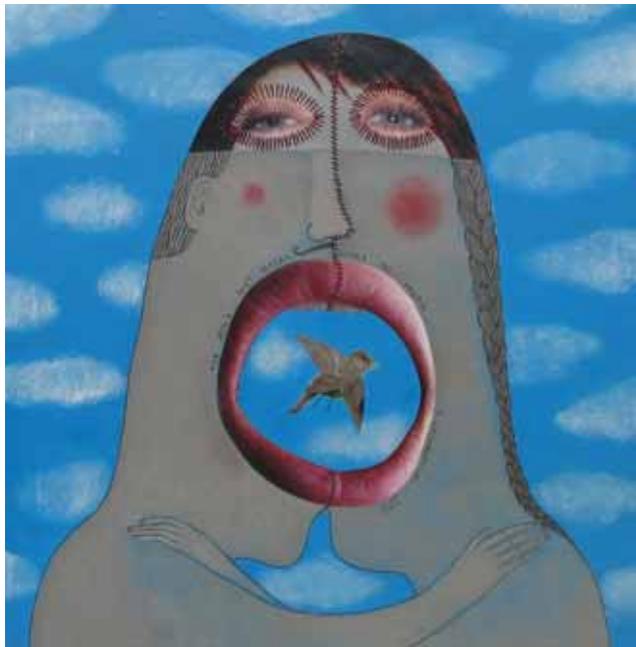
С. Уткін. “Нацюрморт з садавінай і кветкамі”.

Адвечны сакральны канон смела інтэрпрэтуецца аўтарам у кампазіцыі “Тайная вячэра”. З традыцыйнага хрысціянскага сюжэта мастак выбраў толькі сімвалічныя прадметы, якія нясуць найбольш значны духоўны сэнс: метафарычныя выявы дванаццаці стромкіх бакалаў з чырвоным віном і бохана белага хлеба, што ляжыць зверху.

Як бачым, у работах С. Уткіна, такіх розных паводле сваёй скіраванасці, адчуваецца ўнутраная аб’яднанасць адзіным пазітыўным настроем, умненнем аўтара паказаць кожны прадмет як цэлы комплекс багатых зрочавых уражанняў, стварыць агульны каларыстычны ансамбль твораў, сцвердзіўшы тым самым нязменную прыгажосць і каштоўнасць навакольнага свету.

Марына ЗАГДУЛІНА, мастацтвазнаўца
Гродна

“Маладзёжная-2010”: футуралогія непасрэднасці ўспрыняцця

Назва, канцэпцыя і мэты з задачамі Рэспубліканскай выстаўкі “Маладзёжная-2010”, якая нядаўна прайшла ў Палацы мастацтва, былі артыкуляваны настолькі выразна, што першы абзац прэс-рэліза можна пакінуць без каментарыяў: “Што будзе з беларускім мастацтвам праз 15 гадоў? Хто тыя мастакі, якія будуць вызначаць творчае аблічча краіны? Такія пытанні мы павінны задаваць ужо сёння. І гэта не проста філасафічныя развагі на тэму мастацтва — гэта цалкам надзённая праблема, якая патрабуе аналізу і наступных дзеянняў”.

транай актуальнасці, як для іх папярэднікаў. З ладнага арсенала ідэй, назапашаных у мінулым стагоддзі, нашы сучаснікі засвойваюць і выкарыстоўваюць тое, што ім найбольш пасуе.

Калісьці прыклеіванне да палатна розных “іншародных прадметаў” падавалася верхам авангардызму. Сёння гэта проста тэхнічны прыём — адзін з многіх. Зразумела, што і інтэнцыі — іншыя: не руйнаванне жывапісу, як тое было ў часы “дада”, але пошукі яго новых выяўленчых рэсурсаў. У такіх мастакоў, як Алеся Скоробагата і Аляксандр Балдакоў, гэта, здаецца, атрымалася.

Правёўшы на выстаўцы добрыя дзве гадзіны, лішні раз прыйшоў да высновы, што сумныя прагнозы адносна будучыні айчыннага мастацтва маюць усе шанцы не спраўдзіцца. Але ў прыведзеным вышэй фрагменце прэс-рэліза прысутнічае і слова “праблема”. І яно, падаецца, да месца.

Амаль сінхронна са “зборнікам” у Палацы мастацтва ў Мінску прайшла іншая выстаўка. Былы аднакурснікі-скульптары Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў сабраліся разам у галерэі сваёй alma mater праз дзесяць гадоў пасля атрымання дыпламаў, каб прадэманстраваць уласную творчую эвалюцыю. Мастацтвазнаўцы, запрошаныя на прымеркаваны да падзеі “круглы стол”, ад некаторых яе ўзораў былі не ў захапленні: тыя аўтары, якія ў свой час выяўлялі няўрымслівы творчы амбіцыі, імпатна рушаць у кірунку “салона”. Бо кан’юнктура рынка аказваецца больш важкім фактарам за патрэбу ў самавыяўленні. І, як сцвярджаюць адмыслоўцы, гэта — тэндэнцыя.

Магчыма, прычына тут таксама і ў тым, што для гэтага самавыяўлення папросту бракуе прасторы — фізічнай, а не эстэтычнай. І, зразумела, — адпаведнай арганізацыйнай інфраструктуры. Многія з аўтараў, якія “прагучалі” на аналагічных “маладзёжках” 10 — 12-гадовай даўніны, дагэтуль не мелі паважных персанальных выставак у Мінску.

Ілля СВІРЫН

Кажуць, самае страшнае для творцы — абыякаваць да ягонай працы, адсутнасць у глядача якіхсьці эмоцый і адчуванняў. Жывапісцу Мацвеем Басаву пра гэта, здаецца, хвалявацца не даводзіцца: яго творы не проста не пакідаюць раўнадушнымі — яны вабяць, прыцягваюць да сябе ўвагу незвычайнай мяккай і ўтульнай унутранай атмасферай.

Нерэальная рэальнасць: ледзь улоўны пераход

М. Басаў. “Закаханыя летуценнікі”.

Яшчэ адна мастакоўская фобія — не знайсці прызнання пры жыцці — Басава таксама абмінула. Увагу на яго звярнулі яшчэ ў дзяцінстве: ужо ў 14 гадоў Мацвеем атрымаў бронзавы медаль на Міжнародным конкурсе дзіцячага малюнка ў Італіі. Тады маленькі мастак наўрад ці мог уявіць, што гэтая ўзнагарода стане прыступкай да сапраўды плённага, яркага і заўважнага ў мастацкім асяроддзі творчага жыцця. Толькі за апошнія 20 гадоў М.Басаў меў 25 персанальных выставак у краіне і за мяжой, яшчэ 30 — калектыўных. Яго работы — не толькі ў шматлікіх прыватных галерэях і калекцыях, але і ў шэрагу салідных музеяў нашай краіны і замежжа. Сёння Нацыянальны мастацкі музей прадастаўляе знаўцам і аматарам магчымасць пазнаёміцца з творчасцю майстра больш грунтоўна і поўна: лепшыя палотны аўтара аб’яднаны тут у выстаўку “Жывапіс разнастайны”.

Заходзячы ў залу, адразу ўражае незвычайным святлом ад карцін. Своеасабліва тэхніка творцы — калі аб’ём ствараецца напластаннем фарбы — дапаўняецца дынамікай колераў, кантрастам добра прапісаных, асветленых “цэнтраў” з атачаючымі іх глыбокімі фонамі. Усё гэта стварае незвычайны эфект: упэўненасць, што патрапіў ці то ў казку, ці то ў мару. Адчуванне незвычайнага ствараюць і сюжэты: лейтматыўная ў творчасці Басава біблейская тэма, высокадухоўнае стаўленне мастака да яе робяць кампазіцыі папраўдзе сакральнымі, нерэальнымі.

Увогуле, работы Басава — прыклад найяскавейшай узаемаадпаведнасці формы і зместу. Чысціня думкі выяўляецца ў знешняй прастаце кампазіцыі — у святле, што нібыта крыніцай б’е з некаторых палотнаў. А ў кожным з іх — душа. Адбітак яе бачым і ў форме: у ледзь улоўных пераходах, мяккіх межах, лёгкасці і неакрэсленасці ліній.

Гэта, магчыма, і ёсць код да разгадкі творчай таямніцы мастака... Але калі гаворка ідзе пра Басава, неяк няёмка ўзгадваць якіхсьці мастацкія тэрміны, імкнучыся ахарактарызаваць яго творчасць з пункта гледжання мастацкай тэорыі, “падганяць” творы пад нейкія рамкі і шаблоны. Свет, створаны майстрам, прымушае глядача адчуць сябе далучаным да яго дабрыні і чысціні. Карціны, шчырыя і сімвалічныя, пакідаюць у душы незвычайную радасць і ўзнёсласць, гэтым і прывабліваючы глядачоў.

Алена ШАХНОВІЧ

Фрагмент экспазіцыі.

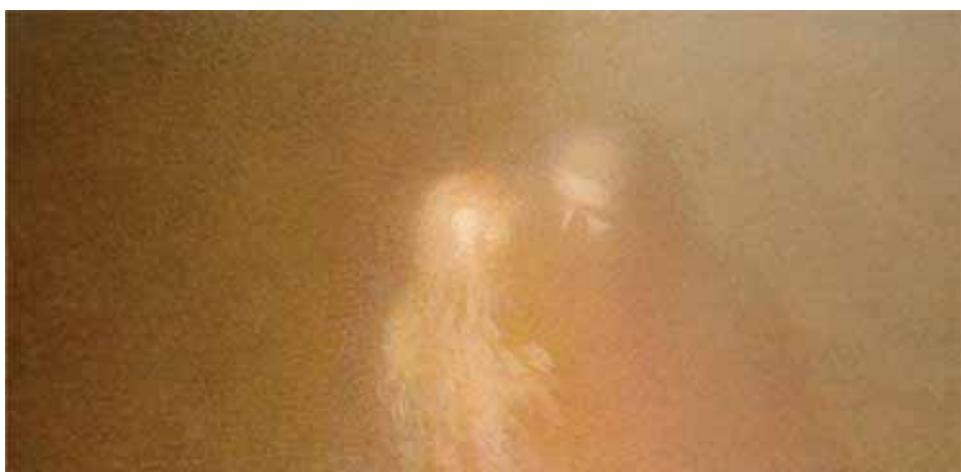
Атам моманту

Папаліста-шэрая меланхолія і “Гэта я”

У Нацыянальным мастацкім музеі працуе выстаўка жывапісу Рыгора Несцерава, прымеркаваная да Сусветнага дня аховы навакольнага асяроддзя. Але не толькі над экалогіяй прасторы вакол запрашае задумацца нас мастак — яго турбуе экалогія душы людзей: ці здольныя яны заўважыць безабароннасць істот, што побач, і ці маюць жаданне дапамагчы ім?

Нашы “супланецяне” — так вызначае мастак жывёлін, якіх ён выявіў на большай частцы палотнаў, — пазіраюць на нас вачыма, дзе

бачныя трывога або чаканне ласкі, стомленасць і надзея. Незвычайная гуантылістычная тэхніка майстра дадае карцінам спецафектаў:

Р.Несцераў. “Сустрэча”.

героі то глядзяць на нас як бы з глыбіні, сцішыўшыся ў сваім свеце, і іхнія контуры ледзь акрэслены (“Мы”), то, здаецца, так прагнуць нешта нам сказаць, што вось-вось пакінуць межы палатна ў руху насустрач (“Залатыя вочы”). Непрацяглае знаёмства з экспазіцыяй — і ўсе творы застаюцца ў памяці, а такое здарэцца нячаста.

У жывапісе Рыгора Несцерава няма “лішніх” колераў: кожная карціна выканана ў адной гарманічнай гаме, без эмацыйных выбухаў. Бывае, “галоўны герой” стварае фон, займаючы ці не ўсю плошчу карціны: велізарны папаліста-шэры кот — сама меланхолія — (“Свет у сабе”) або ціхі конь (“Маўкліваць”), што нібы выпраменьвае святло і цяпло. А часам, ствараючы кампазіцыйны эксперымент, аўтар дазваляе патануць выяўленай істоце ў прасторы палатна, як, напрыклад, фанабэрыстаму страусу з ганарлівым выразам “твару” (“Гэта я”). Маштабны трыпціх “Знесеныя ветрам” дазваляе нам бачыць не толькі пустое паветра, але ўглядацца ў сляды на ім — хвалі ветру — можна бясконца.

Творчасць гэтага мастака — нібы псіхалагічны поп-арт, створаны на аснове рэальнасці, а не гульні з колерамі. Здалёк бачна нашмат больш, чым зблізка; пасля спробы прааналізаваць заўважаш яшчэ больш. І за якую б тэму ні ўзяўся Рыгор Несцераў — жывёльны свет, каханне, адлюстраванне прыроды, — заўсёды вылучаецца яго позірк на пэўны момант існавання. Мігталівы, нібы з атамаў — дробных мазкоў, напоўнены адчуваннямі і пачуццямі момант...

Алена САБАЛЕЎСКАЯ

Апошнім часам літаральна адна за адной адбыліся некалькі значных прэм'ер беларускіх твораў розных жанраў. Яшчэ некалькі — наперадзе. Раней такія святы прымяркоўваліся хіба да чарговага з'езда Беларускага саюза кампазітараў, што заставаўся, бадай, адзіным мерапрыемствам, дзе сучасная айчынная музыка гучыць так шырока. Але ж не: з'езд будзе толькі ў лістападзе. А музыка — гучыць! Прычым самая разнастайная.

Харавы партрэт плюс сімфанічны відарыс

Дзмітрый Смольскі.

Рыгор Сурус.

Вячаслаў Кузняцоў.

Адухоўленыя духавыя

Заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі Рыгор Сурус правёў канцэрт-прэзентацыю свайго зборніка для драўляных духавых "Гук адухоўлены". Складальнікам гэтага выдання і аўтарам артыкула пра кампазітара, а да таго ж, вядучым канцэрта выступіў выкладчык Валерыі Грыгор'еў (між іншым, былы аднакласнік аўтара). Сам канцэрт прысьвячаўся памяці Яўгена Глебава — першага педагога Р.Суруса па кампазіцыі. Сярод іншых твораў, выканаўцамі якіх выступілі маладыя музыканты, прагучаў і "Глебаўскі калейдаскоп", сатканы з вянка цудоўных мелодый нашага класіка. Твор быў напісаны па просьбе В.Грыгор'ева, але ў зборнік увайшлі не паспеў. Прагучалі на канцэрце і іншыя "дадатковыя" п'есы.

Трубоч пад дахам

Прэм'ера Сімфоніі № 14 народнага артыста краіны Дзмітрыя Смольскага амаль супала з аўдыёвыданнем яго ранейшых твораў гэтага жанру. У альбом з чатырох кампакт-дыскаў увайшлі восем сімфоній.

Новая сімфанічная партытура, пры ўсіх пазнавальных рысах стылю Д.Смольскага, уразіла папраўдзе новым падыходам аўтара і да драматургіі, і да самой трактоўкі жанру. Гэты твор, выкананы Дзяржаўным акадэмічным сімфанічным аркестрам пад кіраўніцтвам маэстра Аляксандра Анісімава, з'яўдаўся бетховенскаю лінію сімфанізму з вытанчанай інтэлігентнасцю, эмацыйную трагедыюнасцю — з паглыбленай філасофскай канцэпцыяй. Прысьвячэнне сімфоніі П.Чайкоўскаму было выклікана не толькі філігран-

най кампазітарскай працай з ягонымі цытатамі, але і новым працятаннем многіх вобразных лейтэмаў рускага класіка. Аўтар, бы навуковец-даследчык, выявіў блізкасць многіх, здавалася б, вельмі аддаленых адна ад адной тэм П.Чайкоўскага, адначасова знайшоўшы ў іх малераўска-шастаковічаўскую амбівалентнасць, уменне паварочвацца то адным, то другім бокам двухаблічнага Януса. А ці ж не постмадэрнісцкім ледзь заўважным "кіўком-прывітаннем" стала ператварэнне "цацачных" вобразаў у жудасныя, цёплыя — у халодныя, паслядоўнага разгортвання — у касмыкаватыя "нарэзкі"? І такім жа мяккім, ненастырным — прыём інструментальнага тэатра са з'яўленнем трубоча на балкончыку Вялікай залы сталічнай філармоніі, што яшчэ больш пашырыла гукавую прастору

сімфоніі, нарастаючы яе не толькі "ўшыр", але і ўверх, да каларыстычных сутыкненняў як з Боскімі вяршынямі, так і з жыццёвай драмай.

"Цягучасць" калейдаскопу не сяброўка?

Шэрагам беларускіх прэм'ер і лепшых твораў мінулых гадоў здзівіў сімфанічны аркестр Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра.

Больш ці менш традыцыйнай для гэтай тэатральнай трупы была праграма другога аддзялення "Музычнага калейдаскопа", куды дадаліся фрагменты з музычных камедый і аперэт Ю.Семянякі, Р.Суруса, Я.Глебава, мюзікла У.Кандрусевіча (Наталля Гайда — лепшая за ўсіх! Дый выглядаць яна ўмее маладзей за сіх-тых 20-

гадовых салістаў). Але ж былі там і беларускія оперныя арыі розных эпох, і музыка інструментальная, у тым ліку для аркестра з квартэтам драўляных духавых "Riviera".

Першае ж аддзяленне адпавядала вечарам нават не ў філар-

здзейснілі папраўдзе творчы подзвіг, але ж зрабілі гэта некая надта... будзённая, без таго асаблівага "смаку", што ў стане выклікаць гэтэйскую фразу: "Спыніся, імгненне!..."

Хто "каваль" фестывалю?

Затое сапраўдным "спыненнем імгненнем Боскай прыгажосці" стаўся цэлы фестываль з трох вечароў, здзейснены студэнтамі БДАМ і маладымі музыкантамі да 55-годдзя кампазітара Вячаслава Кузняцова. Цікава, што музыка гэтага творцы ўжо не ўпершыню выклікае такое "спантаннае" канцэртванне, прадкытаванае пажаданнямі саміх выканаўцаў, а не чымсьці распараджэннем. Дый гэтым разам галоўныя ініцыятары і арганізатары праекта Аляксандр Хумала і Вольга Падгайская выступілі ў некалькіх іпастасях, напоўніўшы раскрыўшы свае адметныя творчыя індывідуальнасці.

Але ж яшчэ большае ўражанне пакінуў заключны акорд свята — харавыя творы В.Кузняцова, сабраныя ў асобны канцэрт. Напісаныя ў розныя гады, ледзь не ўсе яны гучалі ўпершыню, стварыўшы абсалютна новы харавы "партрэт" В.Кузняцова. Замест развітага голасавядзення, разнастайных поліфанічных прыёмаў ды іншых, звыклых ужо, "прыбамбасаў" кампазітар прыйшоў да самай, здавалася б, "прымітывнай" харавой фактуры, якую называюць "нота супраць ноты". Аказалася ж — не "супраць", а — выключна "за". Бо засяроджаныя, адкінутыя ад жыццёвых перыпетый прыгожыя працяглыя гучанні, на зайздрасць "аскоміста-гарманічныя", міжволі настроівалі на новыя вакальныя вымярэнні — шматмерныя і прасторавыя.

На жаль, такой жа "зачараванай гнуткасці" часам не хапала ўласна выкананню. Дырыжоры Мікалай Макарэвіч і Юрый Галяс

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў з юбілеем заслужаную артыстку Рэспублікі Беларусь Нэлі Багуслаўскую.

"Неацэнны Ваш уклад у станаўленне і развіццё сучаснай беларускай эстрады, яе папулярнасцю далёка за межамі нашай краіны. Песні ў Вашым выкананні гучаць асабліва пясчотна і лірычна, адлюстроўваючы ўсё багацце дзіўнага таленту і праніклівага голасу, падкупляюць шчырасцю і глыбінёй пачуццяў і таму заўсёды сустракаюць водгук у сэрцах людзей", — гаворыцца, у прыватнасці, у віншаванні Кіраўніка беларускай дзяржавы.

Паводле паведамлення Прэс-службы
Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь

"Багацце дзіўнага таленту"

Як "запланаваць" поспех?

Рына Івакіры.

Лаўрэатаў міжнародных конкурсаў у нас паболела. Гэтым разам уганараваны салісты Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра.

найноўшага, цікавага і перадавага. Так што тыя перамогі дарагога вартыя!

У намінацыі "Мюзікл" Ілоне Казакевіч і Аляксею Грыненку далася II прэмія. Нашы салісты здзівілі спрактыкаванае міжнароднае журы адметным рэпертуарам і яго стыльным, папраўдзе "мюзікавым" уважлівым. У намінацыі ж "Харэаграфічнае мастацтва" Рыгор Крукоўскі і Рына Івакіры здабылі Першую і Трэцюю прэміі. Нішто сабе "ўраджай"!

Але ж галоўны, як аказалася, прыз — прэмію імя А.Марэніча, што прысуджаецца далёка не на кожным такім конкурсе, — прывёз галоўны балетмайстар тэатра Дзмітрый Якубовіч. Будучы ўжо лаўрэатам конкурсу імя У.Курачкіна, сёлета ён у ім не ўдзельнічаў. А прэмію атрымаў — як лепшы партнёра конкурсу. І гэта — дадатковае прызнанне высокага прафесіяналізму нашых артыстаў, які з кожнай новай творчай працай толькі ўзрастае.

Вячаслаў Бартоўскі.

Да 15-годдзя спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі дырыжор Вячаслаў Бартоўскі падрыхтаваў цыкл канцэртаў з удзелам стыпендыятаў і лаўрэатаў фонду. Першы этап гэтага праекта ахапіў Брэст, Магілёў, Гродна, Віцебск. Другі пройдзе ўвосень у Маладзечне і Гомелі, фінішыруючы ў Мінску.

Сярод удзельнікаў канцэртаў былі саліст Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі Ілля Сільчукоў, піяністы Павел Нетук, Аляксей Пшанічны, скрыпачка Улада Беражная, флейтыстка Юлія Шчасная, цымбалістка (і, адначасова, малады вы-

мі выступалі і прадстаўнікі рэгіёнаў, а гэта вельмі важна, бо ў іх таксама з'явілася магчымасць не адно гасцей паслухаць, але і сябе паказаць.

Не малое значэнне мела і тое, што гэтыя канцэрты папулярызавалі класіку і, шырэй, акадэмічную музыку ўвогуле. А ўлічваючы, што многія выступленні адбыліся непасрэдна ў залах музычных вучылішчаў, можна казаць не толькі пра асветніцкія, але і пра вываўчыя функцыі цыкла: кожны юны

Улада Беражная.

"Задача" з усімі вядомымі

кладчык БДУКІМ) Вераніка Прадзед, якая выконвала знакамты Канцэрт для цымбалаў і аркестра вядомага беларускага кампазітара Уладзіміра Кур'яна. Маладыя салісты выступалі і з Брэсцкім сімфанічным аркестрам, і з Дзяржаўным камерным аркестрам Беларусі.

— Мы ставілі перад сабой некалькі задач, — падзяліўся думкамі аўтар праекта, дырыжор В.Бартоўскі. — Па-першае, хацелася яшчэ раз засяродзіць увагу грамадскасці на дзейнасці фонду, прадэманстраваць клопат дзяржавы аб адораных хлапчуках і дзяўчатах. Па-другое, — дапамагчы таленавітым музыкантам знайсці шлях да гледача, бо для кожнага юнага выканаўцы сама магчымасць выступіць, ды яшчэ, як гэта ў нас было, з аркестрам, — сапраўднае свята. Адзначу і тое, што побач са сталічнымі зорка-

саліст прадстаўляў не толькі сваё майстэрства, але і, тым самым, майстэрства свайго педагога, і, шырэй, здабыткі той або іншай выканальніцкай школы. А ў зале сядзелі тыя, хто яшчэ толькі рыхтуецца да сваіх публічных выступленняў, хто, магчыма, марыць паступіць у Акадэмію музыкі, каб прадоўжыць сваё навучанне. Прысутнічалі і выкладчыкі вучылішчаў, якія маглі больш свядома ацаніць у кожным нумары ўнёсак вучня і настаўніка. Сапраўды, такія канцэрты даюць магчымасць арыентавацца на лепшыя здабыткі айчынных выканальніцкіх школ. Ну, а пасля выступленняў адбыліся зацікаўленыя размовы, жывыя гутаркі, абмеркаванні. Так што калі раней хтосьці з салістаў быў не вядомы публіцы, дык цяпер — усе вядомыя!

Аляксей Грыненка і Дзмітрый Якубовіч.

Жыццё маладое

Хлопчыкі вайны і Перамогі

“Жыццё маладое” — далёка не першая песня пра вайну, створаная Аленай Атрашкевіч і Васілём Жуковічам. Больш за тое: яна пісалася акурат у той час, калі творцы рыхтавалі да выдання зборнік “Дарогамі вайны і Перамогі”.

У аснове зборніка, што выйшаў да юбілею Вялікай Перамогі, — кантата, якая была замоўлена кампазітару Дзяржаўным камерным хорам Беларусі на чале з Наталляй Міхайлавай і склала новую праграму калектыву. Кожнае выкананне таго шматчасткавага вакальна-інструментальнага палатна выклікала не толькі непадробнае ўсхваляванне залы, але і прызнанне спецыялістаў. Выпрабаванне меднымі трубамі прайшла і кампазіцыя “Жыццё маладое”: яна гучала ў Палацы Рэспублікі на ўрачыстым канцэрце, прысвечаным 65-годдзю Вялікай Перамогі. Выконваў яе ансамбль “Brest-street-boys” пад кіраўніцтвам Алы Ігумнавай.

— Кампазіцыя “Жыццё маладое” стала плёнам супрацоўніцтва з гэтым цудоўным калектывам, — прызналася Алена Віктараўна. — У ім, без усялякіх перабольшванняў, кожны ўдзельнік можа быць салістам. Тая ж Ала Ігумнава кіруе і Капэлай хлопчыкаў. Гэтыя дзеці — асаблівыя. Не толькі таму, што спяваюць, але і таму, што ў іх з дзяцінства жыве дух Брэсцкай крэпасці, дзе, здаецца, кожны каменчык захоўвае памяць пра гераічнае мінулае. Мне вельмі хацелася не проста яшчэ раз звярнуцца да тэмы Вялікай Айчыннай, а звязаць яе з сучаснасцю і, да таго ж, з’яднаць эстраднае песеннае традыцыі з музыкай акадэмічнай. Я зразумела, што такая песня павінна быць напісана менавіта для гэтых хлопчыкаў. Бо яе героі — хлопчыкі 41-га, якія ў фінале быццам ператвараюцца ў нашых сучаснікаў — такіх жа хлопцаў, гатовых абараніць гонар Радзімы. Не зброяй (хай гэта ніколі больш не паўторыцца!), але — сваім талентам. Вобраз маці, даручаны мецца-сапрана, узрастае да вобраза Радзімы. Таму і ўся кампазіцыя не будзеца на паўторы куплетаў, а набывае скразное развіццё, не страчваючы пры гэтым дэмакратызму музычнай мовы.

Музыка А.Атрашкевіч Словы В.Жуковіча

Маладыя калісьці салдаты
Ад’язджалі на фронт, на вайну.
Іх чакалі матулі, чакалі дзяўчаты
Не адну — у трывогах — вясну.

Ой, жыццё маладое...
“Любы, родненькі мой, —
Заклінаннем былі тыя словы, —
Ты вяртайся дамоў!”

У агні гартаваліся, ў дыме
Дарагія Радзімы сыны.
У баях паміралі яны маладымі
На шляху пераможнай вясны.

Ой, жыццё маладое,
У чым твая тут віна?
Колькі вас, невядомых герояў,
Пахавала вайна!..

Мы жывём, па зямлі крочым з песняй.
Малодосць — гэта радасці час.
Мы шануем герояў, што можна і чэсна
За жыццё ваявалі, за нас.

Ведай, светлая наша краіна,
Што і мы пры нагодзе любой
Абаронім жыццё, абаронім Айчыну —
Нашу веру, надзею, любоў.

Назва п’есы Ігара Скрыпкі “Барон Мюнхаўзен і яго сябры” гаворыць, згодна з распаўсюджанай ідыёмай, сама за сябе. І, разам з тым, дадае цікавы шрых да партрэта слыннага літаратурнага персанажа: калі пра шматлікія неверагодныя прыгоды Мюнхаўзена ведае, не раўнуючы, кожны, дык такія рысы характару і каштоўнасці, як узаемадапамога, адказнасць і сяброўская адданасць, праходзілі праз літаратурныя першакрыніцы хіба пункцірам.

Ігар Скрыпка ў сваёй інсцэніроўцы, адрасаванай маленькаму глядачу, даводзіць: у кожнай казцы, нават такой неверагоднай, як адна з прыгод барона Мюнхаўзена, ёсць доля праўды. І якраз на такім грунце спраўдных чалавечых якасцей і ўзрастае над агульнапрынятым у сусветных літаратуры і мастацтве вобразам асоба галоўнага героя. А добры смех і вясёлыя гісторыі, “якія адбыліся на самой справе”, толькі ярчэй праяўляюць нам і асабовы, а не толькі падзейны фон п’есы.

Зрэшты, калі казаць пра барона Мюнхаўзена (а чалавек такі жыві у 1720 — 1797 гг.: яго імя — Карл Фрыдрых Іеранім Фрайхер фон Мюнхаўзен), дык ён сам быў выдатным расказчыкам, як сведчаць гістарычныя крыніцы. Згадаюцца і шматлікія нітэчкі-сувязі, што яднаюць гэтую рэальную асобу... з нашай зямлёй.

У Глыбокім на мясцовых кладах ёсць магіла невядомага барона Мюнхаўзена. Хто ведае, мо пахаваны ў гэтым мястэчку Фердынанд Вільгельм фон Мюнхаўзен — якраз нашчадак таго славутага фантазёра? А ён, па некаторых звестках, служыў у Гродне, дзе кіраваў гусарскім палком! Не выключана, што сія-тыя з апісаных гісторый здарыліся з ім або былі “падгляджаны” ў час знаходжання на берагах Нёмана. Нездарма ж, як сведчаць даследчыкі літаратуры, некаторыя тыпажы аповедаў барона нагадваюць і прадстаўнікоў роду Радзівілаў — таго ж Пана Каханку. Шляхцічы са слаўным прозвішчам Мюнхаўзен жылі ў свой час і на Міншчыне. А мо нездарма ўзлёт сваёй тэатральнай і кінакар’еры “той самы Мюнхаўзен” Алег Янкоўскі пачаў якраз у Мінску?..

Пасля такога пераліку застаецца толькі зрабіць славутага персанажа госцем на чарговым фестывалі гумару ў калінкавіцкіх Аўцюках...

Што ж, павяжай — больш чым дастаткова. І ўсё тут — праўда, і нічога, апроч яе. Не верыце? Запытайцеся ў барона Мюнхаўзена!

Дзейныя асобы:
Барон Мюнхаўзен;
Сабака (лялька);
Фіннэ;
Галоўны Мядзведзь;
Вядзьмар;
Вядзьмарка;
Султан;
Пасвістун;
Паслухун;
Пазірун;
Белья Мядзведзі на Паўночным полюсе.

Мюнхаўзен і Сабака.
МЮНХАЎЗЕН. І што ты маўчыш? Ну вось што ты маўчыш? Хоць бы гаўкнуў раз, ці што. Не, вы толькі ўявіце сабе: я, барон Мюнхаўзен, найславуцейшы ге-

Барон Мюнхаўзен і яго сябры

Ігар СКРЫПКА

Казачная гісторыя ў адной дзеі, у якой усё — чыстая праўда

рой, у каго была незлічоная колькасць сяброў, змушаны дажываць свой век у самоце, разам з гэтым дурным сабакам, які за ўсе дзесяць гадоў, што жыве ў мяне, нават ні разу не гаўкнуў! Ці ж можна так існаваць? І гэта павінен перажываць я, той, хто аднойчы здолеў паразмаўляць нават з белымі мядзведзямі на Паўночным полюсе! Вы не верыце?

Усё пачалося з таго, што аднойчы ў мой кабінет зазірнуў славуты падарожнік Фіннэ. Ён аб’ездзіў увесь свет, і гэтым праславіўся. Але, шчыра кажучы, без мяне ён не здолеў бы аб’ездзіць не тое што ўвесь свет, але нават яго палову!

Зацямяненне.
ФІННЭ (забягае ў кабінет). Барон! Барон!

МЮНХАЎЗЕН. Фіннэ, мой добры сяб-

ра! Як я рад вас бачыць! Вы зноў сабраліся ў чарговае незвычайнае падарожжа?

ФІННЭ. Так, мой барон. Да мяне дайшлі звесткі, што на Паўночным полюсе ёсць белыя мядзведзі!

МЮНХАЎЗЕН. Ну, Фіннэ, гэта ўсім даўно вядома!

ФІННЭ. Не, барон, вы не зразумелі. Кажуць, што гэтыя мядзведзі могуць размаўляць!

МЮНХАЎЗЕН. Лухта.
ФІННЭ. Праўда.

МЮНХАЎЗЕН. А я кажу: лухта!
ФІННЭ. А я кажу: праўда.

МЮНХАЎЗЕН. Калі я каму-небудзь такое раскажу, мяне падымуць на смех як найвялікшага ў свеце хлуса, хаця ўсім вядома, што такога праўдалюбца не знайсці нідзе. Я кажу: лухта!

ФІННЭ. А я кажу: паедзем разам і праверым!

МЮНХАЎЗЕН. Мой шаноўны Фіннэ, я не веру вам ні на шэлег, але ад такой прапановы адмовіцца проста не магу. Я згодны! Едзем!

ФІННЭ. Дык збірайцеся! Карабель ужо чакае нас.

МЮНХАЎЗЕН. Зараз, толькі вазьму сваё белае футра. Яно вельмі цёплае, і сагрэе мяне.

ФІННЭ. Белае футра? Але мы едзем да белых мядзведзяў... Як бы яны чаго не падумалі...

МЮНХАЎЗЕН. Што ж мне, мерзнуць? Ды й потым, ніколі не вядома, што і ад чаго цябе ўратае ў дарозе.

ФІННЭ. Нас уратае наш карабель. Ён спецыяльна зроблены для плавання ў ільдах, а ў труме поўна зброі, ежы і цёплага адзення. Можна ні аб чым не турбавацца, барон!

Фіннэ выбягае. Барон Мюнхаўзен звяртаецца да публікі.

МЮНХАЎЗЕН. Само сабой, непадалёк ад Паўночнага полюса карабель разбіўся аб айсберг, і адзінае, што ацалела з нашых рэчаў, было маё белае футра. З маім сябрам мы змушаны былі ісці па крыгах, мерзнуць, галадаць, і надзея амаль пакінула нас. Ды не, што я кажу: нас! Мяне надзея ніколі не пакідае, а вось мой сябра...

Стомлены, з-за куліс выходзіць — амаль выпайвае — Фіннэ.

ФІННЭ. Барон! Мой дарагі барон! Нам ніколі не выбрацца адсюль! Мы станемся тут навечна, мы загінем у імя навукі, але шкада адно: мы ніколі не пабачым белых мядзведзяў, якія ўмеюць размаўляць!

МЮНХАЎЗЕН. Не хвалойцеся, Фіннэ, вы ж ведаеце мяне! Я заўжды знайду выйсце, нават з самага безвыходнага становішча. Я — барон Мюнхаўзен! Мы яшчэ пабачым белых мядзведзяў! (*З'яўляюцца белыя мядзведзі. Яны шэраць іклы, але барон пакуль не бачыць іх.*) Мы яшчэ здолеем з імі пазнаёміцца! Я думаю, што яны не такія ўжо і страшныя. Як вы мяркуюце, мой сябра? (*Азіраецца і заўважае мядзведзяў. Тыя пачынаюць пагрозліва рыкаць.*)

ФІННЭ. Усё. Нам канец. Зброя патанула разам з караблём... Яны нас проста з'ядуць...

МЮНХАЎЗЕН. Фіннэ, вы ж так хацелі пабачыць белых мядзведзяў, што могуць размаўляць. Можна, гэта яны і ёсць?

ФІННЭ. Калі і так, нам гэта не прынясе аніякай карысці. Паглядзіце на іх

ашчэрныя зубы! Нават калі яны і могуць размаўляць, дамовіцца з імі ў нас не атрымаецца.

Мядзведзі зараўлі. Мюнхаўзен закінуўся ў белае футра, каб самому стаць падобным на белага мядзведзя, і зароў у адказ. Мядзведзі спыніліся. Наперад выйшаў Галоўны Мядзведзь і пачаў "размаўляць" з Мюнхаўзенам. Яны ўжо паціскалі адзін аднаму лапы, калі Фіннэ з крыкам "Барон, няўжо мы ўратаваны?!" кідаецца на Мюнхаўзена і зрывае з яго футра.

ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЗЬ. Так, так!.. Мядзведзі, што гамоняць па-чалавечы, — з'ява знаёмая, але вось людзі, што размаўляюць па-мядзведжы... Такое я бачу ўпершыню.

МЮНХАЎЗЕН. Дзень добры, спадар Галоўны Мядзведзь. Я — барон Мюнхаўзен, а гэта — мой сябра, славуты падарожнік Фіннэ.

ФІННЭ. Гэта я.
ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЗЬ. Падарожнік? А гэта не тое ж самае, што паляўнічы?

ФІННЭ. Я — вядомы паляўнічы...
Мюнхаўзен штурхае яго ў бок.

МЮНХАЎЗЕН. Што вы, спадар Галоўны Мядзведзь! Мы проста падарожнічаем, наведваем розныя мясціны, робім адкрыцці...

ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЗЬ. Так, так... А зараз вы вырашылі адкрыць нас?

ФІННЭ. Так, безумоўна, бо...
Мюнхаўзен штурхае яго ў бок.

МЮНХАЎЗЕН. Не, што вы, мы плылі на Паўночны полюс, але наш карабель разбіўся, і мы змушаны былі ісці па лёдзе і шукаць прытулку.

ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЗЬ. Прытулку... На жаль, прытулку вам у нас не знайсці: мы самі шукаем яго...

ФІННЭ. Як?! Вы ж тут жывяце, гэта ваш дом...

ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЗЬ. Так, але з гэтага дому нас выгналі.

МЮНХАЎЗЕН. Вас выгналі з вашага дому?! Не можа быць! Скажыце мне, хто гэта, і я аднаўлю справядлівасць, не будзь я барон Мюнхаўзен!

ФІННЭ. Ён адновіць! Не будзь я барон Мюнх... Не будзь я славуты падарожнік Фіннэ!

ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЗЬ. Гэта здарылася некалькі дзён таму. Яны прыплылі на вялікім жалезным караблі і казалі, што яны паляўнічыя. Мы не ведалі, што азначае гэтае слова, і таму зусім не спалохаліся. Мы ветліва сустрэлі іх, і думалі, што знайшлі сяброў, але яны пачалі стра-

ляць у нас... І вось мы ўжо каторы дзень блукаем сярод ільдзін, пазбаўленыя прытулку, і не ведаем, што нам рабіць...

МЮНХАЎЗЕН. Я прыдумваю, што рабіць.

*Зацямненне.
Зноў Мюнхаўзен разам з Сабакам.*

МЮНХАЎЗЕН. І што ты маўчыш? Ну вось што ты маўчыш і нават не гаўкнеш? Ты, можа, мне не верыш? Дык ты спытай у каго хочаш, і табе пацвердзяць, што я, барон Мюнхаўзен, заўсёды кажу праўду, толькі праўду і нічога, акрамя праўды. (*Да публікі.*) Маўчыць, га? Бач ты! Можна падумаць, яму нецікава да ведацца, што было далей! А вам цікава? Ну, дык я раскажу вам, а ён, калі не хоча, то няхай і не слухае. Калі я дабраўся да стаянкі тых паляўнічых, дык высветлілася, што было іх толькі двое: Вядзьмар і Вядзьмарка.

Вядзьмар і Вядзьмарка ходзяць кругамі і чаруюць.

ВЯДЗЬМАР І ВЯДЗЬМАРКА (разам). Ідзі, ідзі сюды, мядзведзь, і дай, мядзведзь, сябе забіць. Нам шкуру трэба тваю зняць, Каб ногі ўзімку саграваць. Ідзі, мядзведзь, ідзі да нас, і не марнай дарэмна час: Усё адно не зможаш ты Уратавацца ад бяды!..

Спыняюцца, стомлена сядуць на лёд.

ВЯДЗЬМАР. Не ідуць.
ВЯДЗЬМАРКА. Не ідуць.
ВЯДЗЬМАР. Халодна.
ВЯДЗЬМАРКА. Халодна.
ВЯДЗЬМАР. А ўсё ты вінаватая!
ВЯДЗЬМАРКА. А чаму ж гэта я?
ВЯДЗЬМАР. А хто казаў: "Паехалі на Паўночны полюс, паехалі на Паўночны полюс!"...

ВЯДЗЬМАРКА. А хто казаў: "Дзе б нам знайсці шкуру белага мядзведзя, дзе б нам знайсці шкуру белага мядзведзя?...?"

ВЯДЗЬМАР. А хто казаў: "Мне халодна, мне халодна!", хаця вечна сядзела ля каміна?

ВЯДЗЬМАРКА. А хто казаў, што лепш за шкуру белага мядзведзя нічога не грэе?

ВЯДЗЬМАР. А хто захацеў сюды паехаць? Вось цяпер і грэйся сярод ільдзін, калі не магла сагрэцца дома!

ВЯДЗЬМАРКА. Ты ж вечна грошы на дровы шкадаваў!

ВЯДЗЬМАР. Хто шкадаваў? Я шкадаваў?! Ды гэта ж ты ўсё казалася: "Не траць

МЮНХАЎЗЕН. Султан? Якая нечаканая сустрэча! Вы так молада выглядаеце...

СУЛТАН. Мюнхаўзен, я пераканаўся ў тым, што вы заўжды кажаце праўду. Прашу дараваць, што я меў нахабства сумнявацца ў вашых словах. Чалавек не можа жыць без сяброў. Калі Фіннэ завітаў да мяне і сказаў, што вам можа пагражаць небяспека, я зразумеў адно: сябры могуць крыўдаваць адзін на аднаго, але заўжды адзін аднаму дапамогуць. І тады я загадаў падрыхтаваць карабель, і мы разам паплылі сюды. І ведаеце, барон, я адчуў сябе такім маладым, калі рушыў вам на дапамогу...

ВЯДЗЬМАР. Адпусціце нас!
ВЯДЗЬМАРКА. Мы больш не будзем!

МЮНХАЎЗЕН. Дык, насамрэч, што рабіць з імі?

ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЗЬ. Як: што? Зараз парву іх напалам, ды й годзе.

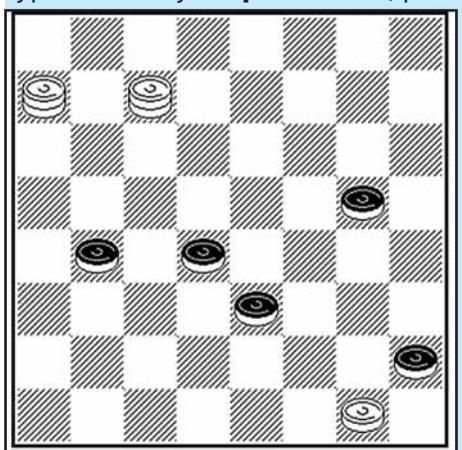
СВІСТУН. Альбо дайце я лепш свісну ім у вушы...

МЮНХАЎЗЕН. Не, не, сябры. Я не люблю жорсткасцей. Тым больш, той, хто помсціць злу яго ж зброяй, сам становіцца злым. Вы мне верыце?

УСЕ. Верым.

доў дамку і шашку чорных: c5(f6A), g5, c4, h6, g7, bf4, h6, g5, g5-f4, ab2, dc3, cd4, bc3, db2, d2, e1, c3, c1 - [(a1), b2] A (h6), g5, g1, ab2(f6B), e7, a5, b4, f2, h2 - [(g1), a3] B (h6), cd4, f6, d6, b4, f2, h2 - [(g1), a3]. Наступная задача належыць чэмпіёну Беларусі ў раздзеле "Задачы-64" **Аляксандру Шурпіну** (Клімавічы Магілёўскай вобласці): **№ 311:** Белыя: дамкі a1, g3, h4; шашкі b6, c3, c5, d2, f4, g7, h2, h6. (11). Чорныя: дамкі a5, d8, e3; шашкі a3, c7, f8. (6). Белыя пачынаюць і пазбаўляюць хадоў шашку чорных: e1(g5A), f4, fg5, d6, eg3, b4, f6, e3 - [f4] A (c1), d4, f4, fg5, hg3, d6, g7, b4, f6, g1 - [h2].

Лепшы вынік у юбілейным конкурсе паказаў **Ігар Ананіч** (Грод-

ПАЗІРУН (прыглядаецца). Здаецца нешта добрае ў іх ёсць. Праўда, глыбока-глыбока...

ПАСЛУХУН. І сэрцы ў іх — б'юцца! Праўда, ледзь-ледзь...

ВЯДЗЬМАРКА. Мы будзем добрымі!

ВЯДЗЬМАР. Мы будзем самымі лепшымі!

ВЯДЗЬМАРКА. Мы выправімся!
ВЯДЗЬМАР. Абяцаем!

СУЛТАН. А давайце я іх забяру. Я так люблю слухаць казкі на ноч, а ўсе нашы казкі я ўжо даўно ведаю.

ВЯДЗЬМАРКА. Мы вам будзем кожны вечар казкі расказваць!

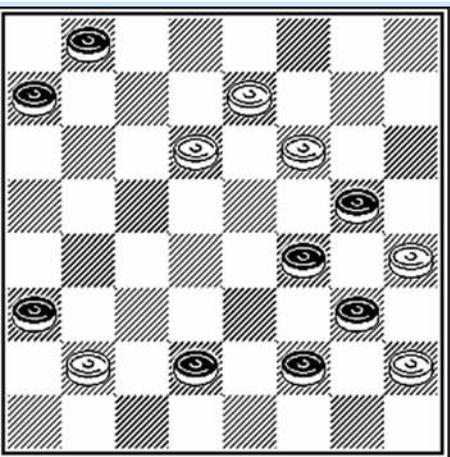
ВЯДЗЬМАР. У нас іх хопіць на тысячы і адну ноч!

МЮНХАЎЗЕН. Ну, вось і дамовіліся.
ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЬ. Вы толькі за імі наглядайце добра.

СУЛТАН. Не хвалойцеся, спадар Галоўны Мядзведзь. У мяне ёсць каму за імі наглядаць. (*Да Ведзьмара і Вядзьмаркі.*) Мая варта пакажа, дзе вам трэба знаходзіцца.

Вядзьмар і Вядзьмарка выходзяць.

МЮНХАЎЗЕН. Я так рад, мае сябры, што казка гэтая мае такі шчаслівы фінал!

№ 301 (4) — І. Наўроцкі

на). Ён атрымае прыз — шашачную кнігу. Супаставім рашэнні: **№ 262 (1):** g7(h8A), f6, e7, f8, h6 x A (h4), c7, b6, f8, f4(a7), c7 x; **№ 263 (2):** g3, ab8, b6, g5, h2, h2:c7:d2 x; **№ 264 (3):** b8, f4, f2, f8, f8:b4:g5, e1 x; **№ 265 (4):** b8, c7, h2, f2, f2, hg1/fg3, g3, h4 x. Выіграе і f8, f2, f2, b8/h6, h6 x, **№ 266 (5):** c5, b6, d6, b4, d8, e1, b4, c7 x; **№ 267 (6):** g7, d8, d6, f2, g5, d2, c3, d2 x; **№ 268 (7):** d4(a:a3), b6, c5 x; **№ 269 (8):** a7, b8, g3, e3, g7, f6 x. Як паведаміў **Аляксандр Ляхоўскі** з Жодзіна, гэтая праблема супадае з яго пазіцыяй, апублікаванай у газеце "Мінская праўда", выпуск 122, за 11.10.2007 г. **№5 — 100:** 24, 31, 1,

ФІННЭ. Чаму ж фінал? Я надоечы даведаўся, што на Паўднёвым полюсе жывуць пінгвіны, якія ўмеюць лічыць да ста дваццаці! Мюнхаўзен, вы не хацелі б паехаць са мной — пашукаць іх?

МЮНХАЎЗЕН. З задавальненнем, мой добры Фіннэ!

ПАЗІРУН. А як вы знойдзеце дарогу сярод ільдзін без мяне? Я еду з вамі.

ПАСЛУХУН. А як вы пачуеце, што яны лічаць, калі мяне не будзе побач? Я не пакіну вас.

ПАСВІСТУН. А я вас адных не адпусчу. Вы ж прападзеце без маёй дапамогі.

СУЛТАН. І ўвогуле, не можаце ж вы плыць на маім караблі без мяне. Мы едзем разам!

Сабака пачынае гаўкаць.
МЮНХАЎЗЕН. Няўжо ты таксама хочаш ехаць?

ФІННЭ. А чаму не? Гэта ж сапраўдны скарб. Сёння ён ужо ўратаваў табе жыццё, і хто ведае, што будзе потым?

МЮНХАЎЗЕН. Скарб... Ведаеце, сябры, а я ж так і не прыдумаў яму імя... Я назаву яго Скарбам! Едзем, Скарб?

Скарб гаўкае. Усе крычаць: "У дарогу!" — і пакідаюць сцэну.
ЗАСЛОНА.

6 x; **№ 6 — 100:** 19, 42, 2, 24, 14 x. Таксама прынялі ўдзел у конкурсе і даслалі свае лісты ў рэдакцыю **Марыя Лічко** (в. Возера Уздзенскага раёна), **Уладзімір Сапаяжынскі**, **Аляксандр Перавознікаў** (Рагачоў), **Уладзімір Бандарык** (в. Лугавая Слабада Мінскага раёна), **Дзмітрый Камчыцкі**, **Сяргей Фурманаў** (Магілёў), **Аляксандр Янчук** (Камянец).

3 юбілеем!
Днямі святкаваў 70-годдзе адзін са старэйшых шашачных кампазітараў нашай краіны, першы чэмпіён Беларусі па шашачнай кампазіцыі ў раздзеле "Праблемы-64" **Мікалай Мікалаевіч Грушэўскі**. Ён і цяпер дэманструе высокія вынікі ў саборніцтвах па шашачнай кампазіцыі, з'яўляецца вядучым шашачным рубрык у некалькіх выданнях. Суддзя саборніцтваў самага высокага ўзроўню. У Міжнароднай камісіі па шашачнай кампазіцыі разглядаецца пытанне аб прысваенні яму высокага звання "Суддзя міжнароднай катэгорыі" па кампазіцыі.

Свае адказы і новыя творы дасылайце на адрас рэдакцыі: **220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, рэдакцыя газеты "Культура", "Шашкі"**.
Адрас электроннай пошты: **kultura@tut.by**.

Віктар ШУЛЬГА, майстар ФМЖД, нацыянальны майстар спорту па шашачнай кампазіцыі

ВЯДЗЬМАРКА. Я — Вядзьмарка...

ВЯДЗЬМАР. А я — Вядзьмар...

ВЯДЗЬМАРКА. А ты — барон Мюнхаўзен, які заўсёды шкодзіў нам...

ВЯДЗЬМАР. Але цяпер ты ўжо не здолееш нам замінаць...

ВЯДЗЬМАР і ВЯДЗЬМАРКА (разам).

Бо мы цябе заб'ём!

ВЯДЗЬМАР. А самі паселімся ў тваім доме...

ВЯДЗЬМАРКА. Бо тут так цёпла...

ВЯДЗЬМАР. Мы выганім твайго дурнога сабаку, які так напалохаў нас...

МЮНХАЎЗЕН. Дык гэта ён гаўкаў?

ВЯДЗЬМАРКА. Ён! З-за яго мы заблыталіся ў тваім футры!

МЮНХАЎЗЕН. Гэта шчасце!

ВЯДЗЬМАР. Што шчасце? Тое, што мы заб'ём цябе?

МЮНХАЎЗЕН. Не. Тое, што мой сабака стаў маім сябрам.

ВЯДЗЬМАРКА (перадражнівае).

“Сябрам”, “сябрам”... І што, твае сябры цябе ўратуюць?

ВЯДЗЬМАР. Сяброўства не грэе.

ВЯДЗЬМАРКА. А нас магла б сагрэць шкура беллага мядзведзя...

ВЯДЗЬМАР. Але ты нам перашкодзіў здабыць яе...

ВЯДЗЬМАРКА. А яшчэ нас магла б

сагрэць маладосць, якую мог вярнуць старажытны эліксір...

ВЯДЗЬМАР. Але ты і яго не дазволіў нам здабыць...

ВЯДЗЬМАРКА. А мы так мерзнем у сваёй хатцы сярод халодных паўночных лясоў!

МЮНХАЎЗЕН. Той чалавек, у якога сэрца адкрыта для сяброў, ніколі не старэе. У вас сяброў няма, вы нікога не любіце, нават адно аднаго, і таму мерзнецце нават ля гарачага каміна! У вас халодныя сэрцы!..

ВЯДЗЬМАР. Ты ўсё хлусіш!
МЮНХАЎЗЕН. Я хлушу?! Я, найпраўдзівейшы чалавек на свеце? Я не дарую вам гэтай крыві.

ВЯДЗЬМАРКА. Позна. Нічога ты ўжо не зробіш. Зараз мы застрэлім цябе...

Сабака зноў пачынае гаўкаць.

А потым застрэлім твайго сабаку! Рыхтуйся да смерці! Раз, два, тры! Агонь!

Чуецца шалёны свіст, і Вядзьмар з Вядзьмаркай валяцца на падлогу.

У хату ўваходзіць Пасвістун.

ПАСВІСТУН. Ну вось і ўсё. Прывітанне вам, барон!

МЮНХАЎЗЕН. Пасвістун! Ты адкуль?
ФІННЭ (уваходзіць). Гэта я яго пры-

цягнуў. Я падумаў, што няблага было б цябе ўбачыць, завітаў да яго...

ПАЗІРУН (уваходзіць). І вось мы тут.
МЮНХАЎЗЕН. Пазірун! Як я рады цябе бачыць!

ПАЗІРУН. І я — вас, барон. Але вы жывяце так далёка, што нават я не здолеў убачыць, дзе ж ваш дом.

ПАСЛУХУН (уваходзіць). Але раптам мы пачулі брэх вашага сабакі, і з'явіліся.

МЮНХАЎЗЕН. Сябры мае, вы ўсе тут!

ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЗЬ (уваходзіць).

Усе, барон, усе.

МЮНХАЎЗЕН. О, і вы тут, спадар Галоўны Мядзведзь!

ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЗЬ. Калі Фіннэ сказаў нам, што вы, барон, ужо колькі гадоў жывяце адзін, пакінуты ўсімі, я палічыў сваім абавязкам наведаць вас.

МЮНХАЎЗЕН. Я гэтаму вельмі рад.

ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЗЬ. Я — таксама. А яшчэ я рад таму, што мы злавлілі гэтых двух злачынцаў! (Падымае іх за каўняры.)

МЮНХАЎЗЕН. І праўда, сябры, што з імі рабіць?

СУЛТАН (уваходзіць). Як: што? Адсекчы галовы!

столькі грошай на дровы, не траць столькі грошай на дровы, мне на шакладкі не хапае!?” Вось і шукай цяпер шакладкі на Паўночным полюсе!

ВЯДЗЬМАРКА. Дык табе нават шакладкі для мяне шкада?!

ВЯДЗЬМАР. Каму шкада? Мне шкада?! Мне не шкада, толькі ты з-за шакладак без зубоў засталася!

ВЯДЗЬМАРКА. Дык ты мяне яшчэ і бяззубай абзываеш? Недарэка!

ВЯДЗЬМАР. Хто? Я?! Ды я цябе...

ВЯДЗЬМАРКА. Ну, паспрабуй! Я табе пакажу, хто тут бяззубы!

ВЯДЗЬМАР. Зараз я табе растлумачу, хто тут недарэка!

Пачынаецца бойка, якую спыняе толькі мядзведжы рык. Яны адрываюцца адно ад аднаго і бачаць беллага мядзведзя, што стаіць у глыбіні сцэны, раскінушы лапы.

ВЯДЗЬМАР. Бач ты! Прыйшоў...

ВЯДЗЬМАРКА. Дык страляй, чаго глядзіш!

Вядзьмар хапае стрэльбу і страляе, але мядзведзь як стаяў, так і стаіць.

ВЯДЗЬМАРКА. Ну, пацэліць у мядзведзя і тое не можаш! Дай сюды!

Яна забірае ў яго стрэльбу і страляе сама, але таксама беспаспяхова.

ВЯДЗЬМАР. Аддай!

Зноў страляе, але мядзведзь стаіць нерухома.

ВЯДЗЬМАР. Ды ён, напэўна, зачараваны!

ВЯДЗЬМАРКА. Хто зачараваны? Ён зачараваны? Гэта ты такі стралок! Дай сюды!

Забірае стрэльбу і страляе, але мядзведзь замест таго, каб упасці, пачынае рухацца да іх.

ВЯДЗЬМАРКА (крычыць). Зачараваны!

ВЯДЗЬМАР (крычыць). Зачараваны! Яны ўцякаюць са сцэны. Мядзведзь падае, і высвятляецца, што гэта было белое футра, якое Мюнхаўзен начапіў на кіёк.

МЮНХАЎЗЕН. Няхай яны грэюцца бегам! Так і для здароўя карысней.

(Крычыць.) Гэй, дзе вы! Я іх выгнаў!

З'яўляюцца Белья Мядзведзі.

ГАЛОЎНЫ МЯДЗВЕДЗЬ. Мюнхаўзен, ты выратаваў увесь наш род! Усе белья мядзведзі давеку будуць удзячныя табе.

Мы заўжды будзем памятаць пра цябе.

Забягае Фіннэ.

ФІННЭ. Мюнхаўзен, Мюнхаўзен! Мядзведзі папрасілі рыб, і тыя са дна мора паднялі наш карабель! Мы можам плыць дамоў!

“Шашачная культура”

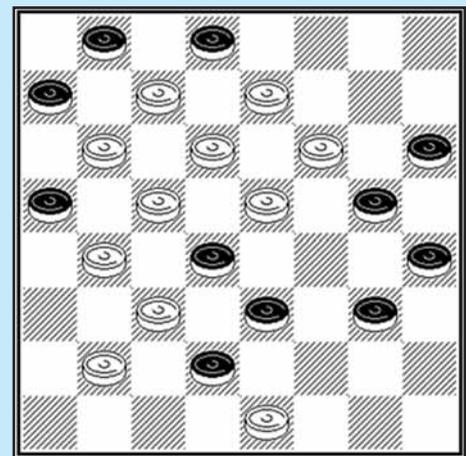
У “Куфры-радцы” новыя прыклады шашачнай кампазіцыі і рашэнні задач мінулых выпускаў.

Аб'яўляецца чарговы конкурс на лепшае рашэнне шашачных кампазіцый. Прапануем пазіцыі **№ 298 (1)** — **№ 309 (12)**. У гэтых заданнях белья пачынаюць і выйграюць. За знаходжанне пабочных рашэнняў або доказ, што пазіцыя не рашаецца, будуць налічвацца дадатковыя балы. Пераможцы будуць адзначаны.

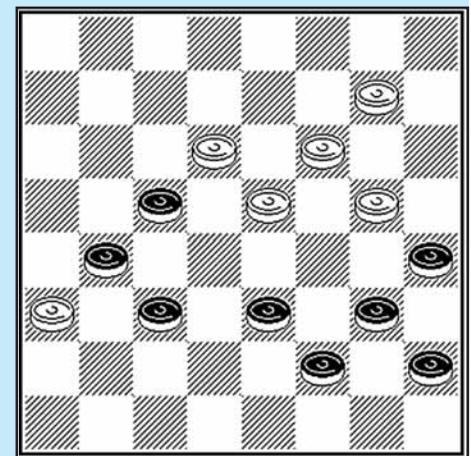
Вітаем дэбютантаў нашай рубрыкі — школьнікаў з Мінска **Мікалая і Аляксандра Наўроцкіх**. Свае заданні яны складаюць пад кіраўніцтвам бацькі — нацыянальнага майстра спорту па шашачнай кампазіцыі **Івана Наўроцкага** (з яго твораў добра знаёмы нашы чытачы). Рашайце іх праблему — **№ 298 (1)**. Творы трэнера нашых дэбютантаў таксама ёсць у “Куфры”.

№ 302 (5) — **Міхаіл Сцефановіч** (Гродна). Белья: b6, c1, e3, f2, f4, f6, g3, g5. (8). Чорныя: a7, c3, c5, d2, d4, d6, g7, h8. (8). **№ 303 (6)** — **М.Сцефановіч**. Белья: b2, c1, c7, d2, d6, e5, f4, h2, h6. (9). Чорныя: a5, b4, c5, e3, e7, f2, f8, g5, g7. (9). **№ 304 (7)** — **Дзмітрый Камчыцкі**

(Магілёў). Белья: d2, f2, f6, g7, h4. (5). Чорныя: a7, c5, d4, e5, g3. (5). **№ 305 (8)** — **Д.Камчыцкі**. Белья: b2, e7, g1, g5, h4, h6. (6). Чорныя: b4, d4, e3, e5, f2, f4, f8. (7). **№ 306 (9)** — **І.Наўроцкі**. Белья: a5, b4, c5, d4, e5, f2, f4, g7. (8). Чорныя: a3, b2, c3, d2, e7, f6, h8. (7). **№ 307 (10)** — **І.Наўроцкі**. Белья: c5, d4, e1, e5, f6, g3, g7. (7). Чорныя: a7, b2, c3, d2, e3, f2, h4, h8. (8). **№ 308 (11)** — **І.Наўроцкі**. Белья: b4, c5,

№ 298 (1) — М. і А. Наўроцкія

№ 299 (2) — А. Рэмізаў

c7, d6, e5, g7, h2. (7). Чорныя: a3, a7, b2, b8, e3, f2, g5, h4. (8). **№ 309 (12)** — **І.Наўроцкі**. Белья: a3, a7, b4, c3, g1, h6. (6). Чорныя: d6, f8, g3, g7, h2, h4. (6).

Далей — задача аднаго з самых актыўных чытачоў “Шашачнай культуры” **Уладзіміра Сапяхынскага** з Рагачова: **№ 310**: Белья: дамкі b8, c7, d2, d4, f2; шашкі a1, c1, e3, f2, g3. (10). Чорныя: шашкі g7, h8. (2). Белья пачынаюць і пазбаўляюць ха-

МЮНХАЎЗЕН. І чым жа я магу вам дапамагчы? Няўжо ў Егіпце можна знайсці эліксір маладосці?

СУЛТАН. Вы — прарок, Мюнхаўзен! Менавіта эліксір маладосці! Егіпецкія жрацы вынайшлі яго яшчэ шмат тысяч гадоў таму, і нікому не раскрывалі яго сакрэт. Чалавек, што валодае гэтым эліксірам, ніколі не старэе.

МЮНХАЎЗЕН. Але як жа мне яго знайсці?

СУЛТАН. Адзін з нашчадкаў егіпецкіх жрацоў за вялікія грошы аддаў мне карту.

МЮНХАЎЗЕН. Карту?

СУЛТАН. Так, карту. І ў ёй пазначана месца, дзе захоўваецца рэцэпт эліксіру маладосці. Там, у далёкай егіпецкай пустыні, сярод барханаў і пірамід, паміж двума аазісамі знаходзіцца найвялікшы ў свеце скарб! Здабыць яго вельмі цяжка, але я веру ў вас, Мюнхаўзен! Вы зможаце падарыць мне вечную маладосць, і тады можаце прасіць у мяне ўсё, што захочаце!

МЮНХАЎЗЕН. Мне нічога не трэба, султан, я паеду ў Егіпет толькі з-за прагі прыгод і падарожжаў. Да пабачэння! Чакайце мяне з эліксірам.

Мюнхаўзен накідае на плечы белое футра і збіраецца ісці.

СУЛТАН. Паслухайце, барон, навошта вам гэтае футра? У Егіпце вельмі горача.

МЮНХАЎЗЕН. Я да яго прывык, мой дарагі султан, да таго ж, яно ўжо аднойчы выратавала мне жыццё. І потым, ніколі не ведаеш, што можа спатрэбіцца ў дарозе.

СУЛТАН. Вы — дзівак, Мюнхаўзен, але не думайце, што я адпушчу вас у такое далёкае падарожжа, нават не пакарміўшы абедам. Вось зараз толькі падпішу некалькі смяротных прысудаў...

МЮНХАЎЗЕН. Смяротных прысудаў? Каму?

СУЛТАН. Як: каму? Злачынцам.

МЮНХАЎЗЕН. А ці нельга іх памілаваць? Я так не люблю, калі людзям адсякаюць галовы...

СУЛТАН. Гэтых — ніяк нельга. Калі вы даведаецеся, якія злачынствы яны ўчынілі, то самі гэта зразумеете. (Крычыць.) Гэй, варта! Прывядзіце сюды злачынцаў!

Прыводзяць трох злачынцаў: Пасвістун, Паслухуна і Пазіруна.

(Да Паслухуна.) Ну вось ты раскажы, чым правініўся перада мной.

ПАСЛУХУН. Я, хай ведае шаноўны пан, завуся Паслухун. Гэта мяне так яшчэ ў дзяцінстве празвалі, бо я надта добры маю слых: чую нават, як трава ў полі

расце. І вось аднойчы я пачуў, як на нашага султана крычала яго жонка.

МЮНХАЎЗЕН. І што? Паслухайце, султан, чалавек з такім слыхам можа быць мне карысным у егіпецкай вандроўцы! Ці не адпусціце вы яго са мной? Тым больш, ён будзе далёка і не зможа нічога расказаць вашым падданым.

СУЛТАН. Я не магу вам адмовіць, барон. Толькі дзеля вас. *(Рве паперу з прысудам.)*

ПАСЛУХУН. Барон, з гэтага моманту я — ваш сябра навечна!

МЮНХАЎЗЕН. А што нарабіў другі?
ПАСВІСТУН. Маё імя — Пасвістун. Гэта мяне таму так празвалі, што калі я свішчу, то людзі разлятаюцца, як шарыкі: такі ў мяне свіст магутны. Аднойчы, калі наш султан ехаў у карэце, я вырашыў прывітаць яго свістам, але коні спалохаліся і перакулілі яе.

МЮНХАЎЗЕН. Ёткі майстар можа добра дапамагчы мне ў Егіпце.

СУЛТАН. Барон, вы просіце амаль немагчымае. Але добра: для вас я зраблю выключэнне. *(Ірве паперу.)*

ПАСВІСТУН. Барон, цяпер у вас — двое сяброў. Я ніколі не забуду гэтага!

МЮНХАЎЗЕН. А трэці?..

СУЛТАН. А трэцяга я вам дакладна не аддам. Ягонаму злачынству проста няма назвы!

ПАЗІРУН. Ды чаго ўжо там: няма! Пазірун я. Куды ні зірну — усё бачу: зрок у мяне такі добры. Ну вось, сяджу я неяк у сябе дома, пазіраю ў розныя бакі, ды і бачу…

МЮНХАЎЗЕН. Пачакайце! Падумайце самі: а што, калі я не змагу ўбачыць, дзе схаваны егіпецкі скарб? Хто мне тады дапаможа ў далёкай пустыні? Дайце яго мне ў спадарожнікі, і я гарантую вам, што прывязу эліксір маладосці!

СУЛТАН. Не!

МЮНХАЎЗЕН. Я прашу вас, Султан.

СУЛТАН. Не.

МЮНХАЎЗЕН. Але эліксір…

СУЛТАН. Добра. Я адпуская і гэтага. Але ў дарогу выпраўляйцеся зараз жа! Абедаць я буду адзін!

ПАЗІРУН. Не хвалюйцеся, барон, я вам ва ўсім дапамагу. Я цяпер ваш сябра да скону!

Зацямненне.

Мюнхаўзен і Сабака.

МЮНХАЎЗЕН. Вось так я займеў траіх найлепшых у свеце сяброў. *(Да Сабакі.)* Што маўчыш? Не верыш? *(Да публікі.)* Не верыць. А вы верыце? Ну вось. *(Да Сабакі.)* Ты думаеш, я кажу няпраў-

ду? Ды калі б гэта была няпраўда, дык і цябе тут не было б! Расказаць табе, што было далей? Што маўчыш? Не хочаш? *(Да публікі.)* А вам расказаць? Ну дык слухайце! З маімі сябрамі мы лёгка дабраліся да Егіпта, але тут…

Зацямненне.

Егіпецкая пустыня. Вядзьмар і Вядзьмарка чаруюць.

Хай вецер дзьме і ўдзень, і ўночы,
Хай сыпе пылам вам у вочы,
Пясок няхай вас замятае,
Хавае, сыпле, засыпае.
Мы хочам самі скарб здабыць.

Не трэба нам яго дзяліць.

Каб маладымі быць заўжды
Вас давядзём мы да бяды!

ВЯДЗЬМАР. Не дзьме.

ВЯДЗЬМАРКА. Не дзьме.

ВЯДЗЬМАР. А ўсё ты вінаватая!

ВЯДЗЬМАРКА. Я вінаватая?

ВЯДЗЬМАР. А хто вінаваты?

ВЯДЗЬМАРКА. Ты вінаваты!

ВЯДЗЬМАР. А чаму я?

ВЯДЗЬМАРКА. Дрэнна чараваў!

ВЯДЗЬМАР. Я дрэнна чараваў? Ды я ўсё — па навуцы!

ВЯДЗЬМАРКА. Не, гэта я ўсё — па навуцы!

Паўза.

ВЯДЗЬМАР. Дык што рабіць?

ВЯДЗЬМАРКА. Гэта ты ў мяне пытаешся? Сам захацеў вечнай маладосці і мяне за сабой пацягнуў. А тут яшчэ канкурэнты з’явіліся!

ВЯДЗЬМАР. А хто казаў: “Хачу быць маладой, хачу быць маладой!”? Ці ж не ты?

ВЯДЗЬМАРКА. А хто казаў: “Ведаю, як амаладзіцца, ведаю, як амаладзіцца!”? Ці ж не ты?

ВЯДЗЬМАР. А хто казаў: “Нам там ніхто не зашкодзіць, нам там ніхто не зашкодзіць”? Ці ж не ты?

ВЯДЗЬМАРКА. Дык ты сам вінаваты!

ВЯДЗЬМАР. Хто, я?!

ВЯДЗЬМАРКА. А хто пад выглядам егіпецкага жраца прадаў султану карту?

ВЯДЗЬМАР. А дзе б мы інакш грошы на падарожжа ўзялі? Да таго ж, карта — няправільная!

ВЯДЗЬМАРКА. Карта — няправільная, а яны — тут!

ВЯДЗЬМАР. Сама вінаватая!

ВЯДЗЬМАРКА. Я вінаватая?

ВЯДЗЬМАР. Ты вінаватая!

ВЯДЗЬМАРКА. Я табе зараз пакажу, якая я вінаватая!

ВЯДЗЬМАР. Гэта ты мне пакажаш?

Ды я зараз сам табе пакажу…

ВЯДЗЬМАРКА. Ну пакажы!..

ВЯДЗЬМАР. Ну пакажу!..

Пачынаюць біцца, і тут цямнее, узнімаецца вецер. Пачынаецца самум.

Мюнхаўзен з сябрамі ідуць па пустыні. Вецер збівае іх з ног.

ПАСЛУХУН. Мой слых гэтага проста не вытрымлівае!

ПАЗІРУН. Мае вочы хутка зусім пяском занясе!

МЮНХАЎЗЕН. Гэта самум — пясчаная бура! Не хвалюйцеся, яна павінна хутка скончыцца!..

Ён разгортвае сваё белае футра і засланяе сябе і сваіх сяброў ад ветру. Некаторы час яны стаяць так.

ПАСВІСТУН. І доўга ўсё гэта будзе працягвацца?

ПАСЛУХУН. Не чуваць, каб хутка скончылася…

ПАЗІРУН. Канца-краю не відно…

МЮНХАЎЗЕН. Штосьці гэты самум занадта доўгі і моцны. Нібы начараваў хто…

ПАСВІСТУН. Кажаш, моцны? А мы зараз паглядзім, хто мацнейшы!

Ён выпростаецца і пачынае з усяе сілы свісцець. Мюнхаўзен, Пазірун і Слухун валяцца з ног, але і бура, не вытрымаўшы такога супрацьстаяння, паступова сціхае.

ПАСЛУХУН. Калі б ты пасвісцеў яшчэ хаця б хвілінку, я б, напэўна, аглух зусім…

МЮНХАЎЗЕН. Добра, што ўсё добра скончылася. Цяпер нам трэба толькі знайсці тое месца, дзе схаваны скарб. Яно павінна быць недзе недалёка.

ПАЗІРУН. Можа, і павінна быць, але нешта не відно.

ПАСЛУХУН. А вось там *(паказвае рукою)* нехта ёсць: я добра чую нейкія галасы.

МЮНХАЎЗЕН. Што ж, хадзем туды. *Сыходзяць. На сцэне — зноў Вядзьмар і Вядзьмарка. Яны ідуць, уторкнуўшыся носам у карту.*

ВЯДЗЬМАР. Нам трэба ісці сюды.

ВЯДЗЬМАРКА. Не, нам трэба ісці туды!

ВЯДЗЬМАР. Не, сюды!

ВЯДЗЬМАРКА. Не, туды!

ВЯДЗЬМАР. Не, сюды!

ВЯДЗЬМАРКА. Я лепш ведаю!

ВЯДЗЬМАР. Не, я лепш ведаю!

ВЯДЗЬМАРКА. А ты адкуль можаш ведаць!

ВЯДЗЬМАР. Я адкуль магу ведаць? Ды я ўсё ведаю!

ВЯДЗЬМАРКА. Хлусіш!

ВЯДЗЬМАР. Не хлушу!

ВЯДЗЬМАРКА. Тады скажы, дзе раз Мюнхаўзен з яго кампаніяй?

ВЯДЗЬМАР. Ляжаць, пяском засыпаюня!

ВЯДЗЬМАРКА. Ляжаць?

ВЯДЗЬМАР. Ляжаць.

ВЯДЗЬМАРКА. А дзе мы?

ВЯДЗЬМАР. Мы — дзе?! А дзе мы?

ВЯДЗЬМАРКА. Ты не ведаеш, дзе мы? Мы што, заблукалі?

ВЯДЗЬМАР. Мы заблукалі?! Мы заблукалі. Мы заблукалі!!! Ратуйце!

Сыходзяць. З’яўляюцца Мюнхаўзен і яго сябры.

ПАЗІРУН. Мяркуючы па карце, гэта павінна быць тут. *(Углядаецца ў зямлю.)* Але я нічога не бачу.

ПАСВІСТУН. Можа, ты памыліўся?

ПАЗІРУН. Ды не, усё правільна: справа — аазіс, злева — аазіс, а пасярэдзіне — скарб. Тут ён павінен быць!

ПАСЛУХУН. Чакайце, чакайце: я, здаецца, нешта чую!

МЮНХАЎЗЕН. Дзе?

ПАСЛУХУН. Ды тут, пад пяском.

ПАЗІРУН. Так, так, цяпер і я бачу: там, здаецца, нешта варушыцца!

ПАСВІСТУН. Зараз я развею пясок. *Усе закрываюць вушы. Пасвістун свісціць. Мюнхаўзен дастае з-пад пяску маленькае шчанё.*

ПАЗІРУН. Хто гэта?

ПАСЛУХУН. Што гэта?
ПАСВІСТУН. Адкуль гэта?

МЮНХАЎЗЕН. Сабака. Толькі маленькі — шчанё яшчэ.

ПАСЛУХУН. А дзе ж скарб?

ПАЗІРУН *(углядаецца)*. Не відаць.

МЮНХАЎЗЕН. А можа, гэта і ёсць той самы скарб? Хто іх ведае, гэтых егіпецкіх жрацоў… Занясём султану — хай вырашае, што з ім рабіць.

Раптам чуюцца крыкі Ведзьмара і Вядзьмаркі: “Вось яны! Лаві іх! Трымай!”

ПАСЛУХУН. Хто гэта там крычыць?

ПАЗІРУН. Хто гэта там бяжыць?

МЮНХАЎЗЕН. Здаецца, я іх памятаю. Гэта вельмі злыя людзі. Пасвістун, ты не мог бы іх прагнаць?

ПАСВІСТУН. Мюнхаўзен, я патраціў столькі сіл у гэтай пустыні, што, баюся, зараз не ў стане прагнаць і муху.

ПАСЛУХУН. Дык што, яны нас зловяць?

МЮНХАЎЗЕН. Ну, не! Гэтага я ім не дазволю. Хавайцеся ўсе!

Усе хаваюцца, а Мюнхаўзен бярэ футра і чапляе на кіёк. Вядзьмар і Вядзьмарка забягаюць на сцэну і бачаць

гэта.

ВЯДЗЬМАР. Хто гэта?

ВЯДЗЬМАРКА. Што гэта?

ВЯДЗЬМАР. Я гэта ўжо недзе бачыў.

ВЯДЗЬМАРКА. І я гэта ўжо недзе бачыла.

ВЯДЗЬМАР. Я пазнаў! Гэта — галоўны Мядзведзь!

ВЯДЗЬМАРКА. Ён шукае нас, каб караць за тое, што мы стралялі ў яго. Уцякайма!!!

ВЯДЗЬМАР. Уцякайма!!!

Яны ўцякаюць.

Зацямненне.

На сцэне — зноў Мюнхаўзен і Сабака.

МЮНХАЎЗЕН. Вось так мы цябе знайшлі. Так што ты — не проста сабака: ты — скарб. Толькі вось маўчыш усё, ніякай з цябе карысці… *(Да публікі.)* Вы думаеце, на гэтым прыгоды скончыліся? Мы дабраліся да султана, і хацелі аддаць яму гэтага маленькага шчанюка, але Султан… *(Да Сабакі.)* Ты хочаш ведаць, што сказаў султан? Ат, ты ніколі нічога не хочаш. Ты мне, магчыма, нават не верыш? *(Да публікі.)* А вы мне верыце? Вы хочаце ведаць, што было далей? Ну дык глядзіце. *Зацямненне.*

Палац Султана. Султан і Мюнхаўзен.

СУЛТАН. Барон, я пасылаў вас здабыць скарб, я дзеля вас злітаваўся з трох злачынцаў, а вы мне прыцягнулі нейкага аблезлага сабаку!

МЮНХАЎЗЕН. Чаму ж аблезлага? Па-мойму, даволі сімпатычны сабачка. Вы паглядзіце, як ён лашчыцца!

СУЛТАН. Што мне з таго, што ён лашчыцца! Ён што, можа вярнуць мне маладосць?

МЮНХАЎЗЕН. У сталасці таксама ёсць свае перавагі, а гэты сабака можа стацца для вас добрым сябрам.

СУЛТАН. Мне не патрэбны сябры. У мяне ёсць слугі, і гэтага дастаткова. А вы, барон, не выканалі мой загад!

МЮНХАЎЗЕН. Але, султан, гэты сабака знаходзіўся якраз там, дзе паказвала карта!

СУЛТАН. Я не веру вам, барон. Вы наважыліся падмануць мяне, і я гэта не дарую!

МЮНХАЎЗЕН. Гэта вы кажаце мне, самаму праўдзіваму чалавеку ў свеце? Горш абразіць мяне вы не маглі! Я не аддам вам сабаку.

СУЛТАН. А ён мне і не патрэбны. Ёй, варта!

Уваходзяць трое вартавых у такіх вялікіх цюрбанах, што тыя амаль цалкам закрываюць іх твары.

Узяць яго разам з гэтым шчанюком і адсячы галаву!

Султан выходзіць. Вартавыя здымаць цюрбаны: гэта Пасвістун, Паслухун і Пазірун.

МЮНХАЎЗЕН. Гэта вы, мае верныя сябры! Але навошта вы тут? Калі вас убачыць султан, ён у любы момант можа перадумаць і загадае аддаць вас кату!

ПАЗІРУН. Хіба ж маглі мы цябе пакінуць?

ПАСЛУХУН. Ты ж нас выратаваў ад смерці!

ПАСВІСТУН. Не маглі ж мы дазволіць, каб табе адсеклі галаву!

МЮНХАЎЗЕН. Што ж, тады будзем уцякаць разам! Непадалёк ад берага стаіць мой карабель. Нам трэба дабрацца да яго, і тады можна лічыць, што мы ўратаваліся. У дарогу!

Яны пакідаюць палац.

Зацямненне.

Мюнхаўзен і Сабака.

МЮНХАЎЗЕН. Мы здолелі ўцячы ад султана, і неўзабаве дабраліся дамоў. Кожны з нас пайшоў сваёй дарогай, але дамовіліся, што пры любой бядзе мы адразу прыйдзем на дапамогу адно аднаму. І вось ужо дзесяць гадоў мінула з таго часу, а я іх больш ні разу не бачыў… Праўда, бяды ў мяне ніякай не было, ды й яны не клікалі. Але мне так хочацца ўбачыць іх! Ды што тут зробіш, не ўсё бывае так, як хочацца… Добра, што маё старое футра вісіць на сцяне і дапамагае вярнуцца думкамі ў былыя часы. Ды яшчэ мой сабака, які, напэўна, так ужо ніколі і не гаўкне… Вось і скончылася мая гісторыя. Пара класціся спаць. Дабранач!

Святло згасае.

Ноч. Цемра. Раптам чуецца шалёны сабачы брэх. Святло запальваецца, і мы бачым, як у белым футры заблыталіся Вядзьмар і Вядзьмарка.

ВЯДЗЬМАР. А-а, адпусціце!

ВЯДЗЬМАРКА. Я больш не буду!

Выбігае Мюнхаўзен у начной кашулі і начным каўпаку.

МЮНХАЎЗЕН. Хто? Хто гэта гаўкаў? *Дапамагае ім выбрацца.*

Гэта вы!

ВЯДЗЬМАРКА. Гэта ты!

ВЯДЗЬМАР. Дык гэта ж футра! Гэта ж ён нас падманваў!

Яны дастаюць стрэльбы і наводзяць на Мюнхаўзена.

ВЯДЗЬМАР. Ну вось і ўсё, цяпер ты ад нас не збяжыш!

МЮНХАЎЗЕН. Хто вы такія?

Івацэвіцкі раён цяжка назваць турыстычнай Мекай. Але месцам правядзення выязнага пасяджэння калегіі Міністэрства спорту і турызму Рэспублікі Беларусь, якое адбылося 16 чэрвеня і на якое быў запрошаны карэспандэнт “Культуры”, гэты край абраны зусім невыпадкова. Убачанае стала прыкладам дбайнага выкарыстання наяўных рэсурсаў — прычым перадусім менавіта з разлікам на ўласныя сілы. Значная частка такіх рэсурсаў, значым, знаходзіцца ў руках аддзела культуры раёна.

Зрэшты, пасяджэнне, тэмай якога было развіццё турызму і экскурсійных маршрутаў у Брэсцкай вобласці, лішні раз засведчыла: культурны складнік прысутнічае, не раўнууючы, ва ўсіх “відах і жанрах” беларускага турызму — або, прынамсі, можа прысутнічаць.

Сустрэкае сам Касцюшка

Ля адноўленай сядзібы ў Мерачоўшчыне ўдзельнікаў пасяджэння сустрэкаў... сам славуты гаспадар Тадэвуш Банавантура Касцюшка. Спярша — у хлапечым веку, а потым ужо як прывабны факт, які ўмее танчыць паланез. Анімацыйная праграма, падрыхтаваная народным тэатрам з Івацэвічаў, мабыць, яшчэ патрабуе адаптацыі “пад турфармат” — з абавязковай для яго інтэрактыўнасцю. Але ўжо сама прысутнасць маладых людзей у прыгожых касцюмах той эпохі прыемна ўразіла спецыялістаў. Прадстаўнікі турагенцтваў ахвотна звярталіся да начальніка райаддзела культуры Любоў Фосцікавай па кантактныя тэлефоны.

Анімацыйныя прадстаўленні адбываюцца ў Мерачоўшчыне далёка не штодня. Але пошукі адказу на актуальнае пытанне — якім чынам найдаўжэй затрымаць наведвальніка на аб’екце паказу, заахваціўшы яго інвеставаць у развіццё айчыннага турызму як мага больш уласных грошай? — тут ужо вымалёўваюцца. Сам аб’ект паспеў абрасці тым мінімумам інфраструктуры, які павінен спадарожнічаць, не раўнууючы, кожнай беларускай адметнасці.

Кавярня з панібрацкай назвай “У Тадэвуша” працуе тут ужо не першы год. Не так даўно турысты займелі і магчымасць спыніцца на начлег: прыналежны аддзелу культуры гасцявіць дамкі былі здадзены ў арэнду прадпрыемствам, і на брак попыту яна не скардзіцца. Арыгінальнымі ж сувенірамі з саломкі ўсіх ахвотных можа забяспечыць майстрыха з Косава. І такая ненавязлівая інфраструктура — створаная, адзначым, “сваімі сіламі”, не чакаючы дапамогі звонку, — толькі ажыўляе маляўнічы краявід, над якім дамінаюць велічныя руіны.

Каб заспець палац Пуслоўскіх у яго цяперашнім выглядзе, турыстам трэба спяшацца. Рэстаўрацыя ідзе ўжо трэці год, і бліжэй да сярэдзіны дзесяцігоддзя руіны зноў маюць стаць палацам. Па словах намесніка начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Аляксандра Лянкова, які быў запрошаны да ўдзелу ў выязнам пасяджэнні, аб’ём фінансавання штогод расце. Сёлета будаўнікам належыць засвоіць два мільярды рублёў, выдаткаваных на пераўраўнаванне асноваў з двюх крыніц — рэспубліканскага і абласнога бюджэтаў.

Магчыма, колішняму палацу на канавана стаць першым у краіне туркомплексам новага тыпу, які спалучае ў “адным флаконе” і аб’ект паказу, і належную інфраструктуру. Чаму “магчыма”? Бо могуць і аперэдыць: гэтая ідэя даўно лунае ў паветры. Што і не дзіўна.

Удзельнікі выязнага пасяджэння ля палаца Пуслоўскіх.

Як адзначыў намеснік старшыні Брэсцкага аблвыканкама Леанід Цупрык, задача выправіць сітуацыю была пастаўлена перад мясцовымі ўладамі Брэсцчыны яшчэ тры гады таму. І паколькі прыкметных зрухаў дасягнуць не ўдалося, пад час пасяджэння гэтыя патрабаванні набылі катэгарычны тон.

Адным з найпрыярытэтных напрамкаў развіцця беларускага турызму Алег Качан назваў пераўтварэнне знядбаных шляхецкіх сядзіб у сучасныя туркомплексы. Пошук новых гаспадароў для іх ужо арганізаваны, аднак... Праблема тут — тая самая: інфармацыйнае забеспячэнне.

Як нагадаў пад час пасяджэння Аляксандр Лянкоў, паводле даручэння Урада, Міністэрства культуры падрыхтавала пералік, куды ўвайшлі 47 такіх аб’ектаў. На сайтах аблвыканкамаў па-

спадчыны і, адпаведна, прывабны турыстычны аб’ект.

Па “экалагічнай сцэцы”, якая дазваляе пранікнуць у патаемны свет лясістага балота бяскрыўна для яго самога, удзельнікі пасяджэння выйшлі на бераг возера Выганашчанскае. Той, хто не быў тут, прынамсі, год, адразу здзіўся сюрпрызу: за гэты час там з’явіўся прычал, а ля яго красаваўся наваткі цеплаход — той самы “Паланез”. Мы сталі яго першымі пасажырамі.

Водны шпацыр быў нядоўгім: праплыць па канале сёння немагчыма. Але некрутаная дзесяцігоддзямі трава канала дзе-нідзе была парушана гусеніцамі бульдозераў. Работы па рэканструкцыі гэтага адметнага гідрааб’екта паспяхова вядуцца ўжо пяты год.

Тэма воднага турызму атрымала працяг і пад час пасяджэння ў зале Іва-

“Транспалескі” магніт для турыста

Рух наперад у рытме паланеза

На першым плане — Алег Качан і Леанід Цупрык.

“Аніматары” з Івацэвічаў.

— Адна з асноўных праблем беларускага турызму заключаецца ў тым, што на выхадных днях няма дзе пакарміць і размясціць на начлег экскурсійную групу, — адзначыў намеснік міністра спорту і турызму Чэслаў Шульга. — Паводле ацэнак экспертаў, гэта тычыцца 35% раёнаў Беларусі.

Да таго ж, як адзначыў начальнік упраўлення фізкультуры, спорту і турызму Брэсцкага аблвыканкама Мікалай Хявук, з 54 гатэляў Брэсцчыны далёка не кожны адпавядае сучасным патрабаванням: большасць з іх з’явіліся на свет некалькі дзесяцігоддзяў таму, і з таго часу ўсур’ёз не абнаўляліся.

Шукаць прыкладаў доўга не давалося. У тых самых Івацэвічах гатэль разлічаны ўсяго на 60 чалавек, і шылдчак “Няма месцаў” красуецца на яго дзвярах даволі рэгулярна. Праўда, як запэўніў старшыня райвыканкама Анатоль Ткачук, ужо ў бліжэйшай перспектыве колькасць “койкамесцаў” у раёне павінна падвоіцца.

Як падкрэсліў Чэслаў Шульга, ужо ў бліжэйшыя гады праблему начлегу супольнымі намаганнямі трэба закрыць — перадусім дзякуючы прыцягненню інвестараў, у тым ліку і замежных.

— Ёсць прыклады, калі інвестары звярталіся з прапановай у мясцовыя органы ўлады, але тыя іх адтурхнулі: маўляў, мы і “самі з вусамі”, — дадаў намеснік міністра. — А ў выніку — і самі пабудавалі не здолелі, і тым, хто мог, не далі. Зразумела, што з такім падыходам мы праблем не вырашым.

Яшчэ раз пра “рухавік прагрэсу”

Як паведаміў Мікалай Хявук, аб’ём платных паслуг у сферы турызму на Брэсцчыне павялічыўся ў 6,7 раза ў параўнанні з 2005 годам. Але... Удзельная вага гэтай сферы ў эканамічным жыцці рэгіёна па-ранейшаму пакідае жадаць шматкроць лепшага: яна прыносіць усяго 1,6% ад агульнага аб’ёму платных паслуг вобласці (сярэднерэспубліканскі паказчык — 2,7%).

Міністр спорту і турызму Алег Качан перакананы, што рэсурсы для выпраўлення сітуацыі — гэта не толькі шматмільённыя інвестыцыйныя праекты, але і тыя малазатратныя “дробязі”, якія, на вялікі жаль, па-ранейшаму застаюцца па-за ўвагай мясцовых улад.

— Я абсалютна перакананы, што аб’ём турапслуг можна нарасціць толькі за кошт рэкламы і інфармацыйнага забеспячэння, — адзначыў ён на пасяджэнні калегіі. — Узяць хаця б дарожныя знакі, якія скіроўвалі б патэнцыйных турыстаў на цікавыя для іх аб’екты...

Чэслаў Шульга агучыў у сваім дакладзе такую інфармацыю: з тых амаль пяці тысяч адметнасцей, якія ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей, дарожнымі знакамі і ўказальнікамі забяспечаны меней за 10%. Падобная статыстыка характэрна і для Брэсцчыны.

вінна была з’явіцца падрабязная інфармацыя пра кожны з іх — з гістарычнай даведкай, фотаздымкамі і, галоўнае, умовамі продажу. Але пакуль што гэты звестак там не знойдзеш.

Адно з вострых пытанняў, зададзеныя Аляксандру Лянкову, тычылася знакамітай сядзібы ў Залессі. Яе пераўтварэнне ва ўнікальны тураб’ект было закладзена ў Рэспубліканскую праграму па развіцці турызму на 2008 — 2010 гады, але працы там сёння нават не пачаліся. Бо, нягледзячы на ўсе захады Міністэрства культуры, знайсці фінансаванне для рэстаўрацыі “Паўночных Афінаў” пакуль не ўдалося.

Хаця “дэдлайн” завяршэння работ вымалёўваецца вельмі выразна. Як нагадаў Аляксандр Лянкоў, у 2015 годзе будзе адзначана юбілей найзнакамітага ўласніка той сядзібы — Міхала Клеафаса Агінскага. А ягоны Паланез у сённяшнім залескім антуражы пакуль не гучыць...

Транспалескі водны маршрут

Пазалетаць на Пінскім суднабудаўнічым заводзе здарылася вялікая радасць: упершыню за многія гады прадпрыемства атрымала заказ на пабудову пасажырскага цеплахода. Карабель назваў “Паланез” — і, між іншым, зусім невыпадкова.

...Аўтобусы з удзельнікамі калегіі рушылі ў самы зацішны куток Івацэвіцкага краю. Доўгі час праваруч ад дарогі былі адно жывапісныя лясы і балоты. Па ўсім відаць: чалавек у гэтых краях — па-ранейшаму толькі госьць, прычым пакуль што госьць рэдкі.

Тым часам, у левыя вокны віднелася роўная вузкая палоска вады. Водны шлях, збудаваны па ініцыятыве дзядзькі знакамітага кампазітара — Міхала Казіміра Агінскага, наўрад ці калісьці верне сваё эканамічнае значэнне. Але не выклікае сумневу, што ён можа быць запатрабаваны ў іншым вымярэнні: як адметны помнік гісторыка-культурнай

цэвіцкага райвыканкама. Балазе Брэсцчыны мае ў гэтай сферы выключны патэнцыял. Дзякуючы яшчэ аднаму помніку гідрабудаўнічай спадчыны эпохі Агінскіх — Дняпроўска-Бугскаму каналу, які раней называлі Каралеўскім, — Палессе можна праплыць літаральна наскрозь: ад Брэста і ажно да Мазыра. Праўда, такія прапановы ў каталогах турагенцтваў пакуль не значацца.

Алег Качан паставіў перад брэсцкімі калегамі канкрэтную задачу: нягледзячы на ўсе арганізацыйныя і фінансавыя цяжкасці, “транспалескі” водны маршрут павінен стаць рэальнасцю ўжо ў бліжэйшы час. Тым болей, ужо з’явіліся прыклады з іншых рэгіёнаў: неўзабаве можна будзе набыць білет на цеплаход ад Бабруйска да Барысава і ад Віцебска да Полацка.

Разам з тым, намеснік міністра спорту і турызму Чэслаў Шульга звярнуў увагу і на прыбярэжную інфраструктуру водных маршрутаў. Праблема не з лёгкіх — асабліва калі ўзяць пад увагу заканадаўчыя абмежаванні на будаўніцтва ў ахоўнай зоне вадаёмаў. Зрэшты, заканадаўства прадугледжвае і шлях яе вырашэння: на аб’екты аграэкатурызму тыя абмежаванні не распаўсюджваюцца.

Вёска Селішча, што месціцца на самым беразе Каралеўскага канала, ужо сёння перажывае бум аграсядзіб — хутка там іх стане больш, чым звычайных хат. Укладаючы грошы і высілкі, многія гаспадары разлічваюць менавіта на тую перспектыву, што госьці будуць трапляць да іх не толькі па сушы. Зрэшты, бум сельскага турызму характэрны не толькі для Селішча. У 2005 годзе аграсядзіб на Брэсцчыне было ўсяго 6, сёння ж — 146. А быў час, калі многія ставіліся да гэтай дзяржаўнай ініцыятывы са скепсісам...

З аднаго толькі гэтага выязнага пасяджэння зацікаўленыя прадстаўнікі турагенцтваў маглі вылучыць у лік сваіх прапановаў з паўдзсяціка разнастайных маршрутаў. Ці будуць яны ўвасоблены? Пакажа час. А вось у тым, што зацікаўленасць у іх на рынку наспела даўно, сумнявацца не выпадае.

Ілля СВІРЫН,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Івацэвіцкі раён — Мінск

Адраджэнне і развіццё сяла: сацыякультурны зрэз

Чым жыве сённяшняя сельская бібліятэка? Якім бачыцца яе заўтрашні дзень? Адказы на гэтыя больш чым зладзённыя пытанні “К” імкнецца даваць на сваіх старонках рэгулярна. Такая ўвага да развіцця бібліятэчнай справы мае, безумоўна, канкрэтнае тлумачэнне: бібліятэкары валодаюць інфармацыяй, а гэта выводзіць на шэраг функцый у жыцці грамадства, якія, акрамя непасрэдна кнігавыдачы, яны выконваюць ва ўмовах рэгіёна. Гаворка тут не толькі пра пашырэнне сферы духоўнага ўплыву на чытача, але — аб сістэмнай дзейнасці ў новых эканамічных умовах.

18 чэрвеня мы чарговы раз паспрабавалі прааналізаваць стан бібліятэчнага абслугоўвання насельніцтва. Зрабілі гэта ў традыцыйным фармаце рэдакцыйнага “круглага стала”. Удзел у абмеркаванні бралі намеснік начальніка ўпраўлення ўстаноў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Уладзімір ШЫШКІН, дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Раман МАТУЛЬСкі, дырэктар Светлагорскай ЦБС Людміла ДАДАЛКА, загадчык аддзела маркетингу Бярозаўскай ЦБС Ала ДРАГАН, загадчык сельскай бібліятэкі аграгарадка “Лань” Нясвіжскага раёна Алена ТАРАСЕВІЧ, рэдактар аддзела газеты “Культура” Яўген РАГІН і яе спецыяльны карэспандэнт Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.

Яўген РАГІН:

— Першае пытанне хачу задаць Алена Тарасевіч, якая на вёсцы — галоўная кніжніца. Ці ўсе ведаюць у зоне вашага абслугоўвання, Алена Мікалаеўна, што ў аграгарадку “Лань” ёсць бібліятэка?

Алена ТАРАСЕВІЧ:

— Канешне. Жыхароў у нас 1200, а чытачоў, калі ўлічваць дзяцей з летніка, — 800. Дарэчы, ёсць чытач, якому 92 гады... Пазнаёмілася з кожным вяскоўцам за 12 гадоў працы, і пешшу вёскі абышла, і на бібліобусе аб'ездзіла. У выніку маю вялізны летапісна-краязнаўчы альбом.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— На якія ўзростава-сацыяльныя групы падзялілі б сваіх чытачоў?

Алена ТАРАСЕВІЧ:

— У асноўным, гэта школьнікі і людзі, што працуюць у мясцовай сельскай гаспадарцы... Трэцяя катэгорыя — пенсіянеры, і толькі потым, на жаль, — моладзь, што з'язджае вучыцца ў горад і бярэ ў нас толькі тую літаратуру, якую не знаходзіць у сваіх навучальных установах... Словам, асноўная чытацкая катэгорыя — працаздольныя вяскоўцы, пароўну мужчын і жанчын, бо імкнуса захоўваць гэтую прапорцыю.

Яўген РАГІН:

— Наколькі чытач уплывае на бібліятэчны працэс? Ці вы пастаянна дыктуеце яму сваю тактыку?

Алена ТАРАСЕВІЧ:

— Сядзець склаўшы рукі і чакаць прапановы збоку не выпадае. Паколькі вельмі люблю краязнаўства, дык і ўсю кніжную справу імкнуса ладзіць у гэтым рэчышчы.

Уладзімір ШЫШКІН:

— А што замянае працаваць?

Алена ТАРАСЕВІЧ:

— Не задавальняе нізкая хуткасць Інтэрнета, бо шукаю, напрыклад, для студэнта-завочніка літаратуру ў Сеціве і часу губляю процьму.

Ала ДРАГАН:

— А хуткасны Інтэрнет каштуе немалых грошай...

Алена ТАРАСЕВІЧ:

— Натуральна, падключэнне да яго трэба адпрацоўваць.

Раман МАТУЛЬСкі:

— Бібліятэку нельга разглядаць як камерцыйнае інтэрнет-кафэ. Для гэтага ёсць іншыя ўстановы.

Яўген РАГІН:

— Ізноў — бы пра зачараванае кола: на хуткасны Інтэрнет, без якога не выпадае казаць пра якасць паслуг, патрэбны грошы, іх неабходна зарабіць... Хочаш-не хочаш, гаворка — пра камерцыйлізацыю бібліятэчных структур. Іншая справа — пошук “залатой сярэдзіны”, дзе спалучалася б духоўнае і матэрыяльнае.

Раман МАТУЛЬСкі:

— Давайце ўявім бібліятэку як бізнес-структуру: ёсць ідэя, бібліятэкар для яе рэалізацыі бярэ ў банку крэдыт, ажыццяўляе задуму, атрымлівае прыбытак, вяртае банкаўскі працэнт... Хіба мы працуем па гэтай схеме?

Ала ДРАГАН:

— Але план па аказанні платных паслуг трэба выконваць...

Людміла ДАДАЛКА:

— Больш за тое: ставіцца задача перавесці нашы ўстановы на самаакупнасць.

Раман МАТУЛЬСкі:

— Самаакупнасць — гэта рынак. А бібліятэка абавязана рушыць наперад

праз ідэю асветы, рабіць чалавека лепшым, узвышаць яго патрэбы, а не задавальняць іх.

Яўген РАГІН:

— Я цалкам згодны, што сённяшнія камерцыйныя фонды бібліятэк якраз патрэбы і задавальняюць, і патрэбы гэтыя — далёкія ад высокадухоўных... Але, да прыкладу, не ўсе спецыялісты сферы трымаюцца думкі, каб дзеці плацілі за бібліятэчныя паслугі. Дарослыя — калі ласка, а юны чытач — субстанцыя тонкая, да рынковых адносін ніяк не прыстасаваная. Дбаць тут, маўляў, варта пра іншае: каб дзеці нашы канчаткова на кнігу не забыліся.

Людміла ДАДАЛКА:

— Калі бібліятэка імкнецца зарабіць для сваіх мэт грошы, дык гэта абсалютна не першачарговая задача. Хоць даўно ўжо пачалі імкнуцца “навазаць” таму ж завочніку максімум платных паслуг, бо план абавязвае інфармацыю прадаваць... Дарэчы, і камерцыйны кніжны фонд павінен быць, бо ў яго заўжды будзе свой сталы чытач. Але першарадныя нашы аб'екты — не грошы, а кніга і чалавек, што мае ў ёй штодзённую патрэбу.

Яўген РАГІН:

— Між тым, Светлагорская ЦБС пры наўнасці 40 тысяч чытачоў зарабляе ў год па 50 мільёнаў рублёў...

Людміла ДАДАЛКА:

— І я лічу, што гэтая грашовая планка — даволі крытычная: вышэй, на мой погляд, скачоныць нельга, бо сапраўды ператворымся ў бяздумную камерцыйную структуру.

Раман МАТУЛЬСкі:

— Я ніякім чынам не супраць разумнай колькасці відаў бібліятэчных платных паслуг. Але яны іншым разам наўпрост шкодзяць нашай непасрэднай справе... Асноўная паслуга — ксеракс на самаабслугоўванні, але гэта смерць для кнігі, якая не разлічана на грубае выламанне пры капіраванні. Пара такіх “паслуг” — і кніга зламана. І тут патрэбны капіталаўкладанні. У Германіі, да прыкладу, спецыяльная бібліятэчная служба з такой нагоды займаецца перадбібліятэчнай падрыхтоўкай кніг для публічнага карыстання: прашываюць, ламініруюць, пераплятаюць выданні, і толькі пасля гэтага яны трапляюць у фонды.

Ала ДРАГАН:

— Зарабляем не толькі з дапамогай кніг, але і за кошт масавых мерапрыемстваў. Працуюць у нас Тэатр Слова і літаратурна-паэтычная група, ёсць гульнівыя праграмы для дзяцей. Не сакрэт, што іншым разам ахвяруем якасцю сапраўды бібліятэчных форм работы, бо гонімся за забаўляльным “экшнам”.

Яўген РАГІН:

— Не ахвяруйце. Што замянае сумяшчаць?

Уладзімір Шышкін.

Ала ДРАГАН:

— Сумяшчаем: у якасці сцэнарыстаў, чытальнікаў не абмінаем клубную сцэну, у аграгарадках дэманструем краязнаўчыя мультымедычныя прадукцы.

Яўген РАГІН:

— Я заўжды імкнуўся вольна давесці: бібліятэкар, калі ён на сваім месцы, павінен быць творцам. І справа тут у тым, каб дыктаваць чытачу сваю палітыку, яркую па форме і змесце, якая прывабіць да кніжных паліц яшчэ большую колькасць людзей...

Ала ДРАГАН:

— Такіх творчых акцый па “выхадзе ў людзі” ў нас заўжды шмат, пра кожную імкнуса пісаць у “Культуры”. У папярэднім нумары змешчана мая нататка пра выезд бібліобуса ў аддаленыя вёскі. Ба-ялася, што на нашы мерапрыемствы адзіні прыйдуць, але ледзь не ўсе жыхары сабраліся! Выезды, асноўны глядач якіх — пенсіянер, былі, безумоўна, бясплатнымі, аднак мы зрабілі цудоўную рэкламу бібліятэцы.

Яўген РАГІН:

— Ці задаволены вы станам сённяшняй рэгіянальнай бібліятэчнай установы?

Алена ТАРАСЕВІЧ:

— Камплектаванне ў нас — цудоўнае: пры норме 230 — 250 кніг у год на сельскую бібліятэку я менш за 400 выданнюў не атрымліваю. Хоць і невялічкая ў мяне ўстанова, аднак агульны фонд — 12 тысяч. Ёсць кнігі коштам 100 тысяч рублёў.

Яўген РАГІН:

— А накаранны ад чытачоў ёсць? Маўляў, той або іншай патрэбнай кнігі ў фондзе няма...

Ала ДРАГАН:

— З дапамогай міжбібліятэчнага аб'янемента любое выданне дастаўляецца цягам тыдня...

Людміла ДАДАЛКА:

— Я — таксама пра фонды, але ў іншым ракурсе. Яны ў сельскіх бібліятэках у большасці сваёй састарэлі, бо фарміраваліся ў другой палове мінулага стагоддзя. Грошай тады хапала, і закуплялася па

сотні экзэмпляраў аднаго наймення. Што з імі цяпер рабіць? Бяда, па-мойму, любой сельскай бібліятэцы.

Яўген РАГІН:

— Там-сям у ЦБС узнікаюць ідэі стварэння букіністчных структур...

Уладзімір ШЫШКІН:

— Ідэя, безумоўна, — цудоўная, але заканадаўча пакуль не прапрацаваная. Больш рэальнае, як падаецца, — ажыццяўленне ЦБС абмену дублетнымі экзэмплярамі. Пераразмеркаванне літаратуры ў межах раёнаў — з'ява нармальнае...

Ала ДРАГАН:

— Мы, напрыклад, пазітарны фонд ствараем на базе адной з сельскіх бібліятэк, дзе плошча дазваляе ўтрымліваць гэтыя кнігі (у тым ліку і выданні, што засталіся пасля скасавання некалькіх бібліятэчных устаноў). Натуральна, нагрузка на аддзел камплектавання і апрацоўкі вельмі вялікая, бо кожны экзэмпляр на ўлік трэба паставіць...

ходзяцца ў аграгарадках раёна (праўда, з 15 гэтых устаноў толькі 6 аўтаматызаваныя, а Інтэрнет ёсць у пяці); ёсць 9 бібліятэк неаблагіх, якія знаходзяцца ў больш-менш буйных вёсках з базавымі і нават сярэднімі школамі, але тут няма аўтаматызацыі; трэцяя катэгорыя — дробныя бібліятэчкі, што абслугоўваюць насельніцтва 24 вёсак, і матэрыяльная база гэтых устаноў апошнім часам не паляпшалася... Але я вельмі люблю гэтыя бібліятэчкі, бо яны засталіся цэнтрамі міласэрнасці, хоць з часам іх замяніць бібліобус.

Яўген РАГІН:

— Шмат у якіх раёнах пачынаюць дзейнічаць бібліятэчныя мультымедычныя цэнтры... Кніга электронная і кніга папяровая — вы бачыце істотную розніцу?

Ала ДРАГАН:

— Мне асабіста больш даспадобы, калі дзіця гартае папяровыя, а не электронныя старонкі.

Грашовая планка

Людміла Дадалка.

Уладзімір ШЫШКІН:

— Рэй у нашай справе заўжды будзе весці асоба.

Ала ДРАГАН:

— А я хачу ўзняць праблему сучаснай маладой сям'і, якая не чытае, дзе бацькам — па 30 — 40 гадоў. Вось дзеткі і не любяць кнігу ў такіх сем'ях.

Яўген РАГІН:

— Што рабіць у гэтым выпадку?

Ала ДРАГАН:

— У іншых краінах ствараюць мадэльныя профільныя ўстановы: скажам, бібліятэкі сямейнага чытання, краязнаўчыя, экалагічныя... Мы таксама да гэтага падступаемся. Да прыкладу, Спораўская бібліятэка мае экалагічны кірунак. А ў Вайцяншыні пры бібліятэчнай установе дзейнічае этнаграфічны музей. Звыш за 700 экспанатаў сабрала сама бібліятэкарка.

Уладзімір ШЫШКІН:

— Пэўныя бібліятэкі замежжа даўно сталі сацыяльна-выхаваўчымі цэнтрамі на сяле.

Раман МАТУЛЬСкі:

— Бібліятэчная цэнтралізацыя пачыналася ў 1970-х гадах і менавіта ў Беларусі. У выніку знівеліраваліся нашы ўстановы, сталі падобнымі па тыпавых штатах, фондах і структурах. Мы — палоннікі таго яшчэ “тыпавага” стаўлення, прычосвання пад адзін грабянец. А кожная вёска сваю адметнасць мае, што не можа не ўплываць і на бібліятэчную справу... Еўрапейскія сельскія бібліятэкі цалкам залежаць ад мясцовых органаў улады, і грамада сама вырашае, якая ёй патрэбна бібліятэка...

Яўген РАГІН:

— Ды нашы бібліятэкары самі, без прымусу, выйшлі на ўзровень творчай самастойнасці. Не ўсе, натуральна, а тыя, хто лічыць сябе прафесіяналам.

Ала ДРАГАН:

— Дык вось, пра заўтрашні дзень профільнай бібліятэкі. У нашай сістэме — 42 установы. Я для сябе падзяліла іх на тры ўмоўныя катэгорыі: 15 перспектывных бібліятэк, поліфункцыянальных, што зна-

Раман Матульскі.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Хіба ж час можна спыніць? Галоўнае — каб чыталі, і няма тут, на мой погляд, істотнай розніцы — электронны но-сбіт або папяровы.

Уладзімір ШЫШКІН:

— Цалкам згодны.

Ала ДРАГАН:

— А я сумняваюся, што ў нас ёсць сёння магчымасць па стварэнні такіх мультымедычных чытальных залаў.

Яўген РАГІН:

— Як тады змагацца за маленькага чытача?

Раман МАТУЛЬСкі:

— Патрэбны сур'езныя капіталаўкладанні, патрэбны ўласныя грошы.

Яўген РАГІН:

— Мо цэнтралізацыя вашай сістэмы і патрэбна для таго, каб пазабюджэтных сродкі “атрымлівала” менавіта ЦБС?

Ала ДРАГАН:

— А раней так і было: грошы канцэнтраваліся на спецраунку ЦБС. Цяпер ён агульны для аддзела культуры, і мы час ад часу просім сродкі: на рэкламу, на ўзнагароды для лепшых чытачоў... Кожныя два гады складаем мэтавыя бібліятэчныя праграмы, але фінансаванне іх пакідае жадаць лепшага. А вось на набыццё апаратуры патрэбу ў грошах і ўвогуле немаведама якім спосабам трэба даводзіць.

Раман МАТУЛЬСкі:

— Вось мы і прышлі да высновы, што бібліятэка, хоць і ўстанова духоўнай сферы, але аб'ект самы што ні ёсць матэрыяльны, і без грошай тут анічога не зробіш... Калісьці стварэнне магцацкіх бібліятэк было барацьбой за сферы ўплыву... Калі грамадства хоча фарміраваць сваю сістэму каштоўнасцей, лепшага інстытута, чым бібліятэка, — няма. Гэта — ідэалогія. Бібліятэка — вельмі часта адзіны сацыяльны інстытут, што існуе ў вёсцы.

Яўген РАГІН:

— Пра гэта і гаворка. Аказанне платных паслуг не павінна, у той жа час, замяніць стварэнню сацыяльна-значных каштоўнасцей.

Людміла ДАДАЛКА:

— Тая самая крытычная планка, пра якую я казала.

Раман МАТУЛЬСКИ:

— Вясковая бібліятэка — элемент сацыяльнага стандарту. Дзяржаўная мэта — захаваць вёску. Але любая яе ўстанова мусіць быць не горшай, а пажададна, лепшай за гарадскую. Моладзь павінна атрымаць увесь набор сацыяльных стандартаў. Патрэбна інфраструктура, сучасныя камунікацыі для якасных бібліятэчных паслуг, якасныя дарогі для мабільных бібліятэк.

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Натуральна, функцыянаванне ўстаноў культуры — пытанне, так бы мовіць, міжгаліновае, агульнае...

Раман МАТУЛЬСКИ:

— Але мы павінны выходзіць з рэальных магчымасцей.

Ала ДРАГАН:

— Гэтыя рэцэпты нашы метадысты даюць.

Раман МАТУЛЬСКИ:

— І пра метадыстаў скажу. Не хачу пакрыўдзіць усіх, але мы ладзім пэўныя замеры прафесійных ведаў, уменняў, навыкаў... У розных рэгіёнах, у розных бібліятэках яны — розныя. Адзін толькі прыклад: Віцебшчына сёлета набыла 0,1 працэнта навукова-метадычных выданняў. Сярод іх — нарматыўна-прававое забеспячэнне дзейнасці бібліятэк, метадычныя рэкамендацыі па аказанні платных паслуг, зборнік электронных матэрыялаў да Дня Перамогі... Як працуюць у сельскіх бібліятэках тыя метадысты, што не набылі прафесійнай літаратуры, не выпісалі прафесійнага часопіса, газеты? У выніку пэўны сель-

Раман МАТУЛЬСКИ:

— На жаль, не заўжды гэтыя грошы гарантуюць вынік.

Ала ДРАГАН:

— А я не згодная. Нашы метадысты абагульняюць вопыт, рэкламай займаюцца, ладзяць праверкі ў вясковых установах, сістэматычна вучаць кадры, а з работкі атрымліваюць зусім невысокія.

Юген РАГІН:

— Проста прафесіяналізм, на жаль, пакуль грашыма не вызначаецца.

Алена ТАРАСЕВІЧ:

— Як сельская жыхарка зазначу, што адсутнасць адукацыі ў бібліятэкара — не кляймо. А вось да кепскага чалавека людзі не пойдучы.

Юген РАГІН:

— Усё гэта так. Але гаворка — пра большае: пра стратэгічнае бачанне заўтрашняга дня ўласнай установы. Для

Людміла ДАДАЛКА:

— Так, у чытальных залах людзі сталі сядзець менш. Відаць, тэмп жыцця іншы: чытач зайшоў у Інтэрнет, раздрукаваў тэкст — і ўсё.

Юген РАГІН:

— Цікава, як сельскі бібліятэкар павінен будаваць шараговы працоўны дзень?

Ала ДРАГАН:

— Павінен абслужыць пэўную колькасць чытачоў, камусьці кніжку дахаты аднесці. Запрашае школьны клас на нейкае мерапрыемства, загадзя падрыхтаванае. Дзве гадзіны ідзе на самаадукацыю. Заўжды паўтараю бібліятэкарам: самі чытайце! Бо "галюны герой" любога нашага мерапрыемства — кніга... Да ўсяго, рэгулярна мусіць змяняцца кніжная экспазіцыя, павінен прадумвацца макет выстаўкі. Пэўны час, скажам, ідзе на

Алена ТАРАСЕВІЧ:

— У мяне — адно дзіцячае аб'яднанне, адно дарослае: адраджаем мясцовыя творчыя традыцыі, у тым ліку калінарныя рэцэпты. Хутка кніжку можна будзе выдаваць.

Юген РАГІН:

— А як стымулюецца творчы пошук?

Людміла ДАДАЛКА:

— Два сельскія бібліятэкары атрымліваюць у раёне персанальную надбавку па працоўных выніках мінулага года. У адной установе створаны музей "Дзедава хата" (тут шлюбны рэгіструюцца), другая выйграла конкурс на званне лепшай бібліятэкі. Гэтыя надбавкі выплачваюцца цягам года, а ёсць і штомесячныя даплаты па выніках укладу ў агульную справу.

Ала ДРАГАН:

— Наколькі гэта натуральна: ладзіць у бібліятэчным музеі шлюбны абрад? Я лічу, што ў аснове любога нашага мерапрыемства кніга павінна быць.

Уладзімір ШЫШКІН:

— Чаму? Мы ж кажам пра тое, што сельская бібліятэка — сацыяльны цэнтр сельскага жыцця. Калі гэты абрад адраджаюць бібліятэчнымі краязнаўцамі, калі занатаваны і стаў набыткам мясцовага летапісу, дык ён досыць арганічна выглядае ў кантэксце духоўных сацыяльна-значных спраў.

Людміла ДАДАЛКА:

— Сёлета мы абвясцілі па ЦБС два конкурсы: на лепшы летапіс сяла і на лепшы запіс мясцовых абрадаў і святаў для стварэння электроннай базы даных. Хто ж апрача бібліятэкараў будзе гэтым сістэмна і грунтоўна займацца?

Алена Тарасевич.

Юген Рагін.

Ала Драган.

Юрый Чарнякевіч.

У ЦЭНТРАХ БІЗНЕС-ПЛАНА

Сённяшнія праблемы заўтрашняй рэгіянальнай бібліятэкі

Юген РАГІН:

— У тым ліку і з кадравых.

Раман МАТУЛЬСКИ:

— Безумоўна. У чалавека ёсць матывацыя — ён будзе займацца бібліятэчнай справай. І я ў першую чаргу — пра маладыя бібліятэчныя кадры. Сітуацыя не надта радасная: кожны шосты сельскі бібліятэкар не мае сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай адукацыі.

Уладзімір ШЫШКІН:

— Сярод іх, безумоўна, ёсць неблагія практыкі з вялікім досведам. Але мы сёння кажам пра заўтрашні дзень сельскай бібліятэкі. А яго немагчыма ўявіць без інавацый, крэатыўнага ўспрыняцця сучаснасці.

Раман МАТУЛЬСКИ:

— Ёсць праявы, урэшце, прафесійнай інертнасці: людзі чакаюць, калі ім прапанаваюць гатовыя "рэцэпты" крэатыўнай дзейнасці.

скі бібліятэкар не здольны ўспрыняць прафесійны тэкст, не можа працаваць з камп'ютэрнымі базамі, Інтэрнетам, не ўяўляе, што такое бібліятэчная інавацыя...

Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ:

— Пад час нашых камандзіровак нярэдка даводзіцца чуць ад бібліятэкараў: пішыце пра нас часцей, не ведаем збольшага, чым калегі з іншых абласцей жывуць, што новага прыдумалі. Так што і пэўная інфармацыйная ізаляцыя прысутнічае.

Раман МАТУЛЬСКИ:

— Пра бачанне нейкіх перспектыв тут, безумоўна, цяжка казаць...

Юген РАГІН:

— Але ў той жа Віцебскай вобласці бібліятэкарам дагледваюць за спецыяльную адукацыю.

таго, каб здзівіць патэнцыйнага чытача, уцягнуць яго ў вір цікавых кніжных спраў, аднаго толькі стажу цяпер мала.

Алена ТАРАСЕВІЧ:

— З гэтай нагоды хацелася б большых кантактаў з калегамі на абласным узроўні. А ў раёне мы часта збіраемся, заўжды заходзім да метадыстаў.

Ала ДРАГАН:

— На Брэстчыне няблага, як мне падаецца, наладжана сістэма павышэння прафесійнай кваліфікацыі — абласныя курсы. Наш раён штогод скіроўвае туды двух-трох сельскіх бібліятэкараў.

Юген РАГІН:

— Але факт застаецца фактам: людзі развучваюцца чытаць, і вы, думаецца, не можаце не адчуваць з-за гэтага ўласнай прафесійнай віны.

падрыхтоўку да раённага семінара з мультымедынай прэзентацыяй уласнай установы. Метадысты ў гэтым дапамагаюць... Вечарам — дыскатэка ў клубе... Бібліятэкар — я падлічыла — уключаны на сваім узроўні ў рэалізацыю дзевяці дзяржаўных праграм! Адна з іх, да прыкладу, звязана з барацьбой з наркаманіяй і абаротам наркатэчных сродкаў. Дык вось, бібліятэкар пад час дыскатэкі кантактуе з моладдзю... Словам, клопату хапае.

Юген РАГІН:

— А як часта правяраецца дзейнасць сельскіх бібліятэк?

Ала ДРАГАН:

— На чэрвень запланавала сабе калія 15 выездаў, бо цяпер у нас праходзіць конкурс аматарскіх аб'яднанняў "Бібліятэка — тэрыторыя захаплення".

Уладзімір ШЫШКІН:

— Менавіта так... Якія дэмаграфічныя змены ні адбываліся б, сельскія бібліятэкі, неаспрэчна, застануцца. Іх у нас — 83 працэнты ад агульнай лічбы публічных бібліятэк. Так, іх колькасць скарачаецца. Адна бібліятэка абслугоўвае ў сярэднім 5 — 6 населеных пунктаў, бібліобусы сталі звыклай справай. У сельскіх бібліятэках з'явілася камп'ютэрная тэхніка. Кожная пятая ўстанова мае выхад у Інтэрнет. У выніку рэалізацыі Дзяржпраграмы адраджэння і развіцця сяла на Беларусі з'явілася больш за 930 аграгарадкоў з пэўнай інфраструктурай і прыстойным бібліятэчным тэхзабеспячэннем... Мы шмат сёння казалі аб сённяшнім дні сельскай бібліятэчнай установы, аб праблемах, што замінаюць развіццю бібліятэчнай справы. Так, пэўныя ўстановы пакуль не маюць тэлефоннай сувязі, задавальваюцца пячым ацяпленнем, хапае праблем з кадравым забеспячэннем... Што да перспектывы, дык сельская бібліятэка, на мой погляд, не павінна страціць сваю народнасць, адухоўленасць, дбайную прафесійнасць... Натуральна, мы хацелі б, каб нашы сельскія бібліятэкі мелі ўзорную матэрыяльную базу, унікальныя аўдыё- і відэафонды, увесь набор сучаснай бібліятэчнай атрыбутыкі...

Ала ДРАГАН:

— Магчыма, перспектыва нашага далейшага развіцця будзе звязана са станаўленнем сельскага агратурызму...

Уладзімір ШЫШКІН:

— Цяпер распрацоўваецца чарговая Дзяржпраграма развіцця сельскіх тэрыторый. Праз нейкі час, я ўпэўнены, мы перастанем зайздросціць заходнім бібліятэкарам, якія сумяшчаюць бібліятэчную справу з аказаннем комплексу сацыяльных паслуг у шчыльным кантакце з мясцовымі ўладамі. Менавіта ў выніковасці гэтых стасункаў — творчыя і матэрыяльныя перспектывы далейшага развіцця сельскай бібліятэкі.

Фота Юрыя ІВАНОВА

Вынікі конкурсу падведзены

З мэтай узмацнення ролі публічных бібліятэк у фарміраванні нацыянальнай свядомасці насельніцтва, распаўсюджвання ідэі беларускасці, прапаганды нацыянальнай спадчыны, гісторыі, літаратуры, мовы, народнай культуры Міністэрства культуры краіны штогод праводзіць Рэспубліканскі конкурс "Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры".

Па выніках XVIII конкурсу "Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры" за 2009 год міністрам культуры Рэспублікі Беларусь Паўлам Латушкам быў падпісаны загад № 106 ад 21.06.2010 г., у якім, у прыватнасці, адзначаецца:

"1. Прысудзіць пераможцам конкурсу па асноўных намінацыях грашовыя прэміі:

1.1. *у намінацыі "За значны ўклад у выхавальную работу з падрастаючым пакаленнем"*

першую прэмію:

Навалукскай сельскай бібліятэцы сеткі публічных бібліятэк Жлобінскага раёна Гомельскай вобласці (бібліятэкар Лобан Н.І.) — 1 500 000 руб.; Лельчыцкай раённай дзіцячай бібліятэцы сеткі

публічных бібліятэк Лельчыцкага раёна Гомельскай вобласці (бібліятэкар Ляхавец А.А.) — 1 500 000 руб.;

другую прэмію:

Астрынскай гарпасялкавай дзіцячай бібліятэцы сеткі публічных бібліятэк Шчычынскага раёна Гродзенскай вобласці (загадчык Сцяпанчанка Г.А.) — 1 250 000 руб.; Бялыніцкай дзіцячай бібліятэцы-філіялу сеткі публічных бібліятэк Бялыніцкага раёна Магілёўскай вобласці (загадчык Лычкоўская Л.В.) — 1 250 000 руб.;

трэцюю прэмію:

Цімкавіцкай сельскай бібліятэцы сеткі публічных бібліятэк Капыльскага раёна Мінскай вобласці (загадчык Рудэнка Н.І.) — 1 000 000 руб.; дзіцячай бібліятэцы № 6 — філіялу ДУ "Цэнтралізаваная сістэма дзіцячых бібліятэк г. Мінска" (загадчык Патук Т.А.) — 1 000 000 руб.;

1.2. *у намінацыі "За навацыі ў галіне бібліятэчнай справы"*

першую прэмію:

Слуцкай цэнтральнай раённай бібліятэцы Мінскай вобласці (дырэктар Гурыновіч Л.В.) — 1 500 000 руб.;

1.3. *у намінацыі "За пошукавую і даследчую працу"*

першую прэмію:

Даўгінаўскай сельскай бібліятэцы сеткі публічных бібліятэк Вілейскага раёна Мінскай вобласці (загадчык Юркевіч А.А.) — 1 500 000 руб.; ДУ "Віцебская абласная бібліятэка імя У.Леніна" (дырэктар Сёмкін А.І.) — 1 500 000 руб.;

другую прэмію:

Холмецкай сельскай бібліятэцы сеткі публічных бібліятэк Рэчыцкага

раёна Гомельскай вобласці (бібліятэкар Шыкла Т.М.) — 1 250 000 руб.; Іўеўскай цэнтральнай раённай бібліятэцы Гродзенскай вобласці дырэктар Мірончык С.А.) — 1 250 000 руб.;

трэцюю прэмію:

Сялецкай сельскай бібліятэцы сеткі публічных бібліятэк Бярозаўскага раёна Брэсцкай вобласці (бібліятэкар Філатава А.І.) — 1 000 000 руб.; Бярэзінскай цэнтральнай раённай бібліятэцы Мінскай вобласці (метадыст Маеўская Н.М.) — 1 000 000 руб.;

2. Прысудзіць заахвочвальную прэмію:

Цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя К.Маркса г. Магілёва (дырэктар Краўчанка Г.І.) — 500 000 руб.; Дастоеўскай сельскай бібліятэцы сеткі публічных бібліятэк Іванаўскага раёна Брэсцкай вобласці (бібліятэкар Бурак Н.А.) — 500 000 руб.

3. Адзначыць актыўны ўдзел публічных бібліятэк у праграме культуры Мінскага (Акушэвіч А.Л.), Гродзенскага (Лойка А.Ч.), Брэсцкага (Бысок Р.Р.), Магілёўскага (Сінкавец А.А.) аблвыканкамаў".

Першая каменная

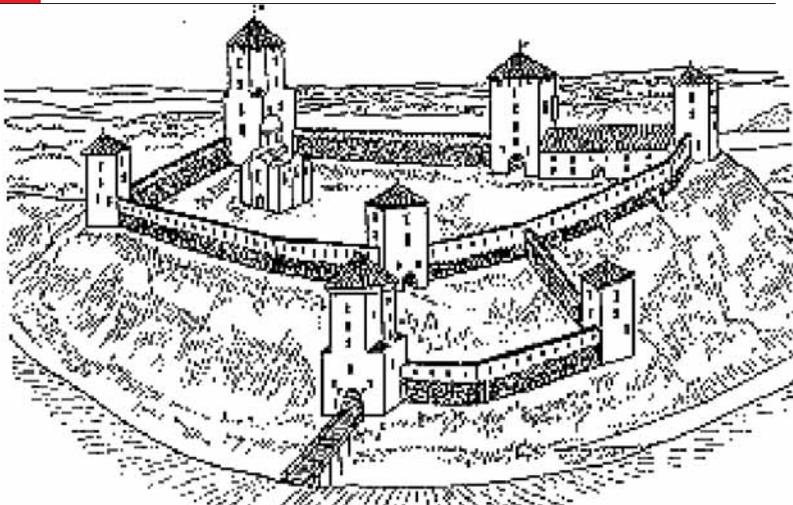
І хоць археолагамі не выяўлены гэўныя ўмацаванні пачатковага этапа існавання паселішча, не выключана, што Замкавая гара і Малы замак былі абкружаны сценамі з гарызантальных бярвенняў або частаколам, а земляны вал быў насыпаны пазней — на пачатку XIII ст., — з паўночнага боку замкавай гары. Ён жа ўтварыў роў, які запаўняўся вадою і стаў важным элементам абароны старажытнага горада. Некаторыя гісторыкі падтрымліваюць версію, што каля крапасных сцен на той момант магла стаяць і мураваная вежа-данжон. Але нават калі яе і не было, у гэты час навагрудскі дзядзінец быў ужо магутнай крэпасцю, пра што сведчаць як абарончыя збудаванні, так і разнастайная зброя, знойдзеная пад час раскопак.

Напрыканцы XIV — на пачатку XV стст. у Навагрудскім замку распачаліся вялікія будаўнічыя работы, якія супалі з агульнай падрыхтоўкай Вялікага княства Літоўскага да вырашальнай бітвы супраць рыцараў Тэўтонскага ордэна. З мэтай перашкодзіць маштабным планам крыжакі двойчы спрабавалі захапіць замак: у 1391 г. адбыўся паход на Навагрудак Конрада Валенрода, а ў 1394 г. — новы штурм замка крыжакімі войскам на чале з магістрам ордэна Конрадам фон Юнінгемам і маршалам Вернерам Цэтынгерам.

З гэтага часу драўляны замак пачаў паступова ператварацца ў каменны. Першай мураванай стала вежа Шчытоўка (Цэнтральная), у якой зрабілі пра-

Сем вежаў Навагрудка

Узнікненне Навагрудскага замка адносіцца да сярэдзіны XI ст. Прыкладна з гэтага часу паселішча на навагрудскіх узвышшах можна лічыць горадам. Тым больш, 1044 год датуецца і першая згадка Навагрудка ў летапісах.

На гэтай рэканструкцыі выразна бачныя сем вежаў Навагрудскага замка.

Ф.Бжазоўскі. “Навагрудак” (фрагмент малюнка 1880-х гг.).

езджую браму. Новая вежа была пяціпавярховай, вышыней каля 25 метраў з перакрыццямі на бэльках, а таўшчыня сцен на ўзроўні першага паверхі дасягала 2,7 метра. Дах вежы пакрываўся спачатку гонтай, а потым плоскай чарапіцай — дахоўкай. З цягам часу на ўсход ад Шчытоўкі паўстала высокая прызмападобная Касцельная вежа, што мела тры паверхі, на кожным з якіх было па чатыры байніцы. Наступнымі пабудавалі Пасадскую і вежу Малая брама (яе фрагмент, між іншым, захаваны да нашага часу). Уваход у браму замыкалі дзверы на дубовых брусах-засаўках, якія “ўтапляліся” ў тоўшчы сцен. Насупраць Малой брамы, у нізе гары, адкуль выцякае крыніца, узвялі Калодзежную вежу. Да таго ж, быў зроблены адмысловы праход да вады, што дазваляла абаронцам крэпасці вытрымліваць зацяжныя асады ворагаў.

Чарговы этап умацавання Навагрудскага замка прыпадае на канец XV — пачатак XVI стст. і звязаны з частымі нападамі крымскіх татар на беларускія землі. Якраз тады ў паўночна-заходнім куце Навагрудскага замка была ўзведзена магутная мураваная вежа Дазорца памерамі 14 на 14 метраў. У адрозненне ад іншых вежаў замка чатырохметровы падмурк Дазорцы меў ганкападобную форму.

Хуткае развіццё артылерыі і ўдасканаленне тактыкі асады зрабілі Малую браму не вельмі надзейнай. Таму ў гэты ж час распачалося будаўніцтва дадатковай вежы — непдалёк ад Калодзежнай, якая бараніла з боку гарадскіх пасадаў подступы да ўвахода ў замак. Новая Меская вежа-брама злучылася прасламі сцен з Калодзежнай і Малой брамай і стала цэнтрам своеасаблівага мураванага бастыёна, пад аховай якога

знаходзілася дарога ў замак. Гэтыя дадатковыя ўмацаванні значна павысілі абарончыя якасці Навагрудскай крэпасці. У выніку яна стала сямівежавай і была адной з наймагутнейшых на беларускіх землях.

Узбраенне навагрудскага гарнізона, як паведамляюць дакументы, у 1551 г. складалася з гакаўніц, гармат сярэдняга калібру. Тут меліся фальканет вялікі двухфунтовік, фальканет сярэдні з ядрамі ў адзін фунт і серпяціна, якая страляла паўфунтовымі ядрамі.

Гісторыя Навагрудскага замка мае не толькі славу, але і трагічныя старонкі. У прыватнасці, у ходзе вайны 1654 — 1667 гг. войскі Маскоўскага княства двойчы бралі Навагрудак. Горад і замак вельмі пацярпелі пад час асады 1655 г., калі месца захапілі казакі Залатарэнкі. Часткова адноўлены ў 1660 г., замак ізноў быў заняты войскамі князя Хаванскага — гэтым разам без бою: наёмны гарнізон, які не атрымаў своечасова пату за службу, адамкнуў браму ворагу. Вежы замка Меская, Калодзежная, Малая брама і Пасадская, а таксама прасламі сцен былі разбураны да падмуркаў. Улічваючы моцныя разбурэнні і спусташэнні Навагрудка, сойм Рэчы Паспалітай у 1661 г. вызваліў горад ад падаткаў на чатыры гады. Але і гэта не дапамагло таму аднавіць былую моц. У час Паўночнай вайны, двойчы — у 1706 і 1708 гг., — праз Беларусь праходзіла войска шведскага караля Карла XII. На пачатку лютага 1706-га шведскія войскі ўвайшлі ў Навагрудак, дзе размясцілі свой гарнізон колькасцю 270 чалавек і ў выніку давяршылі разбурэнне ўмацаванняў Навагрудскай крэпасці.

Жыццё ў замку

Пад абаронай сцен і вежаў Навагрудскай крэпасці праходзіла жыццё не аднаго пакалення жыхароў Навагрудка. З сярэдзіны XIII ст., а магчыма, і раней, горад стаў цэнтрам асобнага Навагрудскага княства, а дзядзінец — яго рэзідэнцыяй. Першым вядомым нам тутэйшым князем быў Ізяслаў, які прыгавдаецца ў летапісах пад 1235 годам. Збудова Замкавай гары ў той час была даволі незвычайная. Тут, у паўночнай частцы, былі сканцэнтра-

Навагрудскі замак. Сучасны выгляд.

ваны толькі пабудовы гаспадарчага прызначэння. Паўднёвая ж частка пляцоўкі была заселена залежнымі ад феодала гараджанамі. Засталося нявысветленым, дзе ж у XII — XIII стст. жыў уладар замка і яго акружэнне. Мяркуючы па ўласцівай Навагрудку пераемнасці ў домабудаўніцтве, тагачасная знаць размяшчалася ў паўночнай частцы пляцоўкі каля вала. Там у XIV ст. стаяў каменны дом феодала, а пазней — палац, што прымыкаў да Шчытоўкі.

У сярэдзіне XIII ст. Навагрудак актыўна ўключыўся ў ваенна-палітычны падзеі, якія прывялі да ўтварэння Вялікага княства Літоўскага. Гэты горад пэўны час быў нават рэзідэнцыяй вялікага князя, а пазней караля — Міндоўга. З канца XIV ст. у вежы Шчытоўка размяшчаліся пакоі вялікакняжацкага намесніка.

З XVI ст. Навагрудак стаў важным адміністрацыйным і рэлігійным цэнтрам Вялікага княства Літоўскага. Адметна, што з 1581-га па 1775-ы тут адбываліся пасяджэнні Галоўнага Літоўскага трыбунала, а ў адной з вежаў замка размяшчаўся ягоны архіў.

Не толькі мур...

Дзякуючы археалагічным раскопкам, можна даведацца, як выглядала ў пачатку XVIII ст. збудова замка. Напрыклад, дадзена ў 1993 г., калі побач з вежай Малая брама быў закладзены раскоп плошчай 100 кв. м., выявілі даволі шчыльную збудову. І найперш — жылыя будынкі памерам 3х3, 3х4 метра, размешчаныя амаль усутыч адзін да аднаго. Пры гэтым, гаспадарчых пабудоў побач з імі не выяўлена. Паміж дамамі — выкладзеная дошкамі дарога, якая вяла ў бок існуючай на той час замкавай царквы, што мае таксама багатую гісторыю.

Успенскі храм быў створаны на тэрыторыі замка ў першай палове XIV ст. Верагодна, яго будаўніцтва распачалося яшчэ пры вялікім князе літоўскім Гедыміне, калі Навагрудак быў яго рэзідэнцыяй. Тым больш, каля 1316 г. горад стаў кафедраль першага заходнерускага (літоўскага) мітрапаліта Феафіла. Магчыма, пабудавалі царкву ў трохі пазней — пры сыне Гедыміна Карыяце, якому ў свой час належала Навагрудскае ўдзельнае княства. Менавіта тут у 1415 г. адбыўся сабор праслаўных епіскапаў ВКЛ, дзе быў выбраны незалежны ад Масквы мітрапаліт Рыгор Цамблак. Важнай адметнасцю гэтай царквы было і тое, што ў ёй з XVI ст. знаходзілася Ікона Маці Божай Навагрудскай, — вядомая шматлікімі цудамі, у тым ліку, па ўспамінах паста Адама Міцкевіча, і яго ацаленнем. Пазней, пры заснаванні ў Навагрудку мужчынскага і жаночага базільянскіх манастыроў, Замкавая царква выкарыстоўвалася імі для асобных богаслужэнняў.

У другой палове XIV ст. на тэрыторыі замка паўстае і двухпавярховы каменны будынак свецкага прызначэння. Мяркуючы па археалагічных знаходках, гэта быў княжацкі палац, які выкарыстоўваўся для ўрачыстых прыёмаў. Безумоўна, у гэтым палацы прымалі вялікага князя Вітаўта, які ў 1395 г. заклаў на ўзгорку ля падножжа замка фарны (прыходскі) касцёл. Несумненна, гасцяваў тут і польскі кароль Уладзіслаў Ягайла пад час заключэння ім у фарным касцёле шлюбу з Сафіяй Гальшанскай у 1422-м...

Музей — гэта не толькі шматлікія фонды, штат супрацоўнікаў, але і, найперш, ініцыятыва неаб'якавых да роднай культуры людзей. Прыкладам — Нараўлянскі этнаграфічны музей, створаны ў 1991 годзе на базе краязнаўчага, які дзейнічаў у свой час на грамадскіх пачатках.

Гільзы і калыска

Сёння гэты музей знаходзіцца ў былым жылым доме, узведзеным уладальнікамі мясцовага палаца Горватамі для свайго аканома Андрэя Ліневіча напрыканцы XIX — пачатку XX стст. Пабудова з'яўляецца помнікам архітэктуры, прыкладам драўлянага дойлідства. Невыпадкава, відаць, тэматыка-экспазіцыйны план даволі маладой установы культуры быў распрацаваны супрацоўнікамі Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту.

На адносна невялікай плошчы можна пазнаёміцца з ваеннай экспазіцыяй: у шафах захоўваюцца гільзы ад снарадаў і патроны, ваеннае адзенне і посуд. Тут жа размешчаны стэнды, дзе прадстаўлена гісторыя і развіццё аднаго з сучасных мікрараёнаў Нараўлі. Асобная зала прысвечана Чарнобыльскай трагедыі: супрацоўнікамі музея падрыхтавана і прадстаўлена 36 гісторый адселеных вёсак.

Адметнае на Нараўляншчыне і дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Яго найлепшыя ўзоры захоўваюцца ў музеі. Сярод іх — прадметы ткацтва: упрыгожаныя мясцовым арнаментам жаночыя сарочкі, вытканыя каляровымі ніткамі і вышытыя ўручную ручнікі, па-мастацку створаныя каляровыя поцілкі. Маюць каштоўнасць і іконы XVII — XVIII стст., сярод якіх — абразы з выявамі святога Мікалая, вобразы Божай Маці Казанскай і Іверскай, Георгія Пабеданосца, Пакрова Багародзіцы.

І, нарэшце, “Сялянская хата” — апошняя экспазіцыйная зала, аформленая з улікам узору вясковага інтэр'ера. Тут сабраны рэчы побытавага ўжытку, якімі карысталіся сяляне напрыканцы XIX — на пачатку XX ст. У экспазіцыі даволі ёміста прадстаўлены прадметы хатняга побыту: печ, ложка, канапа, драўляныя куфры, шафа, дзіцячая калыска і шэраг іншых прадметаў. На сценах жа размешчана серыя работ мастака-нараўлянца Юрыя Фісіока “Этнаграфія”.

Сёння супрацоўнікі музея праводзяць этнаграфічныя экспедыцыі, збіраюць фальклорную спадчыну, апрацоўваюць, вывучаюць і ўводзяць у дзейную экспазіцыю новыя цікавыя экспанаты. А ў межах Праграмы сацыяльна-экалагічнага развіцця прыродных рэсурсаў Палесся на 2011 — 2015 гг. адбудзецца рэстаўрацыя палаца Горватаў, які будзе музеефікаваны.

Ірына КАМКОВА,
галоўны захавальнік
Нараўлянскага
этнаграфічнага музея

Мінула ўжо 300 гадоў з таго часу, як былі разбураны замкавыя ўмацаванні. Да пажару 1751 г. працягвала сваю дзейнасць толькі Замкавая царква. Але ў пачатку 1870-х гадоў яе разабралі на цэглу. Сёння на Замкавай гары Навагрудка захаваны на глыбіні звыш аднаго метра толькі яе падмурак. Доўгі час пра стан замкавых вежаў-руін ніхто не клапаціўся. Больш за тое: у 1802 г. гарадзенскі губернатар Бенігсан даў дазвол навагрудскаму гараднічаму маёру Скалону разабраць рэшткі замкавых вежаў для брукавання вуліц горада. А напрыканцы XIX ст. на тэрыторыю замкавыя пачалі звозіць смецце з усяго горада, якое пакрыла амаль двухметровым пластом руіны замкавых пабудоў.

З ліку страт замка можна назваць і наступныя: у самым пачатку мінулага стагоддзя абрушыліся дзве сцяны Касцельнай вежы, а ў гады Першай сусветнай вайны абвалілася паўднёвая сцяна вежы Шчытоўка. Аднак да нашага часу захаваліся малюнк і фотаздымкі гэтых муроў да падзення іх сцен, што дазваляе ўявіць іхню веліч.

**Мікалай ГАЙБА, дырэктар
Дома-музея Адама Міцкевіча
Навагрудак**

Ён нарадзіўся ў горадзе на Дзвіне ў 1903 годзе ў сям’і Аляксандра Гаўрылавіча Юдзіна — агента віцебскага Таварыства солезаводчыкаў. Леў быў стрыечным братам знакамітай Марыі Веніямінаўны Юдзінай — выдатнай піяністкі, педагога, пісьменніцы, рэлігійнага дзеяча. У бліжэйшае кола сяброў гэтай цудоўнай жанчыны ў розныя часы ўваходзілі М.Бахцін і І.Салярцінскі, П.Фларэнскі і К.Пешкава, М.Горкі і Д.Хармс, М.Клюеў і І.Стравінскі, Н.Мандэльштам і С.Пракоф’еў, А.Салжаніцын і У.Дудзінцаў ды многія іншыя “ўладары дум” XX стагоддзя.

Яшчэ школьнікам Лева пачаў наведваць майстэрню Казіміра Малевіча ў Віцебскім вышэйшым мастацкім вучылішчы (з 1920 года — Віцебскія дзяржаўныя вольныя мастацкія майстэрні), потым прадоўжыў вучобу ў свайго настаўніка ў Віцебскім мастацка-практычным інстытуце. У гэты час ён быў членам аб’яднання УНОВИС (“Утвэрдители нового искусства”).

У сувязі з тым, што праз гэтае аб’яднанне прайшлі многія віцебскія авангардысты, скажу пра яго некалькі слоў. Яно пачало фарміравацца ў Віцебску пасля прыезду сюды ў лістападзе 1919 года нястомнага і неўтаймоўнага Малевіча. 17 студзеня 1920-га прайшоў пасяджэнне “Групы маладых кубістаў”, удзельнікі якой праз два дні прынялі назву “Маладыя паслядоўнікі новага мастацтва” (Молпосновис). 28 студзеня, пасля зліцця “малодшай групы” са “старэйшай”, з’явілася назва “Паслядоўнікі новага мастацтва” (Посновис). Але праз пару тыдняў была прынята канчатковая назва — “УНОВИС”, што і ўвайшла ў гісторыю сусветнага авангарда. У гэтую групу, узначаленую Малевічам, уваходзілі Л.Лісіцкі, В.Ермалаева, І.Гаўрыс, Н.Каган, М.Кунін, Я.Магарыл, М.Суецін, Л.Хідзэль, І.Чашнік, Н.Фейгельсон, Л.Юдзін, Д.Санікаў, браты М. і А. Векслеры... Большасць з іх можна пабачыць на групавой фатаграфіі 1922 года. Захаваўся і яшчэ адзін унікальны здымак: Л.Юдзін, І.Чашнік, Л.Хідзэль, І.Чэрвінка.

Групы УНОВИСа існавалі таксама ў Маскве, Петраградзе, Адэсе, Арэнбургу, Пярмі, Саратаве і Самары. Філіялы, узначалены Уладзіславам Стржэмінскім і Катаржынай Кабро, працавалі ў Смаленску, дзе, да слова, прайшла школу юная Надзея Хадасевіч — будучая жонка Фернана Лежэ. Па ініцыятыве УНОВИСа быў таксама ажыццёўлены шэраг спектакляў: “Перамога над сонцам” (пастаноўка і дэкарацыі — В.Ермалаевай), пралог з “Містэрыі-Буф” У.Маякоўскага і яго ж “Вайна і мір”.

У сваёй практыцы мастакі кіраваліся прынцыпамі супрэматызму. Віцебскія “унавісаўцы” з’яўляліся арганізатарамі віцебскага Музея сучаснага мастацтва і так званага Школьнага музея пры Народным мастацкім вучылішчы. Іхнія калекцыі былі складзены, у асноўным, з авангардных твораў педагогаў і вучняў мастацкіх майстэрняў.

Між тым, Леў Юдзін як сапраўдны прыхільнік творчай ідэалогіі Малевіча вельмі крытычна і, магчыма, трохі прадурэа ацэньваў гэтыя калекцыі, знаходзячы ў тым падтрымку ў свайго любімага настаўніка. У сваіх дзённікавых запісах за 1921 — 1922 гады ён піша: “Выцягнулі ўсе музейныя рэчы і перагледзелі. Нясцерпна слаба; проста, прыкра глядзець. Вельмі няшмат якія адносяцца да мастацтва. Фальк вылучаецца выгадна, некаторыя — паадбіралі для развескі. З гэтай нагоды трохі гутарыў з К.С. (Малевічам. — Б.К.) вечарам. Ён заўважыў, са сваім звычайным нежаданнем выхваляцца, але з задавальненнем, што гэтыя рэчы будуць падаць ніжэй і ніжэй: анучы. Ключ жа, наадварот... робіцца лепей і лепей... К.С. сказаў: “О, так, канешне. Куды лепш!” Поркаўся з рэчамі з прыемным пачуццём. Якія ні ёсць — усё ж новыя. Жывыя. У гэтым, мяркую, і ёсць разгадка таго пытання, якое мяне займае апошні час: “Што каштоўней: старое, значнае, або новае, пустое, слабое? Фальк або Ключ?”

І.Чэрвінка, Л.Хідзэль, І.Чашнік, Л.Юдзін.

П.Мітурыча, М.Мацюшына, А.Родчанкі, А.Экстэр, В.Сцяпанавай, В.Разанавай, У.Стржэмінскага, А.Дрэвіна, Н.Удальцовай, братаў У. і Г. Стэнбергаў і да іх падобных адыходзілі ў мінулае. Галоўнымі прынцыпамі сацыялістычнага мастацтва станавіліся “рэвалюцыйная сучаснасць і якаснасць у выбары сюжэтаў”, “імкненне да абсалютнага майстэрства ў галіне прадметнага станковага жывапісу, малюнка і скульптуры”, “імкненне да закончонай карціны” — пастулаты, якія ваяўніча процістаялі практычна ўсім канцэпцыям “левага” мастацтва з яго адмаўленнем прадметнасці, станкавізму, сюжэта і наогул апавядальных элементаў у выяўленчых кампазіцыях.

рабіць яго па царчыхах і мадэлях вольнай рамантычнай фантазіі. І тут вопыт Малевіча становіўся для Юдзіна як бы прайзданай стадыяй калісыці ўдалага эксперыменту, які ў новых умовах аказаўся непатрэбным, больш за тое — варажым.

І не дзіва, што тыя, з каго яшчэ не выйшаў “дух” эксперыментатарства і “левізны”, у 1930-я гады былі знішчаны маляхам сталінскіх рэпрэсій. Сярод іх — такія яркія асобы, як В.Ермалаева, Р.Семашкевіч, А.Дрэвін, І.Гаўрыс, М.Мацюшыну і К.Малевічу “пашанцавала”: першы сканаў ад раку ў 1934-м, другі — памёр праз год, так бы мовіць, “да таго, як...”. Некаторыя былыя аднадумцы Юдзіна прайшлі праз лагеры,

Перамога над сонцам Льва Юдзіна

Сёння ў Віцебску на вуліцы “Праўды” адбудзецца унікальная арт-акцыя — імправізаваная “Вуліца УНОВИСа”. І такая падзея — не выпадковая. У апошнія гады цікавасць да творчасці мастакоў Віцебскай школы, узнікненне якой звязана з імёнамі К.Малевіча і М.Шагала, значна ўзрастае, прынамсі, сярод мастацтвазнаўцаў і гісторыкаў мастацтва. І калі адны майстры ўжо прызнаныя класікамі міжнароднага маштабу (Л.Лісіцкі, У.Стржэмінскі, К.Кабро, В.Ермалаева, М.Суецін), дык творчасць іншых і сёння знаходзіцца ў ценю. Да апошняй катэгорыі можна аднесці і нашага земляка — віцябчаніна Льва Аляксандравіча Юдзіна.

Ад супрэматызму — да “рэальных фактаў часу”

Выстаўкі УНОВИСа адбыліся ў Віцебску ў 1921 і 1922 гадах, а таксама ў клубе імя Сезана пры маскоўскім ВХУТЕМАСе.

14 — 20 мая 1922-га прайшла апошняя выстаўка твораў членаў гэтай аб’яднанай і на гэтым гісторыя віцебскага авангарда скончылася. Хутка амаль усе мастакі-наватары пакінулі Віцебск. Леў Юдзін разам з К.Малевічам, В.Ермалаевай, М.Суеціным, І.Чашнікам і Г.Насковым пераехаў у Петраград. Трошкі правучыўся ва

стыхійнае імкненне свайго вучня да натуры, да “візуальнай рэальнасці”. І падставы ў Малевіча на тое былі: яшчэ ў Віцебску Юдзін быў заўзятым паслядоўнікам супрэматызму, а тут, напрыканцы 1920-х, пачаў сумнявацца ў ісціне гэтага напрамку. Дарэчы, у Краснадарскім краявым музеі імя Ф.А. Каваленкі захоўваецца яго цудоўная карціна віцебскага перыяду “Кубізм” (1920 г.), дзе мастак цікава і “смачна” скарыстаў аб’ёмныя калары з розных матэрыялаў.

Члены новаўтворанага УНОВИСА на групавым фотаздымку. 1922 г.

ВХУТЕИНе, а потым, у 1923 годзе, стаў супрацоўнікам ГИНХУКА (Дзяржаўны інстытут мастацкай культуры), які да 1926-га ўзначальваў Малевіч. З’яўляючыся асістэнтам апошняга, Юдзін дапамагаў яму практычна ва ўсіх пачыненнях: у роспісе фарфора, стварэнні архітэктурных і гіпсавых мадэляў, навуковых даследаваннях і г. д. Некаторы час у фармальна-тэарэтычным аддзеле інстытута кіраваў “лабараторыяй формы”, вывучаючы заканамернасці традыцыйнага кубізму і яго сувязі з аб’ёмна-жывапіснымі эксперыментамі Уладзіміра Татліна. Напрыканцы 20-х — на пачатку 30-х гадоў Леў Аляксандравіч уваходзіў разам з В.Ермалаевай, У.Стэрлігавым, К.Раждзэсцвенскім і М.Казанскім у “Групы жывапісна-пластычнага рэалізму”. Пасля 1934-га ў сувязі з арыштам Ермалаевай і Стэрлігава група распалася. Аднак свайго першага настаўніка — Малевіча — Юдзін паважаў самааддана, хаця аўтар “Чорнага квадрата” і неаднойчы спрабаваў, праўда, без асаблівага поспеху, пераадолець

Напрыканцы 1920-х творчая сувязь Юдзіна з настаўнікам перапынілася. Да гэтага часу рускае авангарднае мастацтва, бы “любовная лодка”, разбілася аб побыт — аб жыццё грамадства, увагнага ў бяздонне той ідэалогіі, што парадзіла нецярпімасць да эстэтычных утопій і адвагі наватараў новага мастацтва.

Тут я хачу зрабіць невялічкае адступленне, звязанае з асэнсаваннем гэтага “пераходнага” ў выяўленчай творчасці часу. Да сярэдзіны 20-х гадоў мастацтва не ведала пануючага кірунку: канкрэтныя пошукі былі стракатыя, квяцістыя, кантрастныя, супярэчлівыя. Цьмяныя надзеі і прадчуванне “зала-тога веку” чалавецтва, народжаныя рэвалюцыяй, станавіліся анахранізмам. Прамая рэальнасць, непасрэдная абставіны часу, яго падзеі, тыпы, справы заваёўвалі галоўнае месца ў мастацкай прастору. Дзейнасць ультра-рэальных плыняў, яшчэ нядаўна вельмі актыўных, блякнула і ўрэшце згасла. Вострыя эксперыменты бліскучых авангардыстаў К.Малевіча, В.Кандзінскага, Л.Лісіцкага, М.Клюна, У.Татліна,

Л.Юдзін. “Кубізм”.

Леў Юдзін, як і многія яго аднадумцы, уліпілі ў гэты накірунак “рэальных фактаў часу”, калі яшчэ не чыстага “сацэрэалізму”, дык блізка да яго. Па сваёй натуре Юдзін, у адрозненне ад настаўніка, быў не такі рацыяналістычны, як вялікія стваральнікі мастацкіх утопій. Ён заўсёды заставаўся шчырым і крыху наіўным летуценнікам, невычэрпна вынаходлівым у сваіх малюнічых уяўленнях, што патрабавалі ўсё ж канкрэтнасці і яснасці, асабліва — у афармленні дзіцячых кніжак. Для Юдзіна новае жыццё здавалася добрым і ветлым, прасякнутым свежымі фарбамі і асабістай творчай энергіяй, якая, на яго погляд, магла аб’яднаць усё, што было і ёсць у свеце, перакроіць і пера-

але выжылі (у іх ліку — У.Стэрлігаў і Б.Шапашнікаў).

Гэтая горкая чаша абмінула, на шчасце, Льва Юдзіна і некаторых яго калег па рускім авангардзе: М.Суеціна, Л.Хідзэля, Г.Наскова, І.Клюна, братаў Векслераў, С.Адліванкіна, К.Зданевіча, А.Маргунова, С.Сенькіна, В.Пестэль. Усе яны, акрамя нястрымнага ў сваіх поглядах П.Філонова, у 30-я гады ўліпілі ў дзяржаўны “сацэрэалізм”: хтосьці — вельмі арганічна, хтосьці — праз сілу, іншыя наогул пакінулі мастацтва і перайшлі на выкладчыцкую дзейнасць (напрыклад, Д.Загоскін, ураджэнец г. Суража Віцебскай губерні, або В.Юсіцкі з Вільні). Некаторыя ж, яшчэ задоўга да пачатку “вялікага тэрору”, паспелі эміграваваць. У іх ліку — А.Мільчын, будучы сябра М.Шагала і

Х.Суціна; былы мінчанін У.Стржэмінскі, заснавальнік польскага “унізму” (пра яго яшчэ мяркую напісаць), а таксама А.Экстэр, ураджэнка Беластока, і яшчэ — “бацька пралетарскага футурызму” Д.Бурлюк, без якога, магчыма, У.Маякоўскі не адбыўся б як паэт. Не буду больш прыводзіць такога роду прыкладаў: іх шмат. Але вось што цікава: як адбылося, што наш герой ацалеў і не зведаў смаку гулаўскай баланды, не качучы пра тое, што не трапіў на падмаскоўны Бутаўскі палігон, дзе было знішчана каля сотні адных толькі мастакоў? На гэты конт у мяне ёсць наступная версія...

(Заканчэнне будзе.)
Барыс КРЭПАК

Апарат Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь выказвае глыбокія спачуванні намесніку дырэктара па навуковай рабоце дзяржаўнай установы “Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь” Калымага Ніне Уладзіміраўне з прычыны напатакушага гора — заўчаснай смерці мужа.

Калектыў дзяржаўнай установы “Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь” выказвае глыбокія спачуванні намесніку дырэктара па навуковай рабоце Калымага Ніне Уладзіміраўне з прычыны напатакушага яе гора — заўчаснай смерці мужа.

Калектыў Беларускага дзяржаўнага музея гісторыі Вялікай Айчыннай вайны выказвае шчырае спачуванне і словы падтрымкі намесніку дырэктара Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь Калымага Ніне Уладзіміраўне ў сувязі з заўчаснай смерцю мужа — КАЛЫМАГ Аляксандра Усцінавіча.

Калектыў дзяржаўнай установы “Нацыянальны гістарычны музей Рэспублікі Беларусь” смуткуе з прычыны смерці вядучага інжынера ГУЦАВА Сяргея Нікіфаравіча і выказвае глыбокія спачуванні сям’і і родным памерлага.

Вокладка кнігі, аформленая Л.Юдзіным.

